

Ренесансни Дубровник доживљавао је у XVI веку епоху препорода целокупним својим бићем. У човековом окретању себи и у његовим јавним поступцима, у породици и у друштву, у Вијећници и на Платци, у трговачким подухватима и у уметности — у свему се осећао други однос према животу и учествовању у њему. Па и онда када се забављао, чинио је то овај град на нов и слободнији начин, бучно и раздрагано, у дане карневала, на трговима и по улицама, у салама раскошних кућа. Својеврсну занимљивост овим забавама давале су позоришне представе, које су приређивале аматерске дружине. Извођене с љубављу, са уживањем младића у прерушавању и у глуми, без очекивања накнаде, доноси-ле су свом творцу краткотрајну славу — за један дан карневала пред широким гледалиштем или пред одабраним званицама за једно свадбено весеље. Средином XVI века та слава је готово из године у годину припадала Марину Држићу.

Петраркистички песник, аутор већег броја драмских дела пастирских и митолошких еклога *Тирена* (1549), *Венере и Адон* (1551), *Плакир* (1556), фарсе *Новела од Станца* (1550), контраста *Карање Џивко Облизало* и *Саво Враголов*, ерудитних комедија *Помет* (1548), *Дундо Мароје* (1551), *Скуп* (1555), *Аркулин*, *Манде*, *Пјерин*, препева трагедије *Хекуба* (1559) — био је Марин Држић један од најплоднијих ствара-лаца свога времена, од драмских писаца Дубровни-ка најуспешнији и најбољи.

Проживевши бурно шездесетак година, у неми-рима и наглим преокретима, као потомак грађанске породице, спојио је у себи различитости ренесан-сног човека. Променио је многа занимања, био управник цркве Свих светих у Дубровнику са оса-мнаест година, трговац, оргуљаш у дубровачкој ка-тедрали, собар и тумач аустријског грофа, писар

надлештва за со, капелан венецијанског надбискупа. Сусретао се са бројним недаћама, као човек и као писац, са трговачким сломом породице, новчаним оскудицама, неправедним оптужбама публике. Откривао је и дражи путовања, пратећи Кристофа фон Рогендорфа у Беч и Цариград, отискујући се у Италију. Боравак у сликовитом тосканском граду Сијени, на чијем је универзитету, као омиљен међу студентима, био вицеректор и управник студентског дома, био је за каснији Држићев драмски рад од великог значаја. Не свршивши студије црквеног права али ушавши у многе тајне тадашњег позоришта, чак и са глумачким искуством (зна се да је учествовао у једној забрањеној кућној представи), вратио се у Дубровник да сва стечена знања преточи у дела. Последњих година живота поново се нашао у Италији. Обузет замишљу да уз помоћ фирентинског војводе Козиме I Медичија и његовог сина Франческа изведе у Дубровачкој Републици преврат који би прекинуо традицију строго аристократске владавине, доживео је неуспех. Његови смелти и фантастични планови нису били подржани. Смрт га је затекла почетком маја 1567. у Венецији, где је и сахрањен у цркви Светог Ивана и Павла.

Иако је знатан део свог немирног живота провео изван Дубровника, Држић је и духом и делом био чврсто везан за родни град. Сам он био је плод свог времена и своје средине, а његова дела била су слика тог истог ренесансног Дубровника.

*

По редоследу настанка Држићевих дела *Новела од Станца* припада најранијима. Изведена је о покладама на свадби дубровачког племића Мартолице Видова Хајдиновог (Цамањића) 1550. године.

Кратка фарса, чији је предмет био доста уобичајен за ову врсту драме — сусрет окретних, на подвалу спремних градских младића и лаковерног сељака — зауставила је на позорници тренутак ренесансног Дубровника. Њен садржај је једноставан: тројица младих Дубровчана (Влахо, Михо и Џиво Пешица), видевши старог, наивног Влаха, са нешто робе, дремовног, ослоњеног на градску чесму, пожелели су да се закратко забаве са њим („да’ да му

кугоди новелу учинимо“). Писац је овој згоди пришао са ведрином, а представљајући је уносио слике из савременог живота и градио један индивидуалан лик.

Разговор између духовитог, прерушеног младића Џива Пешице и Станца представља средишњи део ове кратке драме. Сведен је на наговарање сељака да прихвати да га на волшебан начин виле подмладе.

Са даром да проникне у човекову природу Држић је поступно откривао своје личности. Најпре изгледом а потом унапред смишљеном лажном биографијом Џиво се приближавао Станцу. Његово је сељаку да је трговац говедима, „с Гацка“, дакле пореклом с копна, као и он, да је неповерљив према мору, опрезан у пословима. Погађајући његове мисли, младић се додворавао његовим правилима животним. Свака од Џивових изјава пријањала је Станцу за душу и растварала оклоп његовог неповерења. Осетио је лукави младић када је дошао тренутак да изрекне најкрупнију лаж — да су њега некада, под истим околностима, виле подмладиле. Дотадашње поистовећивање са Станцем довело је дотле да и сам сељак пожели исто. Он је за то имао велики разлог: поред вечне људске чежње за младошћу, ову жељу је покретала и мисао на младу жену која је поред њега старог у селу туговала. После овог тренутка „новела“ је могла да буде изведена до краја.

Ухваћен у замку изненада пробуђене наде, Станац је изгубио сву опрезност. Незаштићен осећањем неповерења, он кида везу са реалношћу и постаје комичан (хвали се неистином да је и сам некада играо са вилама, гура се око њих да га случајно не прескоче у тој великој игри тобожњег подмлађивања; на духовите предлоге да га преобразе, на пр., у птицу, даје детињасте одговоре: „Нећу моћ бисака летећи носити, немојте . . .“ сл.). Такав Станац даје могућност младићима да му учине „новелу“. Када је чаролија минула, он се нашао на јави — без робе, пострижене браде, нагарављан, вичући за лоповима који су му, додуше, оставили потребан новац. У часу отржењења постаје опет оно што и јесте — наивни сељак у страном граду. Он тада не јадикује за изневереном надом и чаробним сном већ за однетим

стварима.

Новела од Станца је многим нитима везана за стварни живот. Све је у њој природно, у речи и у гесту: и Станчева несигурност у ноћи, која га је затекла у граду, и необузданост „ноћника“, који улећу из једне у другу авантуру, и преоблачење Џива Пешице „на влашку“, и покладна атмосфера и спонтани дијалог, чији дванаестерци делују као говорна проза. Три кратке приче младића на њеном почетку откривају само део те стварности која је обилазила још шароликијим догађајима, каткад несрећног исхода. Поред тога, ова фарса је довела на сцену један изузетно успешно изграђен лик. Заокруженост и природност његова резултат су пишчеве вештине уживљавања у људску психу. Фарса одише префињеним хумором. Са непогрешивим осећањем за комично аутор је наглашавао одабране детаље (игра са тобожњим Џивовим именом Седми односно Осми Муж; Станчеви народски савети како треба поступати са обесном женом итд.) и до краја одржао тон ведрине.

Држићева фарса је својом духовитошћу, хумором, и реализмом освојила дубровачку публику. Писац ју је штампао годину дана после извођења. О популарности Станчевог лика сведочи податак да је ушао у бројне пословичне изразе („учинио га је Станцем“, „држи га за Станца“ и др.). Вредности ове кратке драме сврставају је међу најбоља дела наше ренесансне књижевности.

*

Међу сачуваним Држићевим комедијама *Дундо Мароје* заузима најзначајније место. Настао је 1550. године а изведен последњих карневалских дана фебруара 1551, у сали Великог вијећа. Комедију је играла група дубровачких аматера која је носила назив „Помет-дружина“.

Састављен пре више од четири столећа, за људе ренесансне епохе, да увећа опште славље једне покладне вечери, *Дундо Мароје* је морао да удовољи и укусу гледалаца и оновременим драмским законима. Тог задатка његов аутор био је свестан. Стога је створио комедију одређеног типа, ерудитну (*commedia eruditta*), која се у то време неговала, са

циљем да гледаоце истовремено забави и поучи. Приказивао им је савремене, њима познате догађаје из Дубровника и личности које су они већ познавали и волели из једне његове раније комедије. Нудећи им „наук“ изводио је на сцену своје суграђане, господаре и слуге, тврдице и расипнике, очеве и синове, старе и младе, странце и разнолик свет, који је у град често доспевао и доприносио шароликости његовог живота. Сви су они говорили језиком оне исте Плаце на којој је комедија, према пишчевој замисли, и требало да буде изведена и изазивала смех својих гледалаца у заједничкој театарској омаи.

Дундо Мароју претходила је изгубљена комедија *Помет* и он представља неку врсту њеног наставка. На неколико места писац ће подсећати своје гледаоце на ту везу јер су готово све главне личности учествовале у обе драме.

Комедија *Дундо Мароје* има два пролога. Први изговара *Негромант Дуги нос*, маска која се често јављала на ренесансној позорници; у другом се, према уобичајеном поступку, укратко излаже садржај. Подељена је на пет чинова и на сцене (разликују се од појава у данашњем смислу). Радњом се обухватају типизирани личности које је комедијаграфија тога времена преузела од античке (шкрти старац — „*compticus senex*“, расипни син, довитљиви слуга, куртизана итд.) и оне које су у ову врсту драме ушле као творевине новог доба. Поштују се, према усвојеној поетици, јединства места, времена и радње. Фабула обилује заплетима, препознавањима, преоблачењима, изненадним откривањем прерушених или изгубљених личности итд. Поред свега што је у Држићевеј комедији одговарало устаљеној шеми, она одише оригиналношћу и реализмом. *Дундо Мароје* је израстао у слику Дубровника, његовог живота, односа међу људима, њихових нарави и портрета појединаца које је то време давало, природних и доживљених. Оно што личности чине на сцени, чиниле су и у стварном животу, једино што им је писац пришао са своје стране и посматрао их оштрим оком врсног комедиографа.

Негромант Дуги Нос приповеда фантастичну и у исти мах духовиту причу о свом лутању пут „Индиях Старијех“. У тој земљи из снова, како ју је Држић у оквиру чаробњакове визије представио, он

је нашао блажени живот. У њему су уживали људи пуни врлине, тихи и разумни, које нису мучиле злоба ни похлепа, где се ништа није делило на „моје ни твоје ма је све опћено свијех“, који су слободно гледали око себе. На жалост, прошло је, по негромантовој причи, то „златно бријеме“: извитоперили су се људи, поделили се на оне добре, оличење врлине, људе „назбиљ“, и друге, оличење порока, људе „нахвао“. Међу њима се бије вечни бој са наизменичном срећом, али се разлика не смањује — „људи су назбиљ прави људи и господа, а људи нахвао људи су нахвао и бит ће потиштењаци (простаци) вазда“. Иако наизглед далека, Држићева утопистичка визија златног доба, коју су и многи антички и други ренесансни песници уносили у своја дела, јесте његово посредно везивање за стварност. Хумор је био његово средство у борби за добро, у име „људи назбиљ“, против „људи нахвао“.

У Прологу аутор претходну „негроманцију“ своди на језик реални. Изложивши сажето у чему се састоји радња комедија — како је дубровачки трговац Дундо Мароје послао веома младог сина Мара у Анкону и Фиренцу да би се снабдео тканинама, па их потом однео у Софију, продао и остварио велику добит; како је младић, уместо тога, отишао у Рим, где је немилице трошио поверени му новац; како је отац кренуо за сином да спасе бар нешто блага — одмах додаје да је предмет узет из непосредне стварности. Оваквих се случајева, напомиње се, већ догодило у Дубровнику и крај им је био несрећан. Коментаришући унапред своју комедију, писац даје савет: „Од луде дјеце чувајте динара, ер се је овјезијех комедија неколико арецитало назбиљ у вашем граду, које су свршиле у трагедију, ер није свак срјеће Дунда Мароја“. Ове је место веома важно јер се на самом почетку види да је Држић, који се у другим приликама ослањао на дела Плаута (*Скуп, Пјерин*), Бокача (*Манде*) и др., у *Дунду Мароју* пошао од живота.

За место збивања Држић је одабрао Рим. Увиђао је многе могућности које му смештање радње у страну средину пружа. Учествовање готово тридесет личности у комедији давало је прилику за разноликости у свему — пореклу, изгледу, карактерима, годинама, занимањима, говору, костимима. Већи-

ном су то „нашијанци“ (Дубровчани, Трипче Которанин, Паво Новобрђанин и његов син Грубиша, Гулисав Хрват и др.), затим Немац Уго Тудешко, куртизана, трговац Јеврејин, римски крчмари — шарени свет великог града, измешан у разноврсним односима и интересима.

Основни заплет је у трагању за младим Маром — за њим су се из Дубровника упутили, свако за себе, отац Дундо Мароје у пратњи Бокчила слуге и у младића прерушена Марова вереница Пера са дадиљом и једним рођаком. Око Мара се постепено стезао обруч. За петама му је отац, измичу му из руку и последњи дукати, на домаку је и вереница. Све је претило његовом лагодном животу и слободи, а он је ипак узмицао захваљујући лукавству, и сопственом и свога слуге. Комедији није сачуван крај али је несумњивао да је Маро обуздан.

Држићеве личности у *Дунду Мароју* по општим цртама су типизирани. Но писац није остао на устаљеним одликама. Он је изградио и оживео њихове карактере, индивидуалности, њихов поглед на свет, продуховио их, осветлио у међусобним односима, обојио их емоцијама и оплеменио тако да оно што је типично остаје у сенци за оним што је животно. Дундо Мароје је тип оца тврдице, али је, у ствари, у власти људске страсти и поред свега природан. То је дубровачки трговац Држићева времена, у коме је многи од гледалаца препознавао себе и сопствене муке да синове управи на добар пут стицања и да не плаћа скупу цену њиховог одвајања од распусног живота. Када се ослободи наглашенијих детаља (јаукања за дукатима, тврдичења према Бокчилу), Дундо Мароје је сведен на реалније размере (прави план да спасе бар део „сплављених“ дуката и др.). Црте његовог лика су људске. Иако у љутњи изјављује да му је свеједно шта ће бити са сином, он га несвесно правда. Осуђује сопствену непромишљеност што је новац дао у руке „дјетету“ (Маро је са осамнаест година отишао из Дубровника, са пет хиљада дуката). Има разумевања и за његову лакомисленост: видевши примамљивост и лепоте Рима, пита се ко се у њему не би покварио. Он је, најзад, родитељски попустљив. Спреман је да опрости сину увреду што се пред другима претварао да га не познаје и одлучује се на освету тек када син одбије

да призна истину.

И у односима према другим личностима пуца љуштура овог лика. Према Бокчилу, који непосредно највише пати због његове шкртости, али пре свега, стога што је испичутура и изјелица, он показује знаке блискости и пажње. Они су везани односом господар-слуга. Међу њима има одређене привржености али су, у односу на живот, то два потпуно различита света, исто онолико далеки колико очев и Маров. У додирима са Трипчетом Которанином, коме ће се на многим местима Држић подсмехнути, откривају се такође људске слабости Дунда Мароја. Хвата се наивно (у једном часу подсећа на Станца) за добро смишљена Трипчетова ласкања, којима га Которанин придобија. Застрањеност Дунда Мароја ублажена је и посредним путем. Он ће узвикивати у бесу да му није стало до сина већ само до дуката, али Марови поступци према оцу много су тежи. Он не само што се претвара да га не познаје, што допушта да га жбири одведу у тамницу већ у часу када увиђа да се ситуација окреће против њега, проклиње и жали што оца нису обесили и што су га пустили из затвора.

Филозофија Дунда Мароја је грађанска, трговачка, родитељска. Сину младом не треба веровати; треба живети разумно; не треба се поводити за спољним сјајем. Мимом свих пренаглашености, које типу дају хумористички ефекат (старац јадикује за потрошеним дукатима иако их има толико да му код куће рђају и сл.), он је личност свога времена, са људским особинама и манама, а његова мисао је производ доба и искуства.

Маро је тип распусног сина, који дане и новац троши на уживања са „сињором“ Лауром у Риму. Он је представник друге генерације и другачијих погледа на живот. Претеран у грабљењу задовољстава (одабрао је прву „кортдану од Рима“), неограничен у расипништву (Лауру непрестано обасипа даровима), он има филозофију „ноћника“, који и у Дубровнику живе слично, искрадајући се ноћу из кућа и избегавајући женидбе које треба да их смире. Његово је гледање на свет супротно очевом — живео зло или добро, умрећеш, а добро ће ти онолико бити колико се сам око тога потрудиш. Његовим очима посматрано, уживати треба за младости. Његово

мишљење није за осуду. Оно је својствено и ренесансној и младости уопште. Његов став о новцу, о коме је зависила његова срећа у Риму, битно је другачији од очевог. Но и он искуством долази до сазнања да је новац слadak док се троши а када га нестане, претвара се у змије и лавове који човека једу и деру. Поред све лакомислености и преданости уживањима, он брине да га отац у бесу не лиши наследства. Он се, бар донекле, опире наговорима слуге да се упусти у сумњиве подухвате, није задовољан собом што мора да се служи подвалама и избегава другове. И у овом лику се оно што је природно и реално наметнуло ономе што је типизирano и опште.

Слуге (Бокчило, Помент, Попива, Петрунјела) носе све битне особине типова које представљају. И њих је Држић створио таквима да су део живописног дубровачког света, који је био бројан и имао значајну улогу у свакодневном животу. Сви су они понели црте појединих карактера и те су индивидуалности јаче од њихових типизираних одлика. Довитљиви слуга Помент лик је великих размера. Интелигентан и досетљив, немоћан пред вишом силом али увек ободрен надом да ће се „фортуна“ (срећа) преокренути. Иако у његовом размишљању има одјека оновремене литературе, има и пишчевих мисли. У њему се наталожила филозофија зрелог човека, не само слуге, који је окусио многе хлебова и многе стране живота и дошао до закључка да је добро само ономе ко уме да се прилагоди свему. У значајном монологу на почетку II чина он разлаже ту мисао — „Ма се је тријеба с бременом акомодат, тријеба је бит вјертоузу, тко хоће рењат на свијету“ — илуструјући је примерима из живота, од којих су неки за аутора овог дела аутобиографски. И мишљу и деловањем Помент је далеко превазишао уобичајени тип. Радња комедије није од почетка била у његовим рукама али су му околности помогле да је ухвати. Он се у сплету догађаја први снашао и интелигентно, пре других видео исходе подухвата. Инвентиван је и способан, али и људски хвалисав. У њему је погођен човек када се срећа поигра њиме, али увек има оптимистичку филозофију — „тко није провао зла, не зна што је добро“. Симпатије изазива и тиме што не мења став према господару када га овај отера већ

памти добра која му је учинио. Његов је живот пун наглих преокрета, али Помет одмерено реагује. Понесе га срећа, али га не обара туга. Уме да се мири, зна да ће и за непријатеља после лета доћи кише. Снага његове личности је у томе што док сви други у мењању ситуације траже решење за своје проблеме, једини он га проналази у себи.

Попива иде у ред истих типова. И он служи заљубљеног господара, али је карактер његов другачији од Пометовог. Лукав је, досетљив и спретан, али и лаком. Верује да се стрпљењем може све постићи, али на различити начин од Помета. И он види излаз из свих недаћа, али у нечасним поступцима, подвалама, чак криминалу. Одан је своме господару, он тражи заједнички спас, али он нема осећање одговорности пред другима. За њега Помет каже: „И пијавица љуби крв човечију, али му душу вади“. Попива је егоист — „плачи и умри вас свијет, мени је добро“, то је његова филозофија. Те индивидуалне црте учиниле су овај лик животним.

Бокчило је тип неспретног слуге, који је настао прилагођавањем лика роба из античке комедије. Има основне црте вечно гладног слуге који тражи новаца за јело и пиће али ни он није дат ван стварности. У складу са својим духовним и интелектуалним могућностима, ствари схвата у буквалном смислу. Он је човек из народа, види једноставне истине (кад Дундо Мароје јадикује што је Маро потрошио дукате, Бокчило, имајући на уму да му је то син јединац, закључује да је потрошио своје). Господару је одан, према њему је слободан, што је разумљиво будући да су стално били упућени један на другог. Али његов однос према новцу и животу је другачији. Његов идеал је да се „пије, и ије, и трунпа“.

Остале личности, Трипче Которанин, Цивулин Лопуђанин, годишњица Петрунјеле, младићи и др., део су ондашњег Дубровника. Држић их помиње по стварним особинама. И оно што дограђује, јер му је то за развој догађаја потребно (путовање прерушене Марове веренице у Рим, Лаурина историја), проткано је реалистичким појединостима (помен строго патријархалног става према кретању девојака ван куће у Дубровнику, Периног страха да је ни думне, ако се све не сврши добро, неће примити итд.).

Да би постигао природност Држић је својим лич-

ностима давао да говоре онако како то одиста у животу чине — сви „нашијенци“ својим обичним народним говором, странци сналазећи се колико умеју (Немац Уго Тудешко исквареним италијанским, Римљани натуцајући по коју реч нашу). У жељи да буде што веродостојнији писац је и сам у том смислу начинио понеку омашку. Језик је и иначе био моћно средство хумора у Држићевим рукама. Умео је да га користи, у Бокчиловом извртању смисла појмовима, у накарадном споразумевању странаца, у слободним изразима, досеткама, лепршавим дијалозима између Петрунјеле, слугу и Трипчета, у пословицама („све што се од мачке роди, све мише лови“, „жене су као лис којијем сваки вјетар креће“ итд.). Уносио је кратке, ведре песме и стиховане загонетке, поигравајући се њиховим двосмисленостима, личностима давао, као и у другим комедијама, духовита имена (Помет Трпеза, Попива, Бокчило), алудирајући на њихове особине.

Држић је своје личности везао за живот, посматрао их у различитим односима и поступцима, у паровима (парализама се често држао, у ситуацијама, у поређењима ликова итд.), размишљао заједно са њима о њиховим поступцима. И у Пометовим и у Трипчевим и у речима Дунда Мароја има њихових мисли, које их чине индивидуалностима, али и пишчевих. Оне износе на површину најважније проблеме око којих се и сам мучио. Један је од најприсутнијих однос између старих и младих. Сагледава се у поступцима личности, одмерава и процењује. Писац је на страни искуства, старости и мудрости. Он је не само препоручио „наук“ гледаоцима да од „луде дјеце“ чувају новац већ и резоновањима појединих личности (Трипчевим, Бабе Перине) и поступцима (Дундо Мароје, као старији и искуснији, има разумевања за сина, а Маро за оца не) показао да је младост незрела и лакомислена, лакше потпадне под власт зла но добра. При томе, није испуштао живот из вида и чувао се замке једностраности. Стога и међу младима има оних који са озбиљношћу прихватају живот. Представљајући и ове и друге односе, између слугу и господара, међу заљубљенима, он је показао да је своје личности волео, да је био добронамеран и да је ситуацијама и преокретима прилазио са разумевањем и ведрином

Комедија *Дундо Мароје* морала је гледаоцима Држићевог времена донети велико задовољство. Они су у ликовима и дијалозима, у поменима догађаја и локалитета препознавали своје суграђане, њихове нарави, разумевали алузије на разноврсне комичне ситуације и згоде. Живот је представљен на сцени у пуној шароликости и динамици што је ову комедију учинило једном од најнепосреднијих слика дубровачке ренесансне стварности. Она је стога дах ведрине, лепоте и духовитости задржала и до данас.

Злата БОЈОВИЋ

КОМЕДИЈА ОД ДУНДА МАРОЈА

ПРИКАЗАНА У ВИЈЕЋНИЦИ ОД КОМПАНИЈЕ
ПОМЕТ-ДРУЖИНА

ЛИЦА ШТО ГОВОРЕ:

ДУГИ НОС, негромант
 ДУНДО МАРОЈЕ
 МАРО МАРОЈЕВ, син ДУНДА МАРОЈА
 БОКЧИЛО, товјернар, слуга Дунда Мароја
 ПОПИВА, слуга Маров
 ПЕРА, вјереница Марова
 ЦИВО, први братучед Перин
 БАБА ПЕРИНА
 ЛАУРА, куртизана
 ПЕТРУНЈЕЈА, служавка Лаурина
 УТО ТУДЕШАК
 ПОМЕТ ТРПЕЗА, слуга Угов
 ТРИПЧЕ ИЗ КОТОРА
 ЦИВУЛИН ЛОПУЋАНИН
 ПИЈЕРО
 НИКО
 ВЛАХО } млади Дубровчани,
 } другови Марови
 МАЗИЈА
 ПАВО НОВОБРЋАНИН, пријатељ Дунда Мароја
 ГРУБИША, син Павов
 ГУЛИСАВ ХРВАТ
 САДИ ЖУДИО
 КАПЕТАН (БАРИЖЕО)
 ЦАНПАВУЛО ОЛИЦАТИ, римски банкар
 КАМИЛО, Римљанин
 ЛЕСАНДРО, драпијер
 КРЧМАРИ
 ЖБИРИ

Ја Дуги Нос, негромант од Велицијех Индија, називам добар дан, мирну ноћ и притило годиште свитлијем, узмножнијем дубровачкијем властелом, а поздрављам ови стари пук: људи, жене, старе, младе, велике и мале, пук с киме мир станом стоји, а рат издалека гледа, рат погуба љуцке нарави. Ја што јесу три године, ако се споменујете, путујући по свијету срјећа ме доведе у ови ваш честити град, и од моје негроманције указах вам што умијех.² Сцијеним да нијесте заборавили како вам Плацу, ту гдје сједите,³ учас главом овамо обрнух и указах прид очима, а на њој бијехоте, и опет ју створих у зелену дубраву⁴ од шта плакијер имасте. И захвалисте ми, и плату имах што катанце ставих на нјеке зле језике који за зло имају оно што им се за добро чини. Сад, будући ме вјетар опета к вама догнао срјећом вашом у ово бријеме од поклад,⁵ одлучио сам не проћ тако да вас којомгоди лијепом ствари не обеселим. Ма прије нег вам што од моје негроманције укажем, хоћу вам одкрит један секрет који досле од овизијех страна ниједан човјек ни мудар ни триш мудар није знао, од што су се скуле од мудараца вазда веома

¹ *Негромант Дуги Нос* говори први пролог. Маска негроманта, чаробњака, појављивала се у многим ренесансним комедијама.

² *Негромант* подсећа гледаоце на неку ранију представу у којој је такође он говорио пролог. Највероватније да је мислио на комедију „Помет“, која је касније изгубљена.

³ Марин Држић је предвидео да комедија „Дундо Мароје“ буде изведена на тргу, на коме су се играле позоришне представе у Дубровнику. Из непознатих разлога, вероватно због невремена, уместо на Плаци, „Дундо Мароје“ је приказан у сали Великог вијећа почетком фебруара 1551. године.

⁴ Позорница је представљала „зелену дубраву“, што би значило да се изводила нека пастирска игра.

⁵ *Бријеме од поклад* — Драмске представе су се давале за време поклада.

чудиле и веома напастовале, секрет достојан да га ви знате, племенити и вриједни Дубровчани. Знате ер кад се, јес три године,⁶ од вас одијелих, ончас се упутих пут Индија Велицијех гдје осли, чапље, жабе и мојемуни језиком говоре. Отоле обрнух пут Малијех Индија гдје пигмалеони, човуљици мали, ждралови бој бију. Отоле отегнух нога к Новијем Индијама гдје веле да се пси кобасами вежу и да се од злата балотами на цуње игра⁷, гдје од жаба кант у сцјени бијеше како међу нами од славица. У Старе Индије отоле хтјех наприједа проћ, ма ми би речено ер се већ наприједа не море проћ. Рекоше ми да су тамо Старе Индије, и да у Старе Индије нитко не море поћ, говорећи: „Упријечило се је ледено море које се не море бродити и врла вјечна зима која галатину од живијех људи чини“, а с другу страну вељаху да горуште сунце и паљевито лјето дан без ноћи не да . . .⁸ живу човјеку приступит, ни земљи од врућине плод плодит. И рекоше ми: „По негроманцији само у те стране може се проћ.“ Како ја то чух, отворих моја либра од негроманције што ћете ино? У хип, учас угледах се у Индијах Старијех!⁹

Туј наћох прави живот, весело и слатко бријеме од пролитја, гди га не смета студена зима, и гдје ружи и разликому цвитју не догара горуште лјето, и гдје сунце с источи води тихи дан само од дзоре до источи и од источи до дзоре, а свитла звизда Даница не скрива се како овди меу вама, ма свитло своје лице на билому прозору на свака час каже, а дзора, која руменими и бијелим ружама цафти, и не дијеља се с очију од дразијех ки ју гледају, а слатки жубер од разлицијех птица са свијех страна вјечно веселе чине. А остављам воде бистре, студене ке одасвуд текући вјечну храну зеленим травам густому дубју дају, а богата поља не затварају драчом слатко, лијепо, зрјело воће, ни га лакомос брани људем, ма отворено све свакому стоји. Туј не има

⁶ Поново подсећа на своје учешће у комедији „Помет“, изведеној у Дубровнику пре три године.

⁷ Од злата . . . игра — Златним куглама гађају дрвене фигуре.

⁸ Нечитко написана реч на овом месту у рукопису комедије „Дундо Мароје“.

⁹ У Индијах Старијех . . . — Приповедање о Великим, Малим, Старим и Новим Индијама под утицајем је путописа о необичним егзотичним крајевима.

имена моје и твоје, ма је све опћено свијех, и свака је господар од свега. А људи који те стране уживају људи су блази, људи су тихи, људи мудри, људи разумни. Нарав како их је уресица памети тако их је и лјепотом уљудила: сви опћено узраса су учињена, њих не смета ненавидос, ни лакомос влада, њих очи управ гледају, а срце им се не машкарава, срце носе прид очима да свака види њих добре мисли. И за дугијем мојијем бесјећенјем не доморит вам, људи су који се зову људи назбиљ.

И за ријет вам све што сам видио, и да ме боље разумијете, видјех у тјезијех странах, у једному зграду велику, високу и веле урешену, једна писма и од камена човуљица веле учињено образа од мојемуче, од папала, од жвирата, од барбаћепе; људи с ногама од чапље, стаса од жабе; тамаше, изјеше, глумци, феца од љуцкога народа. Упитах који су ово образи, што ли хоће толика грубоћа, толик несмирна од лица човјечанскијех ријет. Рекоше ми да негроманти су стара брјемена, како то буд' ја, по негроманцији доходећи у њих стране и доносећи диверсе трговине за отуда злато односит, ер се у ријекама тамо велико злато наводи, доношаху међу ине жвирата, човуљица, барбаћепе од дрва, образа од папала, од мојемуча, од жаба, осластијех, козијех и на сваки начин.

И жене од тизијех страна, како и наше које полакшу памет имају од људи, гледајући те образе, почеше се смијејат како од ствари ку прије не бијеху видјели и рекоше: „Смијешно ти би било да ови људи могу ходит и говорит!“ И рекоше негроманту: „Ви сте негроманти, ако хоћете да од овизијех страна злата однесете, учините по вашој негроманцији да ови човуљици оживе и да почну ходит и говорит, ер би тада на прави начин смијешни били, а таким мртви не ваљају ништа.“ Негроманти за лакомос од злата¹⁰ даше дух жвиратом, барбаћепом, човуљицом, образом од папала, од мојемуча, од жаба, осластијем, козијем¹¹ и од тезијех начина. Ти људици, како имаше дух, почеше ходит, говорит и смијешнице чинит по таким начин, ер се нигдје гозба ни пир не чињаше гдје они не би дозвани били. Мисли-

¹⁰ За лакомос од злата — Лакоми на злато.

¹¹ Осластијем, козијем — Налик на магарце, козе.

те је ли смијешна ствар била гледат те образе у то прво бријеме гдје тамаше!

И за досвршит бесједу, ови образи од папагалâ од мојемуча, од жаба, жвирати, барбаћепи и с козе удрени¹² и за украће ријет, људи нахвао¹³ почеше се плодит и мијешат женама¹⁴ назбиљ по таким начин, ер се људи нахвао толико почеше умнажат, ер поче веће броја бит од људи нахвао нег људи назбиљ. И ти људи нахвао, од руке им иде учинит једну конјуру да из госпоцтва изагну људи назбиљ. Људи назбиљ то узазнавши, скочише, узеше оружје, изагнаше све те људи нахвао и не ктјеше да један цигловити за лијек у тјезијех странах остане.

Људи нахвао заједно с негроманти приђоше у ове наше стране и то проклето сјеме, човуљици, жвирати, барбаћепи, образи од папагалâ, од мојемуча, од жаба, осласти и с козе удрени, људи нахвао, уселише се у ови наш свијет у бријеме кад умрије благи, тихи, разумни, добри старац Сатурно, у златно бријеме кад људи без злобе бијеху¹⁵. И по Сатурну мање разумни краљеви примише људи нахвао, и смијешаше се међу добре и разумне и лијепе. Тако човуљици, жвирати, барбаћепи, образи од папагалâ, од мојемуча, од жаба, осласти и с козе удрени наплодише то гадљиво сјеме, наста веће људи нахвао нег људи назбиљ. Мину брине од злата, за гвоздје се свако ухити¹⁶, почеше људи нахвао бит бој с људима назбиљ за госпоцтво. Нјегда људи нахвао добиваху, а нјегда назбиљ. Ма, за ријет истину, људи назбиљ у дуга брјемена напoкон су отезали и још отезају, ма с муком и с трудом, и данашњи дан људи су назбиљ прави људи и господа, а људи нахвао људи су нахвао и бит ће потиштењаци вазда.

Сада, моји узмножни властеле, свитла крви, стари пуче¹⁷, мислим како и прије указат вам од моје негромантије кугоди лијепу ствар, и зашто у пређну

воту¹⁸ триш мудријем ставих катанце на уста, сада им катанце движем нека говоре, нека се говоренјем пунијем ненавидости укажу и одкрију људи од тримјед¹⁹, људи од ништа и људи нахвао. Ови секрет нитко досле није знао. Људем је нахвао парало да су и они људи, а људи су нахвао људи нахвао и бит ће до суда²⁰.

Сада ја мислим, сада у ови час, овди прид вама указат Рим²¹, и у Риму учинит да се ту прид вама, како сједите, једна лијепа комедија прикаже. И зашто прије на шени Дундо Мароје, Помет и Грубиша угодни вам бише²², зато и сада хоћу да вам се с овом комедијом укажу. И за дузијема ријечми не доморит вам, изиће Пролог који вам ће декјарат што ће бит. Ма ријет вам ћу једну ствар: буди вам драже што сте узазнали одкуд су изишли и који су почетак имали људи од ништа и нахвао, који сметају свијет, него комедија коју ћете видјет. А комедија вам ће одкрит који су то сјеме тугљиво од мојемунскијех образа и људи од ништа, од тримјед, нахвао, који ли су људи тихи, и добри, и разумни, људи назбиљ. Тихи и добри узети ће за добро што им се за добро добровољно чини, а образи од барбаћепи, којех ненавидос влада и неразум води, мојемуче, жвирати, барбаћепи, товари и осли, козе, људи нахвао, сјеме проклето, по негромантији учињени, хулит ће све, од свега ће зло говорит, ер из злијех уста не море него зла ријеч изит. И не друго, на вашу сам заповијед, став'те памет на комедију!

¹⁸ У пређну воту — Претходног пута.

¹⁹ Људи од тримјед — Ништавни људи (тримјед, три бакарна новчића).

²⁰ До суда — Заувек, до страшног суда.

²¹ Указат Рим — Да представим Рим.

²² И... бише — Подсећа гледаоце на личности из комедије „Помет“, Дунда Мароја, Помета и Грубишу, које учествују и у „Дунду Мароју“.

¹² С козе удрени — Налик на козу.

¹³ Људи нахвао — Људи ништавни, лоши и зли; њихова супротност су људи назбиљ.

¹⁴ Женама — Са женама.

¹⁵ У бријеме... бијеху — Златно време, у које су људи живели без злобе, престало је после Сатурнове смрти.

¹⁶ „Златно доба“ је, по Овидију, смењено гвозденим. О „златном добу“ (aurea aetas), у којем су владали једнакост и мир, писали су антички и ренесансни песници.

¹⁷ Сада... пуче — Негромант се обраћа гледаоцима.

Племенити и добростиви скупе, пуче стари и мудри, видим ер с ушима приклонитијема и с очима смагљивијема стојите за чут и видјет вечерас кугоди лијепу ствар, и сумњим, ако се не варам, да ви сцијените и желите видјет кугоди изврсну ствар. А изврсне ствари у овизијех странах нијесу се досле чиниле. Ни ми који се зовепо Помет-дружина²³, ако се и могу чинит нијесмо тога умјетјеонства да умијемо чинит ствари достојне од овакога толи лијепа и племенита скупа. Ма ово бријеме од поклада будући од старијех нашијех одлучено на танце, игре и весеља, и видећи се нашој дружини од Помета не пуштат проћ покладе без којегоди фесте или лијепе или грубе, ставили се су за приказат вам једну комедију, која ако и не буде толико добра и лијепа, али су ове жене лијепе које ју ће гледат и ви добри који ју ћете слушат.

У њој ће бит једна ствар која сцијеним да вам ће драга бит: ер ће бит нова и стара. Нова, ер слиједи ону прву комедију од Помета, како да је она и ова све једна комедија²⁴, и у ту смо својевољу ото ми сами упали, стара, ер ћете видјет у њој оне исте прве приказаоце, а то јес: Дундо Мароје, Паво Новобрђанин, Помет²⁵ и остали. И прва је приказана у Дубровнику, а ова ће бит у Риму²⁶, а ви ћете из Дубровника гледат. Жене, пара ли вам ово мало миракуло Рим из Дубровника гледат? Нека знате ер Помет-дружина, како ово што је мучно умије добро учи-

²³ Помет-дружина — Дубровачка дружина позоришних аматера која је извела комедију „Дундо Мароје“.

²⁴ Нова . . . комедија — Комедија „Дундо Мароје“ представљала је наставак „Помета“.

²⁵ Дундо Мароје, Паво Новобрђанин, Помет — Личности које су учествовале у комедији „Помет“.

²⁶ Прва . . . гледат — Радња комедије „Помет“ збивала се у Дубровнику, а „Дунда Мароја“ у Риму.

нит, толико би боље учинили другу кугоди ствар која је лашња. И ако не узбуди шена лијепа како и прва, тужимо се на бријеме које нам је арките одвело, и ако комедија, од шта се не варамо, не узбуди вам толико драга, али вам ће Дундо Мароје, Помет, Грубиша и остали дрази бит. И не сцијен'те да се је веле труда, улја, књи́ге и ингваста око ове комедије стратило:²⁷ шес Пометника у шес дана ју су зђели и склопили²⁸. Ми ни вам обећавамо велике ствари ни можемо, нисмо толици да можемо толике ствари обећат и чинит: краци људи високо не дохитају.

Ма ото вам ја брже и дотрудних дузијем ријечми!²⁹ У двије ријечи чујте аргумент од комедије „Дундо Мароје“. Ако нијесте заборавили како му бише украдени дукати и враћени с патом да се сину сподеста од свега по смрти,³⁰ по тому знајте ер су нови пат учинили да се сину Мару заонада не сподестава, ма да му да пет тисућ дуката да отиде у Јакин³¹ а из Јакина у Фјеренцу³² за учинит свитâ и с тјезијем свитами пак да отиде на Софију³³ с патом, ако се добро понесе и да му с добитком дође, да му скритуру од сподестацијони ончас учини и да га ожени и да му да владат свијем осталијем динарми. Ма прије нег вам остало изречем, узмите наук од Помет-дружине вечерас, и нигда ни сину ни другому не да'те динаре до руке докле младића нијесте у веле ствари друзијех прѠвали, ер је младост по својој њарави несвијесна и пуна вјетра, и пригнутија је на зло нег на добро, и памет ње не раширује се даље нег колико јој се очи простиру, и њу веће воље владају нег разлог. Да вам не интравења како ће и Дунду Мароју вечерас интравењат, који давши сину Мару пет тисућ дуката у руке одправи га пут Јакина, а он из Јакина не отиде у Фјеренцу нег у Рим с дукатми и

²⁷ Не сцијен'те... стратило — Не мислите да је за ову комедију утрошено много напора, уља (за светло), папира и мастила.

²⁸ Шес... склопили — Шест чланова Помет-дружине припремило је представу за шест дана.

²⁹ Дузијем ријечми — Дугим приповедањем.

³⁰ Ако... смрти — Подсећа гледаоце на крај комедије „Помет“.

³¹ Јакин — Анкона, трговачка лука на јадранској обали.

³² Фјеренца — Фиренца.

³³ Софија — У Софији се налазила дубровачка трговачка колонија.

ту спенца дукате. А Дундо Мароје чувши тој, како махнит отиде старац у Рим с Бокчилом, својијем товијернаром. Што ће согвитат комедија вам ће сама ријет која ће свршит у веселје. Ма ви на тому немојте стат. Од луде дјеце чувајте динара, ер се је овјезијех комедија нјеколико арецитало назбиљ у вашем граду, које су свршиле у трагедију,³⁴ ер није свак срјеће Дунда Мароја. Друго ће интравењат: вјереница Марова, чувши зло владање Марово, како она која га срцем љуби и бојећи се да ју не би десперану оставио, својијем првијем братучедом изамши из течина хахољка³⁵ триста дуката отиде пут Рима и путем обуче се на мушку учинивши се дјетић Цива свога братучеда. Што ће напријед бит, комедија вам ће сповидјет. И друго нећу ријет нег вас ћу молит: с љубљеживијем срцем чујте и видите. Ер ако нас узљубите, и ми и наше ствари драге вам ће бит; ако ли инако учините, и лијепа комедија казат вам се ће груба, што ће ваш гријех бит, а не од комедије. Ма ви добри нећете моћ нег добро и мислит и ријет, а у зле се ми не импачамо — тизијем не хајемо да смо дрази. А послаћемо нашега негроманта да ш њима расплијета, а нас далеко кућа од тјезијех образа од мрчарије. Ма ото вам Дунда Мароја, став'те памет на комедију и збогом!

СВРХА ОД
ПРОЛОГА

³⁴ Које... трагедију — Које су се трагично завршиле.

³⁵ Из течина хахољка — Из теткиног завежљаја (кесице) с новцем.

ПОЧИЊЕ ПРВИ АТ

Шена прва

ДУНДО МАРОЈЕ, БОКЧИЛО ТОВИЈЕРНАР, ТРИПЧЕТА ИЗ КОТОРА

МАРОЈЕ: Ајмех, ајмех, моја старости, на што ме си довела да се по свијету тучем за дезвијанијем сином, за харамијом, да из морске пучине извадим злато, да из јаме беза дна изнем иманје! Пет тисућ дуката дах дјетету у руке! Вуку дат у похрану месо! Јаох, ваљало би ми дат дваест и четири коње на дан, на сваку уру свога³⁶, за ерор ки сам учинио.

БОКЧИЛО: Богме би ти, господару, ваљао коњиц и сваку уру свој, и једва би се донио дома³⁷ ако би га хранио како и мене. Јаох си ве мени, у који ве ти час пођох из Града!

МАРОЈЕ: Бокчило, јесам ли ти рекао: „Не давај ми фастидија, не пристај ми тузи!“ Ти се, пјаницо, ругаш мнош.

БОКЧИЛО: Теби сам пјан, а твој тоболац најбоље зна како стоји мој трбух.

МАРОЈЕ: Нијесам ли ти данаска дао по кутла вина попит?

БОКЧИЛО: Јеси, сита ме си напојио! Ово, одкле сам из Града, нијесам се усрао, ни сам имао чим с твојом храном. Нађи ти оне штоно се из Морешке земље доносе, камилионте, као ли се зову, који се јајером хране, а не води јунаке собом који се јајером не пасу. По кутла ми је вина дао! Јаох си ве мени, јао!

³⁶ Ваљало... учинио — Дундо Мароје говори да би га требало казнити са двадесет и четири ударца шибом (ђаци су кажњавани тако што су пресавијени преко клупе — стављањем „на коња“ — добијали шибом по задњем делу тела).

³⁷ Ваљао... дома — Бокчило каже господару да би било потребно да сваки сат узме другог коња како би стигао до Дубровника.

МАРОЈЕ: Неволња мене, тужна мене! Веће сам ја отишао, веће мене покри гроб! Син ми дукате узме, а ови ми живот узимље. Очи, што не плачете, али сте доплакали? Ма задоста је да срце за вас плаче.

БОКЧИЛО: Бог зна тко кога коље и тко ће прије умријет. Душа ми одходи и од глада и од жеђе, твојијем тугама хоћеш Бокчила хранит. Дукате плачеш, а дукати ти рђаве у скрињи. Брижни ти дукати кад се не умијеш њима хранит. Плаче, ер му је син спенцао од свога. За чеса су дукати нег да се пије, и ије, и трупца?

МАРОЈЕ: Од свога, пјанче, велиш, од свога спенцао! Ајме, убоде ме, ајме!

БОКЧИЛО: Понта му дође, убодоше га, рекоше му истину.

ТРИПЧЕ: *Che ha questo pover homo?*³⁸

БОКЧИЛО: *Misser, ga боли, fiol spenzuto denari, doglia*³⁹!

ТРИПЧЕ: По светора Трипуна, ви сте нашјенци!

БОКЧИЛО: *Misser, Бог те је научио! De Ragusa*⁴⁰? И ми смо отуда.

ТРИПЧЕ: Господине што вам је? Видим, ти си нашјенац, *siate il ben vegnùo*⁴¹, добар си дошао!

МАРОЈЕ: *Ben trovato, misser*⁴²! Ви сте нашјенац? Драго ми је.

ТРИПЧЕ: Ја сам од Котора.

БОКЧИЛО: Ах, да те Бог поможе!

МАРОЈЕ: Сусјед си наш! Сусједе, приклони образ⁴³ да ми се је с тобом поздравит.

БОКЧИЛО: Свога ми, свога, нека ти ми свога, није ти без свога! Колико мишера срјетосмо, а нитко не приступи к нам нег сам нашјенац. Свој а к својијем!

ТРИПЧЕ: Иштом се обеселим кад чујем кога од нашега језика.

МАРОЈЕ: Душа ми се врати, *misser mio*⁴⁴! Кад те чух говорит, рекох: „Ови је од нашијех“.

³⁸ *Che... homo* — Шта је овом сиротом човеку?

³⁹ *Misser... doglia* — Господине... син је потрошио новац, мука (Бокчилово знање италијанског језика је врло слабо).

⁴⁰ *Misser... De Ragusa?* — Господине... Из Дубровника?

⁴¹ *Siate... vegnùo* — Добро дошли.

⁴² *Ben... misser* — Добро вас нашао, господине.

⁴³ *Приклони образ* — По овоме се види да је Дундо Мароје био нижи растом од Трипчета Которанина.

⁴⁴ *Misser mio* — Господине мој.

ТРИПЧЕ: *Che bone pove?*⁴⁵ Имате ли ча ново отуда? Ча се оно бољахоте?

МАРОЈЕ: У фастидију сам.

БОКЧИЛО: Господине, је ли ка капља добра на нашку?

ТРИПЧЕ: Ча хоћете ријет? Изреците!

МАРОЈЕ: Бокчило, доста твојијех, мучи сада,

БОКЧИЛО: Нјека вина на агресту и срце нам изрезаше.

ТРИПЧЕ: Богме си ти прави нашјенац, ја бих се с тобом угодил! За винце питаш? Наћеш тога.

МАРОЈЕ: Бокчило, стан' онамо стране, не дава' фастидију. О вину ови мисли, а ја сам у тугах, у велицијех. *Misser*,⁴⁶ видим те добра човјека, рад бих се малахно с тобом стране разговорит, покли те је моја срјећа к мени довела.

ТРИПЧЕ: Господине, ово сам, на вашу сам запо-вијед. Што могу заповјеђ ми како брату: ја сам зви-шеран свијем Дубровчаном као братји мојој. И не гледај ме овако у спеланој долами, по светога Трипуна, ја не курам се да сам у туђем мјесту *signor* и *misser*⁴⁷, гдје ме не знају, ма да сам на мом дому господар почтован и свијетао, гдје сам познан.

МАРОЈЕ: *Inveni ominem*⁴⁸, нађох човјека! Свете ријечи, златом би их ваљало писат. Јаох мени, да будем знао да је та доктрина у Котору, у Котор бих сина на студију послао, сина који ме је руинао, који ме је расчинио, сина који је злу скулу научио. Јаохи, пет тисућ дуката!

БОКЧИЛО: Нашао је, изнашао је с кијем ће пла-кат! Наплачите се, плакали вазда, ер се ни мој трбух не смијеје уз вас. Јаохи мени, страњци дубровачки, моја хранице, далеко ти ми сте!

ТРИПЧЕ: Није, богме, та мала ријеч пет тисућ дуката! То је што се бољаше?

МАРОЈЕ: Син, дезвијан син, пет тисућ дукат ми је сплавио!

ТРИПЧЕ: Богме је то горе нег понта, та је велика немоћ. Узми ми дукате, узми ми част и живот.

МАРОЈЕ: *Misser mio*,⁴⁹ живот ми је узео! Вјери-

смо га, ер не имам нег тога једнога сина.

ТРИПЧЕ: Боље је ниједнога на ти начин не имат, боље је да не живу таки.

МАРОЈЕ: Смрт ми је, *misser mio*, а не син! Мори ме на прјешу! Јесу три годишта, вјеривши га ја луд дах му, дах му у руке пет тисућа, ајме!

БОКЧИЛО: Боже, Дјевицо, једа га закоље они харамија ки га је онамо завео! Оно га ће дома пове-сти да га гости, јес, узми!

ТРИПЧЕ: Богме ти разумијем, велика је то болес.

МАРОЈЕ: Пет тисућ дуката! Ајме, ајме, Бокчило, помага'!

БОКЧИЛО: Рекох ја ер га ће она харамија заклат.

МАРОЈЕ: Ајме!

БОКЧИЛО: Коље га! — Курвин мужу, што ми то од господара чиниш! Пушта', ђидијо!

МАРОЈЕ: Бокчило, што је то? Помамио се си!

ТРИПЧЕ: По светога Трипуна, човјече, као ти нијеси сам.

БОКЧИЛО: Господару, што је? Јеси ли жив?

МАРОЈЕ: Није зло, Бого, ајме, да' ми руку.

БОКЧИЛО: Мњах да те коље они харамија.

ТРИПЧЕ: Онестије добру човјеку говори, чујеш ти с навртом⁵⁰? *Ché altrimenti ti porterà il diavolo*⁵¹, узет ће те велики враг.

МАРОЈЕ: Бокчило, не буд' махнит! Ти се си помамио!

БОКЧИЛО: Кога врага ја знах? Мњах да те дави, а по Мајку Дјеву не има ни образа од добра човјека. Ово те је дома повео као прустијера да те гости!

ТРИПЧЕ: Враг је, тер не мао, тебе, човјече, дана-ска к мени довео.

МАРОЈЕ: Бокчило, ја т' сам рекао ер си махнит. Овамо ходи! *Misser*, у ерор је узео.⁵²

ТРИПЧЕ: Знаш ка је! Рец' му да се чува велика врага.

МАРОЈЕ: Хоћу за моју љубав да му простиш. Бокчило, приступ' овамо, пита' му проштенје.

БОКЧИЛО: Гди је гостара? Без гостаре се мир у нас не чини.

МАРОЈЕ: Овамо ходи, биће и гостара.

⁴⁵ *Che ... pove* — Има ли добрих вести?

⁴⁶ *Misser* — Господине.

⁴⁷ *Signor* и *misser* — Господин и господар.

⁴⁸ *Inveni omnem* — Нађох човека.

⁴⁹ *Misser mio* — Господине мој.

⁵⁰ *Ти с навртом* — Ти који имаш на глави подметач за терет.

⁵¹ *Ché ... diavolo* — Иначе ће те ђаво однети.

⁵² *Misser ... узео* — Господине, погрешно је.

БОКЧИЛО: Добар човјече, прости. У гријех се давам.⁵³

ТРИПЧЕ: Ја т' праштам, ма чин' да с' друговја мудрији, жи т' ја, ер чуј, да знаш, моја је колора како тријес који огањ пушта и удире. У колору се стављам и руком играм уједно и заједно, и одсела те за брата узимам покли се си у гријех дао.⁵⁴

БОКЧИЛО: С баретом у руци⁵⁵ као старијему и бољему!

ТРИПЧЕ: И хоћу данаска да ми видиш стан и да ми огледаш вино.

МАРОЈЕ: А екчелент ти је товијернар у њему.

БОКЧИЛО: Ах, једа те кад срјећа у Дубровник доведе да ми те је на мојој лијепо' товијерни бистро-га рујнога винца напојит и лијепо гостит као браца.

МАРОЈЕ: Бокчило, пођ' опет стан' онамо и не ходи докле те ја не дозовем.

БОКЧИЛО: На вашу заповијед, ма је бријеме пинут.

МАРОЈЕ: Сад ћемо отит на воштарију.

БОКЧИЛО: Да је с богом!

МАРОЈЕ: Ови мој човјек веома је вјеран, ма је срдит, а јунак је као тријес.

ТРИПЧЕ: По јунака Ђурђа, има што у њем јунак бит! Добра је печа човјека у њему.

МАРОЈЕ: Сада да се вратим на моје туге.

ТРИПЧЕ: Ну, caro misser mio, seguitate⁵⁶

МАРОЈЕ: Како ријех, вјерисмо га, збројих му пет тисућ дуката, тезоро, тезоро му збројих!

ТРИПЧЕ: Богме, не ја пет тисућ боланача мому! Не дјеци у руке динаре! Динар у младу дјетету бијесни као зли дух, да знаш, у инспиритану човјеку.

МАРОЈЕ: Ото ја луд бих, а на конселъ се друзијех пригибајући. Тко се не конселъа, зло, а тко се конселъа, још горе.

ТРИПЧЕ: Misser mio, ⁵⁷ тријеба је гледат од кога се конселъ узимље. Од млада конселъа⁵⁸ чувај се, старога се држи.

⁵³ У гријех се давам — Кајем се за грех.

⁵⁴ Покли ... дао — Пошто си се покајао.

⁵⁵ С баретом у руци — С капом у руци (скида капу из поштовања).

⁵⁶ Caro ... seguitate — Драги мој господине, наставите.

⁵⁷ Misser mio — Господине мој.

⁵⁸ Од ... конселъа — Од савета младог човека.

МАРОЈЕ: Јаох, то га⁵⁹ и плачем, млади бише у тому вијећу, а ја их чух. Одправих га пут Јакина да иде у Фјеренцу и да обуче те динаре у свите⁶⁰, вративши се да га одправимо на Софију. Ако би се добро понио, бијех одлучио све му у руке дат. Јаох, дезвијаник један! Из Јакина не отиде пут Фјеренце, ма пут Рима, у ово мјесто толико делицијозо. Тко се у овизијех раскошах не би иштетио? Рекли ми су да је у зле жене поплавио, тер сам дошао једа бих што могао скапулат.

ТРИПЧЕ: Господине, ако је у Риму те динаре сплавио, очисти веће руке од њих: дријево се је разбило у вас под онјезијем велјијем стјенами⁶¹.

МАРОЈЕ: Јаох, Под Свети Власи!

ТРИПЧЕ: Гдје не могу ни људи ни роба скапулат. Жао ми је ер ћеш и сина изгубит.

МАРОЈЕ: Њега ли? За њега ја хајем! Жао ми је дуката, а он ми не буде веће на очи: живи и умри, ходи зло као је и почео.

ТРИПЧЕ: Misser, не бих ја тако учинио, нашао бих га, тко зна је ли све сплавио.

МАРОЈЕ: Тако и ја мислим учинит, наћ га.

ТРИПЧЕ: Боже, знам ли га ја овди у Риму? Како је његово име?

МАРОЈЕ: Маро је његово име.

ТРИПЧЕ: Маро, амаго⁶², богме ти је теби амаго и грк, ма којојгоди кортицани овди у Риму веле сладак.

МАРОЈЕ: Јаохи, то га и плачем.

БОКЧИЛО: Јесте ли се ви тамо нашаптали? (Шаптом Босна погину, шаптом ми они није драг⁶³ Јаох си ве мени, јао, на које ти ме је људи срјећа намјерила, ки ни једу ни пију.) Госпару, умријех од глада, свршите!

МАРОЈЕ: Бого, Бокчило, пострпи се мало, сад смо твоји.

БОКЧИЛО: Божији били!

⁵⁹ То га — Зато.

⁶⁰ Да ... свите — Да за тај новац купи тканине.

⁶¹ Под ... велјијем стјенами — Под стенама крај Дубровника о које су се често разбијали бродови. Место се звало „Под свети Власи“.

⁶² Маро, амаго — Игра речима; амаго, горак.

⁶³ Шаптом ... погину — Народна пословица; шаптом ... драг — онај што шапуће није ми драг.

ТРИПЧЕ: Ја знам овди једнога вашег Дубровчанина, властелина као перлу, вас у велуту с колаином на грлу, господар човјек, и зове се *signor Marin*, а веле да му је оцу Мароје име, од богатијех људи од Дубровника.

МАРОЈЕ: Од које је доби?

ТРИПЧЕ: Тако дијетац од двадесет и једно годиште.

МАРОЈЕ: Колико је ер је у Риму?

ТРИПЧЕ: *Misser mio*, јесу три годишта. Либерал је као један чесар, окошт, не веле учињен; иштом му се наусница прима.⁶⁴

МАРОЈЕ: То је он, он је! „*Signor Marin*“.⁶⁵ Хајме „*Signor Marin*“ га већ зовемо! То је мој син!

ТРИПЧЕ: Да по которску Блаженицу⁶⁶, као имаш сина господара човјека . . .

МАРОЈЕ: Ја сам сиромах човјек, ти је сињор и господар, то није мој син!

ТРИПЧЕ: Ото му ту сињоре. Овди прем стоји⁶⁷ његова галантина, његова намуроца. И мало ћ старији бит⁶⁸, ту га ћеш видјет. Ово је прва кортицана од Рима.

МАРОЈЕ: Хајме, зло ми срце слути!

БОКЧИЛО: Господине, једа ли што?

МАРОЈЕ: Није добро, Бокчило, зло је.

БОКЧИЛО: Ово твој слуга, а и бријеме је да се ти објед обједује.

ТРИПЧЕ: *Misser*, ако т' пара, пођ'мо ми на ову воштарију.

БОКЧИЛО: Ах, да те Бог поможе!

ТРИПЧЕ: И кад сињор Марин дође, видјећеш, познаћеш је ли твој син али није.

МАРОЈЕ: Моји синови нијесу сињори. Неће бит то мој син, ма пођ'мо.

БОКЧИЛО: (Ах, да си честит! На добра ти се смо човјека намјерили.)

ТРИПЧЕ: *Misser*, да знаш, овди су три воштарије: на једном је сењ „*Miseria*“⁶⁹, што ви зовете лакомос,

⁶⁴ Иштом . . . прима — Тек су почеле да му расту маље.

⁶⁵ *Signor Marin* — Господин Марин.

⁶⁶ По которску Блаженицу — Тако ми блажене Марије Которске.

⁶⁷ Стоји — Станује.

⁶⁸ Мало . . . бит — Мало ће времена проћи.

⁶⁹ „*Miseria*“ — „Беда“.

на овој овди „Лудос“, на оној онамо Божић гдје куљене и дјевенице ије зове се „*Ostaria della grassezza*“⁷⁰.

БОКЧИЛО: Господине, госпару, краљу, поведи нас гди је најбоље вино.

ТРИПЧЕ: Дабогме, овди на „Лудости“ најбоље је вино. *Misser*, с ове воштарије моћеш видјет твој посао.

МАРОЈЕ: Гдје Дубровчани овди алоцају?

ТРИПЧЕ: На лакомос вазда *alla miseria*⁷¹. Кигоди се нађе ки *alla grassezza*⁷² кадгоди алоца. Сињор Марин, син твој, *alla grassezza* ончас је алоцао.

МАРОЈЕ: Син мој! Сињори нијесу моји синови! Тај је алоцао *alla grassezza*, а ја алоцах на „Лудос“, ер луд и махнит бих дат динаре из рука.

ПРВИ ОШТИЈЕР: *Alla sciocchezza, al segno della sciocchezza bon vin, bone starne, bon capponi, galline, salciotti da Bologna, bon pan soprattutto. Nasa un poco, signor, che color*⁷³.

БОКЧИЛО: *Signor misser* оште *dar* огледат *vin*⁷⁴.

ПРВИ ОШТИЈЕР: Јунако добро од *Schiavunia*⁷⁵ вино добро, тако ми Бога.

ДРУГИ ОШТИЈЕР: *Alloggiate qua da me alla grassezza, vi darò un antipasto, sguazzetto alla tedesca, che vi morderete le dita, vin da Corsica e Claretto di Francia, vitella di latte, fagiani, pavoni e ciò che poteti domandar con lingua*⁷⁶.

ПРВИ ОШТИЈЕР: *Signor, costui vi dara case grandi, ma la vostra borsa poi sentirà, vi metterà a conto poi fina alli stecchi con che vi netterete i denti*⁷⁷.

⁷⁰ „*Ostaria della grassezza*“ — „Гостионица код обиља“.

⁷¹ *Alla miseria* — Код беде.

⁷² *Alla grassezza* — Код обиља.

⁷³ *Alla . . . color* — Код „Лудости“, код знака лудости — добро вино, добре јаребице, добри копуни, кокоши, болоњске саламе, изнад свега добар хлеб. Омириши мало, господине! Каква боја!

⁷⁴ *Signor . . . vin* — Господару, господине крчмару, дај да се проба вино.

⁷⁵ *Јунако . . . Schiavunia* — Добри јуначе из словенске земље.

⁷⁶ *Alloggiate . . . lingua* — Одседните овде код мене, код Обиља, даћу вам предјело, паприкаш на немачки начин (справљен) да ћете прсте погристи, вина с Корзике и белог из Француске, младу телетину, фазане, паунове и што год можете језиком затражити.

⁷⁷ *Signor . . . denti* — Господине, овај ће вам дати великих ствари али ће то после да осети ваша кеса (новчаник); на рачун ће вам ставити све до чачкалица којима ћете чистити зубе.

МАРОЈЕ: Гдје господа и сињори алоцају, ту ја сиромах не алоцавам, ту сињор Марин алоцава.

ПРВИ ОШТИЈЕР: Коди овамо! Ја мала плата, узети, дати јести колико трбука носити.

БОКЧИЛО: Овди ме, господине, гдје ми крстјански говоре, гдје нас разумију.

МАРОЈЕ: Бокчило, уљези унутра.

БОКЧИЛО: Пàте!

МАРОЈЕ: Misser, како је ваше име?

ТРИПЧЕ: Трипета се зовем, на вашу заповијед.

МАРОЈЕ: Трипе, Трипета, буди с нами данас, не остави нас!

ТРИПЧЕ: Gramarzi⁷⁸, вазда сам с вама. Поћу к стану, ormai è tardi⁷⁹.

МАРОЈЕ: Немој, Трипе, од велике ми си потрјебе, без тебе се нећу моћ обрнут по Риму.

ТРИПЧЕ: А ја да вам послужим, ђво сам на вашу заповијед.

Шена друга

УГО ТУДЕШКО И ПОМЕТ ТРПЕЗА

УГО: Pomet!

ПОМЕТ: Signor.

УГО: Foler far frit con me questa signora, signora tanto crudele al suo serfitor. Mi star sempre tuo serfitor; dinari, vita tuo comando, crudel signora! Tascti koz pestilenz, fenga 'l cancar chi ti foler più ben. Mi foler ben a un pietra; per Dio, matar chi non foler ben a mi⁸⁰.

ПОМЕТ: Signora Laura, знам кад се и Манда зваше у Котор, non tanta superbia⁸¹! Сад ми тошкано говориш, а наши смо, или хоћемо или нећемо. Неће вазда једнако бријеме бит, за слаткијем лјетом дође и грка зима, и ти цвијет од лјепости, којом се охотиш, могао би и козомор још потлачит. Видјели смо

⁷⁸ Gramarzi — Велико хвала.

⁷⁹ Ormai è tardi — Већ је касно.

⁸⁰ Foler . . . mi — Хоће да ме упропасти ова госпођа, госпођа тако окрутна према своме слуги. Увек сам твој слуга; новац, живот — на твоју заповест, окрутна госпођо. Мучи нека мука; рак однео онога ко те више воли! Ја волим камен. Богами, убићу ону која мене не воли. (Немац Уго Тудешко веома слабо говори италијански.)

⁸¹ Signora . . . superbia — Госпођо . . . не буди тако охота.

и друзијех сињора у Риму, велицијех како и ти, које, колико су на вишем били, толико су на башије пали.

УГО: Mi tanto amar questa crutele, e ella a me foler tanto mal⁸²!

ЛАУРА: Помете, ча су те ријечи? Јесам ли ти рекла да ми не доходиш с тизим Тудешком прид врата? А ти хоћеш свакако и на срамоту? Ото ти приповидам: остани ми се куће ако нећ да те сканда најде.

ПОМЕТ: Ah, Signora Laura, не познаваш твоје срјеће! Ови је Тудешак први богатац од свијех Тудешака ки си у Риму, а махнит је за тобом, а у пратику не море бит галантији властеличић од њега. Ја не знам који су то твоји гирибици: друге нашиљу на њега, а ти бјежиш од твоје срјеће.

УГО: Ah, cruter, queste lacrime non mover tuo cor, cor pietra non cor⁸³!

ЛАУРА: Dico, andate con Dio, non vó più ascoltar le vostre ciance⁸⁴!

ПОМЕТ: Захваљамо, ма ти смо ми свакако слуге. Фортуна је, нека мало поабунаца.

ДУНДО МАРОЈЕ С ВОШТАРИЈЕ И ТРИПЕТА И БОКЧИЛО

МАРОЈЕ: Трипко, ово ли је што вељаше?

ТРИПЧЕ: Рекао бих veramente⁸⁵ да је он.

МАРОЈЕ: Да ово није мој син, душа ми се врати!

БОКЧИЛО: Боже ве, господару, Боже, вјерујеш ли што ти су налагали на твога доброга Мара?

МАРОЈЕ: Може Бог добро дат.

БОКЧИЛО: Ну ћеш видјет ер ћеш све наћ а contraddiù⁸⁶.

МАРОЈЕ: Пара да ми се туге одложи од срца. Још уфам: неће толико зло бит колико говоре.

⁸² Mi . . . mal — Ја толико волим ову окрутну жену, а она ми жели толико зла.

⁸³ Ah . . . cor — Ах, окрутнице, ове сузе не дирају твоје срце, срце-камен, не срце.

⁸⁴ Dico . . . ciance — Кажем, идите збогом, не желим више да слушам ваше брбљање.

⁸⁵ Veramente — Одиста.

⁸⁶ A contraddiù — Обратно.

ТРИПЧЕ: *Misser mio*, господине мој, ови није твој син, ови није *ser Marin*⁸⁷. Имам курту висту⁸⁸, тер ми се он чињаше.

ПОМЕТ: *Signor Ugo, che tanta disperazion pigliar? Star allegro, di bona voglia! Andiamo a far trink, la signora poi voler ben*⁸⁹.

УГО: *Antamo, fer Dio, bever malvagia e fuggir dolor de cor. Signora, foler non foler, mi star vostro serfitor*⁹⁰.

ПОПИВА СЛУГА, МАРО, ПОМЕТ, УГО ТУДЕШКО

ПОПИВА: Помете, *signor Pometo, bagio la man a vostra signoria*⁹¹. Велики Помете, нјерда, ма си сад мали, сињора вам у образ врата затвори! Да не будем из кантуна гледао, реко би ми: „Све смо у ње.“ Помете, неће сињоре твојијех слатцијех ријечи, ни се хају за брикунанје тудешко, за кијем ти идеш, хоће колајине, хоће злато, хоће дзоје! Видиш ову колајину? Видиш ови коларин? Видиш ли ови пендин? Све ово коста триста дуката, ово ће све Маро Маројев, госпар мој, дароват сињори Лаури.

ДУНДО МАРОЈЕ С ВОШТАРИЈЕ

МАРОЈЕ: (Маро Маројев! Бокчило, чу ли?)

БОКЧИЛО: (Чух, госпару. Хвала Дјевици ер чујем нашијем језиком говорит. Добро ствари проходе.)

МАРОЈЕ: (За мене зао глас би ови од Мара, чујмо наприједа!)

ПОМЕТ: Видим, велици сте људи, краљеви сте, по триста дуката у воту⁹² даривате. Гдје си, Дундо Мароје? Твоји дукати, које си с велицијем знојем добио,

⁸⁷ *Misser ... Marin* — Господине мој ... господар Марин.

⁸⁸ *Имам ... висту* — Кратковид сам.

⁸⁹ *Signò ... ben* — Господине Уго, зашто толико да очајавате? Будите весели, добро расположени! Хајдемо да пијемо, госпођа ће вас после волети!

⁹⁰ *Antamo ... serfitor* — Хајдемо, забога, да пијемо малвасију (слатко вино) и да истерамо бол из срца. Госпођо, волела ме или не, ваш сам слуга.

⁹¹ *Signor ... signoria* — Господине Помете, љубим руку Вашем Господству! (иронично)

⁹² *У воту* — Одједанпут.

како се пенцају! Триста дуката дзоја сињори се имају вечерас дароват!

МАРОЈЕ: (Ајме, *l' é fatta*⁹³ Бокчило, чу ли?)

ПОМЕТ: Нјекога понта удри гори.

ПОПИВА: Помете, плачи⁹⁴ кому драго, ми се добру бремену давамо, а госпар стари Мароје има дукат као шуме, има се од шта плавит! А ти, ако хоћеш с твојијем Тудешком имат грацију од сињоре, мене служите и дворите, ер дукатми нећете ви с нами на пару стат⁹⁵.

ПОМЕТ: Тебе служит и дворит! Ти си Попива, далеко Попива од мене! Попива што не може сам попит чини да и друзи пију, што ти не мож доруинат господара Мара, чиниш да га рашчини Манде Кркарка.⁹⁶ Тер није задоста да му како пијавице крв попијете, ма му хоћете и душу попит. Гдје си, Дундо Мароје?

МАРОЈЕ: (Јаох, овди сам за велико зло моје!)

ПОМЕТ: Нјетко се озва с воштарије. Мири плачу руину од тога убога младића, а теби се под Задром вози⁹⁷.

ПОПИВА: Убог је, ер ти нијеси с трбухом, ки се не може нигда напунит, и с усми од змаја ки не жве нег прождире, у његови кући да га обједном жива прождреш и изијеш и да се удавиш. Споменујеш ли се кад га ти наведе да старому госпару украдете двије тисуће цекина, и кад их пак подвргосте као врућу опеку?⁹⁸ Ктијаше нјекога врага прождријет онада, проврати се јуха!

ПОМЕТ: Нека Попиву има у кући, сигуро море спат!

ПОПИВА: Е, Помет Трпеза, боли се њиме, ки као метлом мете бокуне с трпезе.

ПОМЕТ: Попива му је вјеран слуга и љуби га! И пијавица љуби крв човјечју, али му душу вади.

ПОПИВА: Попива попијева с госпаром Маром у сињоре Лауре.

⁹³ *L' é fatta* — Свршено је.

⁹⁴ *Плачи* — Нека плаче.

⁹⁵ *На пару стат* — Бити равни.

⁹⁶ *Манде Кркарка* — Манде Корчуланка, т.ј. Лаура.

⁹⁷ *Теби ... вози* — Пословичан израз са значењем: тебе није брига.

⁹⁸ *Споменујеш ... опеку* — Подсећа га на радњу комедије „Помет“, у којој је Помет наговорио Мара да украду Дунду Мароју две хиљаде дуката и како су их вратили.

МАРОЈЕ: (С госпаром Маром у сињоре Лауре?!)

ПОПИВА: А Помет Трпеза иза врата гледа својим Тудешком који вином хоће интертењат прву кортицану од Рима. С дукати дођите у сињоре Лауре како и ми! Неће сињоре оваке хавијара ни вина, дуката хоће, а ви их не имате.

МАРОЈЕ: (Ајме, овди се мојијем иманјем брава!)

ПОПИВА: Онако твоје срце јаука, Помете, а језик ми замукну. Нјекога гори понта тишти. Плачи и умри вас свијет, мени је добро!

ПОМЕТ: Добро ти је?

ПОПИВА: Ово ми мога лијепога либералога госпара Мара, госпара мога и сињоре Лауре, ер и сињори он сад заповиједа.

ПОМЕТ: Видим га, свега је своје бријеме⁹⁹, и за лијепом годином дође лаж, ма за тизијем смијехом још те ћу видјет плакат.

МАРО МАРОЈЕВ

МАРО: Попива!

ПОПИВА: Господару!

МАРО: Гдје досле би?

ПОПИВА: У Цанпјетра златара.

МАРО: Помете, што имаш ту чинит?

ПОМЕТ: Ben trovata la signoria vostra, signor Marin¹⁰⁰! Нјегда твој бијех у Дубровнику¹⁰¹, у Риму си сада величак човјек. Далеко сиромаша од великих људи!

МАРОЈЕ: (Трипе, је ли ови мој син?)

ТРИПЧЕ: (Дабогме ти је он! Ово је сињор Марин.)

МАРОЈЕ: (Он је! Оно је он у велуту, ајме мени!)

БОКЧИЛО: (Госпару, оно и Помета, оне лупежине штоно у Граду бијаше. Јаохи мени, гдје ми се је скитња доскитао!)

МАРОЈЕ: (Ајме, сви се су објешењаци око њега скупили!)

БОКЧИЛО: (И Попива, јаох си ве мени!)

⁹⁹ Свега . . . бријеме — Све у своје време.

¹⁰⁰ Ben . . . Marin — Добро дошло Ваше Господство, господи-
не Марине.

¹⁰¹ Нјегда . . . — Подсећа га на комедију „Помет“, у којој је он био Маров слуга.

МАРОЈЕ: (Пива и Тара¹⁰²! Пет тисућ дуката!)

ТРИПЧЕ: (Мучи мало, per amor de Dio¹⁰³, да чујемо кога врага вијећаху.)

МАРОЈЕ: (Да чујемо не добро за мене!)

МАРО: Sta ben questa cosa¹⁰⁴, Помете? Овако се карецају сињоре, оваки им се презенти даривају. А ти ми си с нјекијем Тудешком дошао, од бокаре човјеком¹⁰⁵, за скартат мене, али вам се ће прикинут ремик пењући¹⁰⁶ се гди се сам ја успео. Ма ти припо-
виједам, Помете Трпеза, шијуну од бокуна¹⁰⁷, ако вас видјех веће вртјет се око ове куће, теби ћу вас образ изрјезат, а оному ћу Тудешку пробости трбух да му све вино истече које је игда попио. И ову вам сентенцију давам сада завазда.

ПОМЕТ: Signor Marin¹⁰⁸, учинићеш што се при-
стоји твому пару, а ја ти сам слуга. А Тудешак свој посао чини, а сваки свој.

МАРО: Разумио ме си! — Попива!

ПОПИВА: Signor!

МАРО: Пођи опет у Цанпјетра златара и реци му:
„Пошљи ми они дијамант и они рубин.“

ПОПИВА: Signor неће мање двијести дукат за те
двије пече. И ови исти Тудешак, Пометов господар,
давао је сто и осамдесет дукат за ње, и није му их
ктио дат.

МАРОЈЕ: (Ајме, моји дукати! Богме их ће купит!)

МАРО: А ја му ћу двијести дат. Пођ' их узми, и да
он дође овамо да му збројим динаре.

МАРОЈЕ: (Богме их узме, l'è fatta!¹⁰⁹ Ако не реме-
дијам, све ће с врагом поћ.)

МАРО: Помете, тко хоће сињоре имат, тријеба је
тоболац отворен држат како и ја.

МАРОЈЕ: (Тоболац отворен држат, ајме!)

ПОМЕТ: Нјекога од данас понта удари гори. Го-
спар стари Мароје има дуката као соврне, мож их
добро пенцат, јес одкуда узет.

¹⁰² Пива и Тара — Мисли се на људе скупљене одасвуд, „с
конца и конопца“.

¹⁰³ Per . . . Dio — За љубав Бога.

¹⁰⁴ Sta . . . cosa — Пристаје ли ово добро?

¹⁰⁵ Од бокаре човјеком — Пијаницом. Немци су у италијан-
ским ренесансним комедијама често представљани као испичу-
туре.

¹⁰⁶ Али . . . ремик — Али нећете успети.

¹⁰⁷ Шијуну од бокуна — Који залагаје односи брзином ветра.

¹⁰⁸ Signor Marin — Господине Марине.

¹⁰⁹ L'è fatta — Свршено је.

МАРОЈЕ: (Ајме, јес откуда пенцат, а ја веће на ошпедоу у старос кад ми драго.)

МАРО: Попива, што се врати?

ПОПИВА: Нећеш ли на вечеру у сињоре?

МАРО: Хоћу.

ПОПИВА: Да што ћемо купит?

МАРО: Вина дукат, а хавијара паулин, како и Пометов господар Тудешак, и на три шкуде купи пар фаџана, и купи пар капуна величијех да знаш шкуд за ње дат, и куп' анимела, и поћ' у пицикарула мога да ти да мортадела и салчица, што ће бит за сву ову недјељу, и чин' да ти да дудзину провадура, и сврати се у мога спичара, реци му да ми пошље један врућ марцапан.

ПОМЕТ: То је за по пасту комфортат стомак.

ПОПИВА: Помете, једа ти зуби воду чине? — Све ће бит оправљено, поћох веће.

МАРО: Не чека'те ме на објед, ер ћу у сињоре на објед.

ПОПИВА: Добро.

ПОМЕТ: То је прави и госпоцки живот! Нег мислим, *signor Marin*, како се ћеш пак пасават с печом мяса у Дубровнику и с кринцом јухе којој се дно узвиди како у Мртвом мору на Локрумну¹¹⁰ кад је бунаца.¹¹¹

МАРОЈЕ: (Јаохи, богме му ће и помањкат! Још ће, дезвијаник један, за бога просит. Ајмех, гдје моје пет тисућ дуката отидоше!)

МАТО: Помете, ја не мислим ни у Дубровнику цимријат.

ПОМЕТ: Знам, господа ваља да госпоцки живу.

МАРО: Дабогме госпоцки! Сцијениш ли ти да ћу ја на по кутла вина и на медзалин мяса стат како и остали? Притило ћу, Помете, ја живјет; а ти ћеш далеко од моје куће стат, а зуби ти ће воду чинит. Ову ћу колајину на грло ставит нека ме моја госпођа веселијем оком погледа.

ПОМЕТ: Дабогме ти и добро стоји! Што се кавалијер не учиниш,¹¹² тер би је вазда носио?

¹¹⁰ У Мртвом... Локрму — У плитком језеру, званом Мртво море, на острву Локрму.

¹¹¹ Бунаца — Мирно, тихо море.

¹¹² Што... не учиниш — Зашто не постанеш члан неког витешког реда (тада би, по правилу, могао увек да носиш колајну).

РОЈЕ: (И колајину је на грло ставио! Бокчило, та, да ми је сѣт доли! Поћ му ћу све косе сти и све му ћу очи подбит.)

ИПЧЕ: (*Misser, non in furia!*¹¹³)

КЧИЛО: (Мила мати, бѣла мати!¹¹⁴)

РО: Помете, чин' да те ту нијесам веће видио, е разумио? (*Тик, ток*). *Signora*, ја сам, *padrona ella*.¹¹⁵

МЕТ: Бит ће што да Бог. Слуга ти сам! Ма ш м ћеш разлог учинит! Дундо Мароје, живи да и као се твоји дукати пенцају! Ја ћу одовле поћ гу Тудешку с кијем већ ми ваља ручак нег с јем и са свом његовом дружином објед и вече-убровчани не знају што је пастецат¹¹⁶, изједу у печу мяса, тад с плаштем на Плацу¹¹⁷. Ту-и на репозано засједу ти ми, почну с нјекијех а а специјом ти их кропе за отворит апетит, за ускрснут и да га чине јести, а тринк иде о, пак ти ми дођу с плитицом, у њој добра и, у њој притила патка, у њој двије јаребице, нова¹¹⁸. Дубровчани их не умију нег печене

РОЈЕ: (Ајме, да' ме надвор, убости га ћу!)

ИПЧЕ: (*Non far, misser, non in furia!*¹¹⁹)

КЧИЛО: (Мир божији с тобом, света те недје-могла!)

МЕТ: Нјека је буна гори на воштарији, а нјет-данас ино не чини нег јаука гори: ткогоди се оде. За мене се макар искољите! *Or bene*¹²⁰, у итици још буде добре сланине на тудешку, и га витеља мяса, а с рјепицом и с купусом у Што су летуарији и кордијали што се стома-и људем дава?¹²¹ Сиромаси, не умију оздравит. о уједно, а мостарда ми нјека душу вади: ијем, ин сам, што веће ијем, то сам лачнији. А плити-

Misser... furia — Господине, не у срѣби!

Мила... мати — Народна пословица (у значењу: мајка и и туче).

Signora... bella — Госпођо... господарица моја лепа.

Пастецат — Пити после јела.

Изједу... Плацу — Чим поједу комад мяса, с огртачем на главну улицу (Плацу).

Foggia nova — Нов начин!

Non... furia — Не чини, господине, не у бесу!

C. bene — Добро.

Што... дава — Који се дају стомачним болесницима.

ца као се испражњује тако један (а валенти ти су слуге) на ножу и примеће у плитицу сад капунића, сад гушчицу, сад језик слан, сад суфрицату оволико дебелу, а бринц иде уоколо, а ми ијемо, а све смо лачни. А пара нам сад смо сјели на трпезу, а три уре су прошле, а у делицијах смо, у рају смо. Пак се на слано, печено!¹²² Ох, они одор, одор за свакога немоћника оздравит! Ма ово ми мога Тудешка намуранога, ма богме сам ја намуранији на његову трпезу нег он на сињору. И поћу ш њим у земаљски рај гдје се има што се жуди, а ријечи ћу оставит и сповиједат миром печено и варено.

УГО ТУДЕШКО И ПОМЕТ

УГО: Pomet!

ПОМЕТ: Signor Ugo!¹²³

УГО: Che star tanto qua? Ti non foler bever malva-gia? Mi, fer Dio, foler.¹²⁴

ПОМЕТ: Нут галантарије од људи! Ово је нјешто пробудит апетит. Con voi, signor Ugo, andar in inferno e star ben.¹²⁵

УГО: Salutar la signora „Son fostro servitor.“¹²⁶

ПОМЕТ: La signora sarà vostra, she voler altro? Ed andamo a trink.¹²⁷

УГО: Fer Dio, far meglio.¹²⁸

ТРИПЧЕ, МАРОЈЕ И БОКЧИЛО ИЗЛАЗЕЋИ С ВОШТАРИЈЕ

ТРИПЧЕ: Misser mio caro, non si fanno le cose in furia.¹²⁹ Рече се: „Тко плахо ије, удави се.“ А они рече: „Упреж’ их.“¹³⁰

¹²² Пак... слано — Потом се прелази на слано.

¹²³ Signor Ugo — Господине Уго!

¹²⁴ Che... foler — Зашто се овде толико стоји? Нећеш да пијеш малвазију (слатко вино)? Ја, богами, хоћу.

¹²⁵ Con... ben — С вама, господине Уго, ишао бих и у пакао и било би ми добро.

¹²⁶ Salutar... servitor — Да поздравим госпођу: „Слуга сам ваш“.

¹²⁷ La signora... trink — Госпођа ће бити ваша, шта друго желите. И хајдемо на пиће.

¹²⁸ Fer... meglio — Забога, то је најбоље.

¹²⁹ Misser... furia — Господине мој драги, ствари се не чине у љутњи.

¹³⁰ Упреж’ их — Зауздај их.

МАРОЈЕ: Утече ми објешењак један! Није га, штица се у оне риботе.

БОКЧИЛО: Не плахо, господине! Плашило овцу тјера, тихоћина вука стиже.¹³¹ Бит ћеш гди хоћеш, неа ти фуренција прође.

МАРОЈЕ: Ајмех, дођох гди се онује веће не море.

ТРИПЧЕ: Појми душе, устави се, колора те је смела!¹³² Враг узео и дјецу, макар и тко се афатига чинит их, покли се за ње толика фастидија имају.

МАРОЈЕ: Ајме, смрт се, смрт се за ње¹³³ напакон има!

БОКЧИЛО: Ах, дјецо, дјецо, веле ти круа хоћете, нут што се за вас пастидија!

МАРОЈЕ: Ну, ђво сам оставио колору, што хоћете да се чини?

ТРИПЧЕ: Да се опет вратимо на воштарију.

БОКЧИЛО: Ах, блажено млијеко које те доји!

МАРОЈЕ: И што да се чини?

БОКЧИЛО: Богме ми уста од нјеке пастидије усахоше.

ТРИПЧЕ: Да чекамо докле дијете изиде из куће. Кад изиде, како све твоје дијете ухит’ за руку и двигни га се зла пута и тихоћом прочеда’¹³⁴ ш њиме, ер ако га уплаши, утече ти, и не стигну га са свијем пси сињора Џулијана Чезарина.¹³⁵

БОКЧИЛО: Да је благосовљена земља по којој ходиш! Мед му из уста излази.

МАРОЈЕ: Оршу, не море горе ствар проћ нег је прошла, чините што знате. Ово сам, да се чини као ви хоћете, улјез’те опет унутра.

БОКЧИЛО: Ах, да те Бог поможе! Рече се: „Договорена је боља штета нег корис без договора.“¹³⁶ Трипе, господине, куталац винца, не умори ме, усахоше ми уста!

ТРИПЧЕ: Тако ми Бога, да т’ служим un boccac de vin¹³⁷ с добре воље, брате.

¹³¹ Плашило... — Пословица са значењем: страшило овцу (иначе мирну) потера, а благост вука стигне.

¹³² Појми... смела — Одахни... бес те је помео.

¹³³ За ње — За њим.

¹³⁴ Тихоћом прочеда — Смирено поступај.

¹³⁵ Џулијано Чезарини, римски великаш, познат по томе што је држао велики број паса.

¹³⁶ Народна пословица (једна од већег броја које Бокчило употребљава).

¹³⁷ Un... vin — Бокал вино.

БОКЧИЛО: Ах, Дјевица те помогла, цвијетком ти и ружицом пути порасли, которска слатка крви.

ТРИПЧЕ: Ход' унутра, брате.

БОКЧИЛО: Као старији и бољи.¹³⁸

ТРИПЧЕ: Неа стоји та барета!¹³⁹

Шена третја

ЦИВО И ПЕРА, ВЈЕРЕНИЦА МАРОВА, НА МУШКУ ОБУЧЕНА, И ЦИВУЛИН ЛОПУЋАНИН

ПЕРА: Циво, лијеп ти је ови град и веле ти је величак, ја се уморих овом улицом ходећи.

ЦИВО: Ја сцијеним диља је од Криве улице.¹⁴⁰

ПЕРА: Узаова, Циво, што говориш? Ово је диља нег од Града до Лунцијате.¹⁴¹

ЦИВО: Пера, хоћ да ти укажем цркву од Светога Петра?¹⁴²

ПЕРА: Немо' ме, Циво, Пером звати да нас тко не чује и да ме не позна ер сам дјевојка.

ЦИВО: Нећу веће, зарекох се нехоте.

ПЕРА: Петром ме зови, као смо рекли.

ЦИВО: Хоћу. Видиш ову улицу? Онамо је црква од Светога Петра.

ПЕРА: Је ли велика како и Света Госпођа?¹⁴³

ЦИВО: А како ти знаш да је Света Госпођа велика?

ПЕРА: Брижна, Циво, како не знам? С тетком нијесам ли сваки Божић у Свету Госпођу на мису била?¹⁴⁴ Јаохи, тете, веома ти ми ћеш за зло имат ер сам од тебе овако отишла! Је ли се кад и једној дјевојци овако невоља згодила да је из Града овако

¹³⁸ Бокчило пропушта Трипчета да „као старији и бољи“ први уђе.

¹³⁹ Неа . . . барета — Нека стоји та капа, т.ј. нека је Бокчило задржи на глави.

¹⁴⁰ Крива улица — Улица у старом Дубровнику.

¹⁴¹ Лунцијата — Брежуљак над Гружом, назван тако по малој цркви посвећеној Благовестима.

¹⁴² Базилика Светог Петра у Риму.

¹⁴³ Света Госпођа — Катедрала у Дубровнику, посвећена Богородици.

¹⁴⁴ С тетком . . . била — Дубровачке девојке нису смеле да излазе из куће. Само једном годишње одлазиле су у цркву, и то у пратњи старијих рођака.

изишла за искат свога вјереника, кога мним да сам тако изгубила, јаох, да га веће нећу наћ? У три годишта, одкле је из града пошао, не писат ни мени ни никоју од својих једну цигловиту књижицу! Јаох, што се ће у Граду од мене говорит!

ЦИВО: А што се ће ријет? Пошла си с бабом и са мном, твојијем првијем братучедом, к вјеренику.

ПЕРА: Сјетна, нећу смјет нигда на очи веће к мојој теци доћ, која не знам хоће ли жива бит цјећ овога мога махнитога пошастја.

ЦИВО: Пошастја? Хоћ ли јој смјет на очи? Зашто не?

ПЕРА: Зашто не? А триста дуката које јој сам из скриње изела за ово наше несрјећно пошастје? Циво, ја сам дјевојчица, и учинила сам ствар коју досле ниједна дјевојчица није учинила. Ја сада разгризам гријех који сам учинила! Јаох си ве тужној мени, сад познам што је без мајке бит и без ње страха! Тешко свакој дјевојчици која мајку не има!

ЦИВО: Мучи, Пера, све се ће начинит.

ПЕРА: Јаох мени, то ми је и мучно, ер се неће ништа начинит. Сад разгризам зло моје. Пошла сам овамо сцијенећи све начинит, а нашла сам да је он тамо вас злицима и да је поплавио сву прђију коју му су дали¹⁴⁵. Ни знам како се море к њему поћ и би ли ме примио, будући тако злицима злу дружбу садружио.¹⁴⁶ А колико ми је за вратит се у Град¹⁴⁷ боље, несрјећна ја, у море скочит нег се опет у Град без њега вратит, ер ме не би ни своји примили за ствар коју сам учинила, и имали би разлог.

ЦИВО: Неборе Пера, ту туге сада бројиш, покли је ствар учињена; настојмо на што смо дошли. А да се у Град опет вратимо, по несрјећи не оправивши на што смо дошли, мањкало би думана које би те примиле.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Да је . . . дали — Да је потрошио сав мираз који су му дали (мираз се исплаћивао приликом склапања веридбеног уговора).

¹⁴⁶ Будући . . . садружио — Будући да се тако са злим женама дружи.

¹⁴⁷ Град — Дубровник.

¹⁴⁸ Мањкало . . . примиле — Не би било думана (калуђерица) које би те примиле. У Дубровнику су многе младе девојке, које нису могле да се удају, углавном зато што нису имале мираза. одлазиле у манастире.

ПЕРА: Жи н' т', ни думне нећу у манастијер које овако ходе.

ЦИВО: Да сваке иду овако како си ти пошла!

ПЕРА: Не море горе ниједна поћ нег сам ја пошла.

ЦИВО: Пера, ти си смијешна. Ти се деспераваш, ер у три дни нијесмо све оправили.

ПЕРА: Брижна, јесу три дни ер смо овди у Риму, а њега ни можемо видјет, ни га знамо гдје наћ, ни сцијеним да га ћемо за нашега живота наћ, ер ако је у злица, он је, мој браће, веће изгубљен, и веће ми не ваља да њега иштемо.

ЦИВО: Неборе, доста ријечи! Наћ га ћемо, ма се не море све у час тако учинит.

ПЕРА: Јаохи, иштом ми зло срце слуги.

ЦИВО: Мучи, ђво нјекога. Пара, нјетко је од нашијех из Дубровника. Стан' стране,¹⁴⁹ чини ми се дјетић. Ово је Цивулин Лопуђанин¹⁵⁰, навегао сам ш њиме. Цивулине адио! Куд тако с прјешом идеш?

ЦИВУЛИН: Цухо, овди ли си? Туго моја, знаш кад те кашицом питах, а моринчела те убила бијеше?¹⁵¹ Које¹⁵² те су овди у Рим довеле?

ЦИВО: Цивулине, дошли смо великом потрјебом.

ЦИВУЛИН: Да ови уза те брат ли ти је? И њега ли ћеш дат у дријево да нам бешкоте консуми? *Giuraddio*¹⁵³, ако дође ончас га ћу за ноге, тако ћу њим као грмушом и метнут у море. Ја сам манигодо у дријеву свијем овизијем пердицорнатам и манцагвадањем. Плацари у дријеву хоће као годишницам командит: „Направ'те ми одар“! По сонце жото и Блаженицу од Пшуња¹⁵⁴ као је тријеба мистијере у дријеву абандонит, а њих кашицом питат. Бестро, кад доћеш у дријево, чин' да ти прву ствар мајка у скрињу стави лончић и мећајицу за кашу.

ПЕРА: Ја сам добар на мору, неће од потрјебе

¹⁴⁹ Стан стране — Стани са стране.

¹⁵⁰ Цивулин Лопуђанин — Цивулин са Лопуда. Лопуђани су се бавили поморством. Држић их карикира у својим комедијама као кукавице које се размећу јунаштвом.

¹⁵¹ Кад те ... бијаше — Сећање на неки заједнички доживљај.

¹⁵² Које — Које невоље.

¹⁵³ *Giuraddio* — Тако ми Бога.

¹⁵⁴ По ... Пшуња — Тако ми жутог сунца и Госпође од Пшуња (црква на острву Лопуду).

мени бит кашу мести, а прем мислим и ја за шкривана у дријево.

ЦИВУЛИН: За шкривана ћеш у дријево! А хоћ говорит: „На stole ћу?“¹⁵⁵

ЦИВО: Цивулине, остав'мо те ријечи. Одкле те сад имамо?

ЦИВУЛИН: *Misser mio*, сад сам учинио *alle curtellade*.¹⁵⁶ Срјетоше ме нјеки путем, а ја сâм овако како ме видиш, с мачем, с мојијем највјернијем другом, и с руделом с мојом бранитељицом. Ах, ах, сцијењаху имат што чинит с овијем земаљскијем гујама које ми лижу земљу!¹⁵⁷ У мени рекох: „Приварили сте се. Ово је од јајера дијете, млијеком од Игала¹⁵⁸ дојено, у кајпах од дријева одхрањено, око сартија је његова шећња, птица је без крила, галеб је морски и од јајера.“ *Giuraddio*¹⁵⁹, сцијењаху да ме ће ончас с нјешто спендзице раставит. Сунуше се, ја се фермих, покрих се руделом. Курвин мужу, ту ли си? Потегнух на слјепачку,¹⁶⁰ куд паде да паде. Махну нјекому тамо рука¹⁶¹, друзијем махом с левадом отидох, мах у вјетар отиде. Погледах иза руделе, ото т' никога прида мною! Тамо надалеко видјех гдје нјетко бјежи. Рекох: „Хо'те тамо, што добисте, *giuraddio*, не дијел'те са мною.“

ЦИВО: То су којигоди од страде људи¹⁶² били. Из Града¹⁶³ ли идеш?

ЦИВУЛИН: Иза мира¹⁶⁴ ли идем? Што, да ми спашете оружје?¹⁶⁵ Од кампање сам ја човјек, *son de Isula de Mezzo*¹⁶⁶, изулан се зовем и изулан хоћу живјет и умријет.

¹⁵⁵ На stole ћу — Хоћу наслоњачу (т.ј. зановетати, извољевати).

¹⁵⁶ *Misser* ... *curtellade* — Господине мој, сад сам учествовао у тучи сабљама (Цивулин хвалисаво прича о свом јунаштву).

¹⁵⁷ Земаљским ... земљу — С мачевима који се вуку по земљи.

¹⁵⁸ Игало — Обала на острву Лопуду.

¹⁵⁹ *Giuraddio* — Тако ми Бога.

¹⁶⁰ На слепачку — Наслепо.

¹⁶¹ Махну ... рука — Замакну тамо неко мачем.

¹⁶² Од страде људи — Друмски разбојници.

¹⁶³ Град — Дубровник.

¹⁶⁴ Иза мира — Иза зидина, т.ј. из Дубровника, који је опасан зидом.

¹⁶⁵ Сељацима се, према пропису, одузимало оружје при уласку у Дубровник.

¹⁶⁶ Од ... *Mezzo* — Сељак сам, са Лопуда.

ЦИВО: И да хоћеш ини бит, не би могао нег изулан. Ма нека стоји то!¹⁶⁷ Имамо ли те од нашијех страна?

ЦИВУЛИН: Од нашијех страна? С Пријекога¹⁶⁸ не идем, гдје ви дунцате, гдје ми мачицем по кантунијех скробућете. С Лопуда идем, гдје вам није Луце¹⁶⁹, на чељадина нашега гдје не смијете ни гледат.¹⁷⁰

ЦИВО: Забога, Цивулине, кад није вас тко вам чува чељад?

ЦИВУЛИН: Страх наш.¹⁷¹ Наша је чås огњем ограђена.

ЦИВО: Све је тако. Колико, одкле сте¹⁷² отуда?

ЦИВУЛИН: Нјеки плацар ваш има ми платит навао до Јакина.

ЦИВО: А тко је с вами дошао?

ЦИВУЛИН: Нјеки старац за сином иде, дукате му је поплавио.

ЦИВО: Како му је име?

ЦИВУЛИН: Мароје.

ЦИВО: А син му?

ЦИВУЛИН: Маро.

ЦИВО: Сам ли је дошао?

ЦИВУЛИН: Нјеку је слугу собом довео, све нам вино од мисе¹⁷³ консуми.

ЦИВО: Да сад куд ћеш поћ?

ЦИВУЛИН: Завјетан сам у Светога Петра поћу проштенје¹⁷⁴ узет пак ћу поћ по воштаријах тога плацара искат да ме плати.

ЦИВО: Цивулине, молим те да се нађемо, кад оправиш, пак око овизијех овди воштарија.

ЦИВУЛИН: Вопога, вопога!¹⁷⁵

ЦИВО: И ако што могу за тебе, операј ме.

ЦИВУЛИН: Bagio le pede, misser.¹⁷⁶

ПЕРА: Јаохи, господар је Мароје дошао! Ако узазна још да сам се и ја овди доскитала, топрв му ће зла кленут, и на ме све зло пасти.

ЦИВО: Дошао је! Оршу, тко зна што је за боље!¹⁷⁷ Пера, не ваља овди спат.

ПЕРА: Јаохи, Циво, на теби и на Богу моја чås, мој живот и моја смрт! Ја видим, зло сам пошла, море Бог и даље дат.

ЦИВО: Пера, не брини се, припоручи се Богу. Твоје је дошастје овди без злобе и на добру фин, а ја ти нећу ничијем мањкат, а у руках божијијех све стоји. Поћ'мо, овди није тријеба спат, а ја знам што ћу.

ПЕРА: Што ћеш учинити, драги Циво? Реци ве ми.

ЦИВО: Поћ'мо, ријет ти ћу.

СВРХА АТА
ПРВОГА

¹⁷⁶ Bagio . . . misser — Љубим ти ноге, господине.

¹⁷⁷ Што . . . боље — Шта је боље.

¹⁶⁷ Нека . . . то — Оставимо то.

¹⁶⁸ Пријеко — Улица у Дубровнику, састајалиште младих Дубровчана у потрази за авантурама.

¹⁶⁹ Луце — Често име дубровачких служавки са којима су се обесни младићи забављали.

¹⁷⁰ На . . . гледат — Где на нашу женску чељад не смете ни погледат.

¹⁷¹ Страх наш — Страх од нас.

¹⁷² Колико . . . отуда — Колико има времена како сте оданде (кренули)?

¹⁷³ Вино од мисе — Вино одређено за мису.

¹⁷⁴ Простење — Опроштај грехова.

¹⁷⁵ Вопога — Добро.

ПОЧИЊЕ ДРУГИ АТ

Шена прва

ПОМЕТ ТРПЕЗА, ПЕТРУНЈЕЛА СЛУГА

ПОМЕТ: Рече се: „Тко је намуран, није сам.“ Сад ја по мом Тудешку познам. Нут што је био човјек и имат јудицију. Сједећи за трпезом с мојијем Тудешком, а печено бијаху донијели: пјат, у њему капун, гледам али је гуска, али што друго. Онолико велика капуна моје очи нигда нијесу прије видјеле. Испечен. Гледах али је исприган али је испечен. Имаше нјеку хрусту на себи која ми очи заношаше, срце ми веселаше, апетит ми отвараше. Око њега двије јаребице облахне, а сок иж њих роси. Пјат урешеваху стране пече витеља мяса од млијека,¹⁷⁸ која пара да говораше: „Јеђ ме, јеђ ме“, и половица задња од зечића, лардица окол назадијевана, а гарофалићи неистучени накићена, која пара на трпези мирисом да ствараше весело, драго пролитје, а за крајијех од плитице уоколо накитили бијеху косовића, дразијех косовића, *turdus inter avibus*¹⁷⁹, који параше да се уоколо ухитили бијеху и да у верас појући говораху: „Блажени, узмите!“ И у тјезијех делицијах стојећи у контемплацијони, бијех отишао *in estasis*¹⁸⁰. Тако истом Тудешак мој и уздахну, уздахну другу воту а мене дозва: „Помет!“ Ја се освијестих: *Signor, patron, comanda!*¹⁸¹ Мњах да ми ће ријет: „Што чиниш? Рјежи да се триунфа, *far bona ciera!*“¹⁸² како је

¹⁷⁸ Витеља ... млијека — Од телета које је још сисало.
¹⁷⁹ *Turdus ... avibus* — Дрозд међу птицама (Помет погрешно цитира латински).
¹⁸⁰ *In estasis* — У занос.
¹⁸¹ *Signor, patron, comanda* — Господине, господару, заповедајте.
¹⁸² *Far ... ми* — Разведри се, као што му је обичај да ми каже.

његово ужано ријет ми. Рече ми: „Ајме, Помет, *mi star mal!*“¹⁸³ „Што ће бит?“ „*Mi morir, se non aver la signora. Mi star malanconico. Mi non poter mangiar. Tu mangiar presto, antar la signora, prometter ducati mille, do mila. Meglio spender ducati che perder vita.*“¹⁸⁴ Уби ме кад ми то рече! У мени рекох: „Махнитос, махнитос с намуранијем људми дружи! Махнитос њими влада!“ Не могох му не угодит ту галантарију. „Ја имам, кажем, добровољно чинит и што ми је мучно чинит.“ Ма не могох срцу одолјет, одкинух крило од онога капуна, ставих га прида њ, 'друго одкинух, ставих га прида ме. Напих му: „*Trink, misser ugo, star allegro, signora star vostra.*“¹⁸⁵ Што ћ ино? Интертењах га с галантаријом, заложих се и тријема косовићи, окусих и јаребицице. Богме тијех руком играт у парти секрете¹⁸⁶ од онога славнога капуна (курвина кухача које галантерије од онога капуна бијаше учинио!). Пун бијеше надјевен као један кулјен нјекијех птичица притиљахнијех, залага' се сваком као меком смоквицом, а с мијендеоци, с лучцом, сухвицами, специјицом. Богме и тога поузех! Он ме соличита: „Помет, *antar*“¹⁸⁷ а галантаријом: „*Antar, signor!*“¹⁸⁸ Напих се, отидох из раја земаљскога, движе ме из онјезијех делиција гдје се има што се жуди. Ма се ја тријеба с бременим акомодават, тријеба је бит вјертуюзу, тко хоће рењат на свијету. Краљ је човјек од људи кад се умије владат. Није га имат динар, ер видим многе с динарми потиштене. Није га бит доктур, ер видим многе те бригае фантастике. Није га бит јунак с мачем у руци, ер су ти већекрат али убијени али их су пуне тамнице. Није га бит поета ни комедије умјет чинит, ер тизијем свако оре¹⁸⁹ и на сваки га пијер хоће операт као бастаха, а умјесто захваљенја да му реку: „Не ваља ништа, иждени!“ и да му непријатељи остану. Није га бит мужик, ер тизијех друзи чине пјет кад већу вољу плакат

¹⁸³ *Mi ... mal* — Зло ми је.

¹⁸⁴ *Mi ... vita* — Умрећу ако не добијем госпођу. Тужан сам. не могу да једем. Ти једи брзо, иди госпођи, обећај хиљаду дуката, две. Боље је да се троше дукати него да се изгуби живот.

¹⁸⁵ *Trink ... vostra* — Пијте, господине Уго, будите весели, госпођа ће бити ваша.

¹⁸⁶ У парти секрете — У тајне делове.

¹⁸⁷ *Antar* — Иди.

¹⁸⁸ *Antar, signor* — Идем, господине.

¹⁸⁹ Тизијем ... оре — Свако по њему оре.

имају.¹⁹⁰ Тријеба је бит пацијент и угодит злу бремену да се пак добро бријеме ужива. Свакијем ками!¹⁹¹ Маро ми пријети, а ја му се с баретом у руци клањам, Тудешак ме, мој идол, движе с трпезе, с делиција, срцем мучно идем, чијером волентијеро. И тко к мени дође: „Помете, оправи ми“, оправљам. „Пођ, за мене“, идем. Консељ ми пита¹⁹², умијем му га дат. Псује ме, подносим. Руга се мноме, за добро узимљем. Оваки људи рењају! А мерита мој профумани трбух да му вјерно служим. Све сам ове галантарије за њега научио, ер ме нигда не издава на добру оброку, вазда је био приправљен, диспос, понијет. Ма сам залјезао у велику консидарацијон,¹⁹³ а имам данаска фаченде велике чинит, фаченде достојне од Помета. Имам Попиву с својијем господаром тискнут из куће од сињоре Лауре. Динаре ћемо просут, а оному је сињору Марину отац дошао. Причуо сам да је Дундо Мароје у Рим дошао за скапулат динаре од науфразија Марова, ма је све с врагом отишло. Надвор, гринтавици без динара, с дукатми краљеви иду: *fate largo!*¹⁹⁴ Срце ми дава *far faccende*¹⁹⁵ у Риму које ни Чезар ни Шила ни Маријо¹⁹⁶ није чинио. Имам имат викторију од непријатеља, *triunfus caesarinus!*¹⁹⁷ Ма ђво нјекога из куће од сињоре, Петрунјела је, а прем њу хтијох.

ПЕТРУНЈЕЛА: Тко ће оно бит онамо? Брижна, тврдо ти је упро очи у мене, то т' му сам драга, нека га! Рекла бих да је оно нашијенац, истом крв потеже на свога.

ПОМЕТ: Петре, Петрунјела!

ПЕТРУНЈЕЛА: Помет је, по Дјевицу Марију!

ПОМЕТ: Петрунјелице, лијепа нашјенице!

ПЕТРУНЈЕЛА: Брижан Помете, што се овди вртиш? Госпођа вас моја неће, сва се је ставила на онога доброчестог Мара, неће веће никога у кућу.

¹⁹⁰ *Ер... имају* — Јер тога други приморавају да пева када би радије плакао.

¹⁹¹ *Свакијем ками* — Са сваким (човеком).

¹⁹² *Консељ ми пита* — Затражи ми савет.

¹⁹³ *Сам... консидарацијон* — Зашао сам у велика размишљања.

¹⁹⁴ *Fate largo* — Уклоните се.

¹⁹⁵ *Far faccende* — Да извршавам дела.

¹⁹⁶ *Чезар, Шила, Марио* — Мисли се на војсковође старог Рима, Цезара, Луција Корнелија Силу и Маријуса Кајуса.

¹⁹⁷ *Имам... caesarinus* — Имаћу... победу попут Цезарове.

ПОМЕТ: Ако се је она ставила на тога брижника Мара, а ја се сам ставио на моју брижницу Петрунјелицу.

ПЕТРУНЈЕЛА: На твоју? Још се нијесам продала да сам ичигова.

ПОМЕТ: А ти се даруј мени тер ћеш моја бит, а уздаров ти ја и све моје ствари. Богме си ми драга, а сад побјед како сам пинуо параш ми лјепша, мека ти си!

ПЕТРУНЈЕЛА:

Напасти, тамо стој,
пеци лој,
тер се гој.

Пођ тамо у твојијех галантина, у сињора римскијех, а ја сам годишница дубровачка. Боже, лове ли сада око *Међу црјевјара* оне маненштине у Дубровнику? Сјетне годишнице, мартире су од штипанја.¹⁹⁸

ПОМЕТ: Јес три годишта ер сам отуда, ни се вабим веће тамо на печене јетре, поповски ми бокуни овди одражаше. Ма моја галантина, богме, неће друга бит него ти, ако је теби драго, Петрунјелице, моја јаребичице.

ПЕТРУНЈЕЛА:

Рекла је доћ,
ма је ноћ,
не има цокула,
црјевје је изула,
боса ходе
драча боде.
Нијесам твоја,
сва сам моја,
како дошао,
тако пошао!

Ову молитвицу говораше покојна моја тетка, и збогом, не могу веће стобом стѣт. Послала ме је госпођа да дозовем Сади Жудјела да јо' нјеку поцјелицу од злата донесе и нјеки коларин од перала који мисли купит. Што пожуди, све јој Маро купује, а она махната је за њим.

ПОМЕТ: Добро чини, докле дава. Ма чуј и мога дунда молитву:

¹⁹⁸ *Мартире су од штипања* — Модре су од штипања. Подсећа се на који се начин удварају дубровачки младићи служавкама. Једно од места такве забаве била је и дубровачка улица *Међу црјевјаре*.

Господар,
жита стар
да ти буде
добар дар,
а на хар
буди мени
твоја ствар!

ПЕТРУНЈЕЛА: Ах, ах, сјетан Помете, салачљив
ти си, све ти је весело! Збогом отидох.

ПОМЕТ: Чека'! Кудије бјежиш?

ПЕТРУНЈЕЛА: Не имам кад веће стѣт.

ПОМЕТ: Знаш што ћу ти ријет? Хоћ ли добро
твојој госпођи?

ПЕТРУНЈЕЛА: Да жи ми душица ти јо' сам вјер-
на слуга, ер је и она мени добра.

ПОМЕТ: Реци јој овако: „Тудешак (мој господар)
махнит је за тобом и одлучио је све своје иманје
спенцат с тобом. Богатац је од песет тисућ дуката.
Докле има ту вољу, не одждени га, и каде ти срјећа
сама у кућу доходи, прими ју и држи ју, ер ако ју
одагна, кад ју устјебудеш, неће ти моћ бит.“ Од тога
Мара изела је што је могла, и он је спенцао што је
могао. Ото веле да му је отац дошао и да му хоће
конте гледат и да га хоће двигнут с фаченда.¹⁹⁹

ПЕТРУНЈЕЛА: Ах, Помете, Маро је веле динара
у њу спенцао и данашњи дан пенца, а она га је
обљубила, махнита је за њим. Ти Тудешак, што ти
је, она не зна, овога зна.

ПОМЕТ: Прова га, тако ће и знат.

ПЕТРУНЈЕЛА: Али ако тога прими, онога ће из-
губит. Маро је здењоз, неће да нитко други пратика
у ње нег он сам, а не мањка јо' ничијем.

ПОМЕТ: Она сама од свијех кортицана у Риму од
једнога се контента. Поправ ти је Далматинка, није
пратика.

ПЕТРУНЈЕЛА: Није пратика? Богме је у то разу-
мна. Ње послѣ добро иду, а не знам како друге
стоје.

ПОМЕТ: Ако ње послѣ добро иду, има настојат
да јо' и боље иду. Ако овога отац одведе собом у
Дубровник, узми овога Тудешка властелина.

¹⁹⁹ Конте . . . фаченда — Да погледа рачуне и да хоће да га
уклони с посла.

ПЕТРУНЈЕЛА: Ја сврх овога не умијем што ри-
јет; ако ћеш, ја јо' ћу говорит.

ПОМЕТ: Говори јој и најбрже јој реци како му је
отац дошао, то је ње посао.

ПЕТРУНЈЕЛА: Све јој ћу ја сповидјет од мене до
ње.

ПОМЕТ: Петрунјела, ако то буде, богме ће и теби
боље бит. Ја знам што говорим, нјека ће персона
сва твоја бит, разумијеш ли ме?

ПЕТРУНЈЕЛА:

Разумије
тко умије,
циљу мој,
збогом стој,
ма ми мати
неће дати,
ја ћу спат,
ти ћеш зват,
како дошао,
тако пошао.
Збогом, Помо!

ПОМЕТ:

Веле их знаш,
није лаж,
моја буди,
туј не гуди.

Петрунјела, одговори ми брзо, мој кордијалу од
стомка.

ПЕТРУНЈЕЛА: Хоћу свакако данас, моја велика
мисли!

ПОМЕТ: Милице²⁰⁰ наше, као се је истријебила!
Истом кад се дође у Италију, тако се и девента
други. Ова је с именом промијенила и костуме, у
овизијех би се кортицана изризикао буле и
булин.²⁰¹ Ох, сцијеним, кад чује сињора Лаура ер је
Мару отац дошао и да му мисли фаченде изет из
рука, промијенит ће фантазију. Клин клина избија,
већи динар мањега покрива, нашијем дукатми,
испод куња фресцијем²⁰², изагнаћемо сињора Мара

²⁰⁰ Милица — Помет Петрунјелу зна још из Дубровника као
Милицу.

²⁰¹ Изризикао . . . булин — Смисао: свако изменно.

²⁰² Дукатми . . . фресцијем — Дукатима који су тек изишли
испод наковња.

с лагахнијем тобоцем. *Contrarius contraria curabuntur!*²⁰³ Попиву да ми је на ошпедао послат, Мајко Дјевике од милости! Ова бестија кортицана Манде прем ти је Шћавуша,²⁰⁴ не мисли што ће заутра бит. Узохолила се је, ер јој је вјетар у крму, а не зна ер се може бријеме иштетит и добра срјећа промијенит се у злу. Тријеба је научит живјет, ја јо' ћу мештар бит. Нут што је лијепо све умјет! Легат јој ћу *in literis*²⁰⁵ и доктрину ће научит, и богме ће научит, ер је ње посао. Ја сам на бријеме доктур и филозоф. Поћу мало боље испитат за дошастје Дунда Мароја да ми се је умјет владат као филозоф *in literaturis*²⁰⁶ који сам.

Шена друга

НИКО, ПИЈЕРО, ВЛАХО, ПЕТРУНЈЕЛА

НИКО: О, Piero, per amor de Iddio,²⁰⁷ гдје ћемо наћ Мара? Јес два дни ер смо из Фјеренце, иштемо га, ни га знамо ни умијемо гдје наћ.

ПИЈЕРО: Поћ'мо наћ когагоди добра компања да нас води по кортицанах, у тјезијех га ћемо прати-ках ончас наћ.

НИКО: Per Dio²⁰⁸, добро велиш, врага је у њему трговац! А богме бих се и ја ш њим угодил, узео враг трговину и тко од ње би инвентур. Лијепу је ствар изнашао, басташију! Аферин, Маро! Отац му у граду говно гриза, ни ије, ни пије за мање спенцат а веће акумулат, а Маро овди и за себе и за њега пенца и ужива. In fine²⁰⁹, рад бих му брат био.

ПИЈЕРО: За напола дијелит сињоре, је ли, ах?

НИКО: Да кога врага хоћ да се чини? У младос да' ми кугоди вољу испунит, а у старос ме насоли тер ме спреми у ормар. Имамо нјеке оце који нас пазе куд гледамо, куд ходимо, гдје сједимо и што

ијемо. Гвардијане нам је нјеке нарав дала које нам је тријеба слушат и подносит за невољу. Ах, кур-вићу, да се људи без отаца рађају, добро ти би нам младијем било.

ПИЈЕРО: У либертати би био, ах, ах! Смијејем се од твога дискорса да се људи без отаца рађају! За бит либер не пара ти други пут желјет нег бит без оца.

НИКО: Ти бо су у добри час непријатељи од нашијех воља. Кад би нас помагали и пријатељи нам били у наше потрјебе, молили бисмо Бога да им Бог да живјет вазда.

ПИЈЕРО: Богме сам од твоје²¹⁰. И ја сам с тобом. Они рече: „Враг узео оца и тко има оца!“ и пара да сад сви млади ову молитву кантају мјеште летани-ја. Смијешни су ови оци, не споменују се ер су они у младос махнитији од нас били. Имали би нас пуштат да живемо на наш начин, а ми бисмо пак наше синове пуштали да живу на њих начин у либертати. То т' би веће вјечни мир био међу оци и синовми. Они би по нашијех молитвах живјели како и Матусалем²¹¹, а ми такођер по молитвах нашијех синова. То т' би наш живот био и дуг и миран, а овако они су немирни с нами, а ми ш њими.

НИКО: Али да сви чине како је Маров отац учи-нио! Дао му је пет тисућ дуката, тако их он и тра-фега овди у Риму с галантинами сињорами.

ПИЈЕРО: За вјеру божију, је ли га гдје печу²¹² да и ми штогоди бакнемо уза њ? Ма тко иде ово овамо? Влахо је. — О, Влахо, bevegna²¹³. За ране божије, што је? Јеси ли ки дукат донио? Ово мјеста за пен-цат их.

ВЛАХО: Неборе, још ме нијесте ни упитали од-кле идем.

НИКО: Одкле идеш, ако с' дуката донио?

ВЛАХО: С Ливорна²¹⁴, донио сам доста. Ма не умијем на примијеру играт²¹⁵, ер тко губи, вељаше моја покојна тетка, боли га глава и зуби. Друже,

²⁰³ *Contrarius . . . curabuntur* — Супротно се лечи супротивим.

²⁰⁴ *Шћавуша* — Словенка.

²⁰⁵ *In literis* — У написаном.

²⁰⁶ *In literaturis* — У књижевности.

²⁰⁷ *O, Piero . . . Iddio* — О, Пијеро, за љубав божју.

²⁰⁸ *Per Dio* — Забога.

²⁰⁹ *In fine* — Коначно.

²¹⁰ *Од твоје* — Сагласан с тобом.

²¹¹ *Метузалем* — Библијска личност, позната по дугом живо-ту (преко девет стотина година).

²¹² *Је да . . . печу* — Има ли га где?

²¹³ *Bevegna* — Добро дошао.

²¹⁴ *Ливорно*, град на обали Тиренског мора.

²¹⁵ *На . . . играт* — Играти одређену игру картама.

misser Nicolò²¹⁶, у Риму си. Misser Pietro²¹⁷, у велуту сте! Ви ти сте сињори и господари, родили се сте либерали. А ја сам нјеки антики човјек²¹⁸, тучем се по свијету за добит кабан да у даж не окиснем.

НИКО: Рекох ли ти, Пијетро, ер је мједеничар, тер није дуката?

ПИЈЕРО: По муку божију, прем се хтијох серват у тебе једне двијести дукат докле се вјерим, а ти ми реушкаваш како клијешти ки нијесу за ино добри нег за тискнут и потегнут к себи.

ВЛАХО: Двијести дуката! Јес чуо ону почашницу:

Дукат ми, дукат краљ и цар,
дукат дјевојци частан дар,
а за дукат се да на хар
веле лијепа, вриједна ствар.

ПИЈЕРО: Ах, ах, за ране божије, гдје су мјешнице да ју уз мјешнице речеш?

ВЛАХО: Да су гусли, уз гусли бих другу рекао, ма остав'мо ове цанце! Као работе проходе, као сте?

НИКО: Зло!

ВЛАХО: Како зло у Риму, у рају?

ПИЈЕРО: Ми смо како и душе у паклу које гледају рај, вјечна блаженства, за већу муку имат. Гледамо феличитати римске, а консумамо се у жељах.²¹⁹

НИКО: Иштемо наше рефридерију, Мара Маројева, да нас стави у пишину²²⁰.

ВЛАХО: Што је од њега? Чуо сам да од бачава каратјеле²²¹ је учинио.

ПИЈЕРО: Учинио је толико, ер се он добру бремену дава, и он је у рају, а ми смо у паклу.

ВЛАХО: Рај од лудијех спенадза брзо се обрће у пакао. Та весела fratello²²², мало дурају, упита' ме одсада до мало дана.²²³

²¹⁶ *Misser Nicolo* — Господине Никола.

²¹⁷ *Misser Pietro* — Господине Пијеро.

²¹⁸ *Антики човјек* — Старински човек.

²¹⁹ *Консумамо . . . жељах* — Чезнемо жељни.

²²⁰ *Да . . . пишину* — Да нам омогући да задовољимо жеље.

²²¹ *Од бачава . . . учинио* — Од бачава направио малу бурад.

²²² *Fratello* — Брате.

²²³ *Упита' . . . дана* — Видећемо за неколико дана.

НИКО: Врага те ћу питат! Овди чуо сам да стоји лијепа кортицана. Оно јој годишнице на вратијех, поћу се акостат к њој.

ПИЈЕРО: Да', једа кога зла можемо аванцат од ње!

ВЛАХО: Да бисмо добра аванцали као ћемо зла аванцат.

НИКО: O, quella giovane, como si chiama questa signora che sta qua?²²⁴

ПЕТРУНЈЕЛА: Хе mia signora, misser.²²⁵

ВЛАХО: Ово пара нашјенка!

ПЕТРУНЈЕЛА: По Дјевицу славну, оно парају нашјенци.

НИКО: Богме и ти нам параш нашјенка.

ПИЈЕРО: Оно је Милица!

НИКО: Богме је Милица! Миле, познаваш ли ме?

ВЛАХО: (Познаше се! Брзо ти се познасте!)

ПЕТРУНЈЕЛА: Нико, ти ли си? Нут количак је узрастао! Брижна, Међу црјевјаре коликрат ме је уштинуо. Оволихни бијеше, а неманштина у њем велика бијаше.

ВЛАХО: (Сада је добар, човјек је, твој је посао.)

ПИЈЕРО: Да мене, Миле, коликрат ве ме си опсовала! А коленде ти дах, а обећа ми, а мало изда.

ПЕТРУНЈЕЛА: Обећа' луду а залуду. Пијеро, ти ли си? Брижна, нут где је обрадатио! Истом ми вас је мило видјет. Живи се виде кадгоди, а мртви никада.

ВЛАХО: А за мене још нијеси упитала?

НИКО: Врага! Не пита' за њега, мједеничар је.

ПИЈЕРО: Бестија има дукат, а неће да их пенца.

ВЛАХО: Ја дукате храним за ње госпођу сињору.

НИКО: Миле, чуо сам да имаш госпођу.

ПИЈЕРО: Лјепоту од свијета!

ВЛАХО: Миле, ја с дукатми да т' сам припоручен.

ПЕТРУНЈЕЛА: Ти добар дошао!

НИКО: Враг! Лаком је, удри њега тја!

ПИЈЕРО: Он, уш би одро за аванцат кожу од ње.

ПЕТРУНЈЕЛА: Онаки зрачан и црљен не каже да је лаком.

²²⁴ *O . . . qua* — Еј девојко, како се зове ова госпођа што овде станује?

²²⁵ *Хе . . . misser* — То је моја госпођа, господине.

ВЛАХО: Ах, хвала, Миле, на фавору, да ми си честита!

ПЕТРУНЈЕЛА: Не ћамам се ја рiù веће Милица,²²⁶ Петрунјела се ћамам.

НИКО: Да, Петрунјелице драга, он је мизер како уш, а ми смо либерали као господа. У лијепе, у драге госпође да смо слуге.

ПИЈЕРО: Да смо шћави.

ПЕТРУНЈЕЛА:

Друзи су засјели,

сада се не дијели.

Брижни ловци од Међу црјевјара²²⁷

лов ловили,

гору обили,

од све што уловили

ништа дома донијели.

SIGNORA LAURA DEL BALCON²²⁸

ЛАУРА: Petruniella che raginamenti sono quei? Non te ho detto che tu averai delle bastonate, disgraziata?²²⁹

ПЕТРУНЈЕЛА: Madonna, ghe son signori Ragusei, sangue tira parlar poco, lassame-ghe star.²³⁰

ЛАУРА: Entra in casa, disgraziata! — Sadi, entra in casa.²³¹

ПИЈЕРО: Signora bella non entrate in collera, vi siamo servitori.²³²

МАРО МАРОЈЕВ ИЗ КУЋЕ ОД СИЊОРЕ

МАРО: Ola, дружино, ви ли сте? Al corpo de Iddio²³³, ви сте!

²²⁶ Не . . . Милица — Не зовем се ја више Милица.

²²⁷ Ловци од Међу црјевјара — Ловци из улице Међу црјевјара (алузија на њихов раскалашен живот).

²²⁸ Signora . . . balcon — Госпођа Лаура са балкона.

²²⁹ Petruniella . . . disgraziata — Петрунјела, каква су то разглабања? Нисам ли ти рекла да ћеш добити батина, несрећнице.

²³⁰ Madonna . . . star — Госпођо, овде су господа Дубровачани, крв вуче да разговарамо мало, пусти ма да овде останем.

²³¹ Entra . . . casa — Улази у кућу, несрећнице! — Сади, уђите у кућу.

²³² Signora . . . servitori — Госпођо, не љутите се, Ваше смо слуге.

²³³ Ola . . . Iddio — Хеј . . . за тело божје.

НИКО: О, misser Marino²³⁴, неборе, да се видимо! Или доли к нам сиди, или да ми гори узидемо.

МАРО: Ја идем доли к вам.

ПИЈЕРО: Не хтје да гори узидемо.

НИКО: Џиљоз је, је ли га враг узео!

ВЛАХО: Онако се бријеме ужива, а ви злочести!

НИКО: Мајдет злочести.

ПИЈЕРО: Богме злочести.

МАРО: Siate li ben venuti!²³⁵

ПИЈЕРО: О, ben trovato, signor Marino!²³⁶

НИКО: Колико те смо жудјели!

ВЛАХО: Маро, адио!

МАРО: Влахо, одкле те имамо сад?

ВЛАХО: С Ливорна.

МАРО: Che bone nove?²³⁷

ВЛАХО: Све добро! Ото видим ер се даваш до-бру бремену, добро чиниш.

МАРО: То толико се добива на свијету, колико се човјек добру бремену дава. Добро живи и зло живи, мре се, а након нас макар ни спарожина не остани.

НИКО: Богме, истину велиш. А ти се си под нје-ку добру звијезду родио, у делицијах си до грла, а ми сушимо.

ПЈЕРО: А ми смо злочести. Умријећемо, а неће-мо једне злочесте воље испунит.

МАРО: Ја с мојом госпођом уживам. Докле сам у ње милости, ја сам честит, и докле сам млад, да уживам, пак кад остаримо, тако ћемо и кашљат.

ВЛАХО: Богме кашљат и бок нас ће болјет.

МАРО: N' è vero, anima mia bella?²³⁸

ЛАУРА: Tutto quel che piace a vostra signoria, signor Marino.²³⁹

ДУНДО МАРОЈЕ С ВОШТАРИЈЕ: „Quel che pia-се a vostra signoria, signor Marino!“²⁴⁰ Мештрe! Sig-nor! У колајини! У велуту! Гдје ми су дукати, моје пет тисућ, манигодо један? Злијем женами? Не од-говараш? Дукате ми моје, дукате, рибаоде један! Дукате ми! Бјежиш, не одговараш, псе један?

²³⁴ O . . . Mario — О господине Марине.

²³⁵ Siate . . . venuti — Добро сте дошли.

²³⁶ O . . . Marino — О, добро те нашли, господине Марине.

²³⁷ Che . . . nove — Које су новости?

²³⁸ N' è . . . bella — Није ли истина, душо моја лепа?

²³⁹ Tutto . . . Marino — Све што се свиђа вашем господству, господине Марине.

²⁴⁰ Quell . . . Marino — Што се свиђа вашем господству.

МАРО: Chi sete voi, omo dabben? Che volete?²⁴¹
 МАРОЈЕ: „Che volete?“²⁴²
 МАРО: Non vi conosco, andante con Dio!²⁴³
 МАРОЈЕ: Ајме! Чини ме се не знат!²⁴⁴
 МАРО: E pazzo costui?²⁴⁵
 МАРОЈЕ: Нећеш да ме познаш, рибаоде? Да чека'!
 МАРО: Arme! Con arme! — Signor capetan, mi vol ammazzar costui!²⁴⁶

EL BARIGELLO ET LI SBIRRI²⁴⁷

КАПЕТАН: Piglia, piglia!²⁴⁸
 SBIRRO: Sta forte! Dà quà quel curtel!²⁴⁹
 МАРОЈЕ: Lasciate che ammazzo²⁵⁰ рибаода једнога!
 SBIRRO: Die esser pazzo questo vecchio.²⁵¹
 КАПЕТАН: Menatelo in pregon, lo faremo ben guarir della pazzia.²⁵²
 ВЛАХО: О Пијеро, о Нико, видјесте ли фесте?
 НИКО: Што оно би? Ја стојим замађијан.
 ПИЈЕРО: Али ја сним ово, али сам јави видио? Дундо Мароје у Риму, ах!
 ВЛАХО: Рекох ли вам ја ер ове феличитати луде мало дурају! Спендзе, курве, враг и његов отац, ото сте видјели.
 НИКО: Богме је Дундо Мароје у Рим дошао, и ове су очи видјеле!
 ПИЈЕРО: Маро, држи се на конту!
 ВЛАХО: Придат ће конт item per dolce pisciar!²⁵³ Ја знам овога старца, вражије је инпрезе, дезереди-

²⁴¹ Chi ... volete — Ко сте ви добри човече? Шта хоћете?
²⁴² Che volete — Шта хоћете?
²⁴³ Non ... Dio — Не познајем вас, идите с богом!
²⁴⁴ Чини ... знат — Прави се да ме не познаје.
²⁴⁵ E ... costui — Да ли је овај луд?
²⁴⁶ Arme ... costui — Оружје! С оружјем! Господине капетане, овај хоће да ме убије.
²⁴⁷ El ... sbirri — Капетан и чувари реда.
²⁴⁸ Piglia — Држи!
²⁴⁹ Sta ... curtel — Опире се! Дај овамо тај бодеж!
²⁵⁰ Lasciate ... ammazzo — Пустите да убијем.
²⁵¹ Die ... vecchio — Мора да је овај старац луд.
²⁵² Menatelo ... pazzia — Одведите га у затвор, добро ћемо га излечити од лудила.
²⁵³ Придат ... pisciar — Полажиће рачун и за слатко мокрење.

тат га ће. Ма немо'мо се оглушит, пођ'мо г бариже-лу и сповјећ'мо му као работа стоји да небога старца не стратра.

ПИЈЕРО: И рец'мо му: „Син му је, за сином је трчао.“

ВЛАХО: И цјећ Мара пођ'мо штогоди, ако можемо, направит и ремедијат. Интроецајмо се међу ње²⁵⁴, не ваља их тако абандонат!

НИКО: Што т' пара од онога Марова трата? Ресолват се учас и фенгат онако наипровисто не знат оца!

ВЛАХО! Е, да пака ко ће ш њим ремедијат?²⁵⁵

НИКО: Chi ha tempo, ha vita²⁵⁶, а он је астут као враг, ма т' ћеш видјет ер ће испливат.

ВЛАХО: Испливаће? Хоћу да нађе скужу да у они час није оца познавао, ма као ће динаре наћ које је спенцао? За остало је све ласно.

ПИЈЕРО: Богме ће то мучно бит! Stiamo a veder²⁵⁷ као ће ова работа проћ.

ВЛАХО: Пођ'мо брзо за овога старца помоћ.

ЛАУРА: Ah, signori, o gentilomeni, che rumor fu quello?²⁵⁸

ВЛАХО: Signora, certamente non ve l' sappiamo dire.²⁵⁹

ЛАУРА: E dove andò signor Marino?²⁶⁰

ПИЈЕРО: Non sappiamo certo dove se ne andò.²⁶¹

ЛАУРА: Se lo vedete, di grazia, mandatemelo.²⁶²

НИКО: Faremo volentieri, signora.²⁶³

ВЛАХО: („Signor Marin“!²⁶⁴ Оно име делекта ме од сињора.)

НИКО: (Оста помижана та сињорија²⁶⁵ веће.)

²⁵⁴ Интроецијамо ... није — Посредујемо између њих.
²⁵⁵ Ш њим ремедијат — С њим изгладити.
²⁵⁶ Chi ... vita — Ко има времена има и живота (народна пословица).
²⁵⁷ Stiamo a veder — Да видимо.
²⁵⁸ Ah ... quello — Ах, господо, или племићи, каква је то бука била?
²⁵⁹ Signora ... dire — Госпођо, не знамо то поуздано да вам кажемо.
²⁶⁰ E ... Marino — А куда оде господин Марин?
²⁶¹ Non ... andò — Не знамо сигурно куда оде.
²⁶² Se ... mandatemelo — Ако га видите, молим вас пошаљите ми га.
²⁶³ Faremo ... signora — Учинићемо радо, госпођо.
²⁶⁴ Signor Marin — Господин Марин.
²⁶⁵ Та сињорија — То господство (иронично).

ЛАУРА: Misser Sadi, non aveti lassato il collarin di perle?²⁶⁶

САДИ: Che so mi, signora. Signor Marin parti via e non mi disse altro.²⁶⁷

ЛАУРА: Ma tornerà ora ora egli, lasciatelo.²⁶⁸

САДИ: I denari chi mi darà?²⁶⁹

ЛАУРА: Non sapeti che ve li darà? Forse che questo è la prima volta che abbiām comprato roba da voi? Che montan quelle trenta perle?²⁷⁰

САДИ: Non le posso dar per manco di cinque scudi l' una, che sarebbono: cinque via dieci, cinquanta, cento, cento e cinquanta scudi montarebbono.²⁷¹

ЛАУРА: In nome de Iddio, lasciatele, como torna signor Marino, subito vi contarà i denari.²⁷²

САДИ: Averia a coro esser con lui.²⁷³

ЛАУРА: Sadi, par che non vi fidate del fatto mio!²⁷⁴

САДИ: Non è, signora, che non mi fidi, ma era ben che ci fusse lui.²⁷⁵

ЛАУРА: Ci sarà anche lui, lasciatele, e ci son ora io, ed io e lui siamo una istessa cosa.²⁷⁶

САДИ: So! Dio faccia esser sempre insieme, ch'è certamente voi avete lo amante degno di voi, ed egli la signora denga de lui. Le perle che importa che io li porti con esso meco e torni da quà a un poco?²⁷⁷

²⁶⁶ *Misser ... perle* — Господине Саді, нисте оставили бисерну огрлицу?

²⁶⁷ *Che ... altro* — Шта знам, госпођо. Господин Марин оде и не рече ми ништа.

²⁶⁸ *Ma ... lasciatelo* — Али ће се он одмах вратити, оставите

²⁶⁹ *I denari ... darà* — Ко ће ми дати новац?

²⁷⁰ *Non ... perle* — Не знате ко ће вам га дати. Ваљда је први пут да смо купили ствари код вас. Колико износи ових тридесет бисера?

²⁷¹ *Non ... montarebbono* — Не могу их дати за мање од пет шкуда по једној, што би било: пет пута десет, педесет, сто, сто и педесет шкуди би износило.

²⁷² *In ... denari* — У име божје, оставите их, како се врати господин Марин, одмах ће вам избројати новац.

²⁷³ *Averia ... lui* — Драго би ми било да с њим говорим.

²⁷⁴ *Sadi ... mio* — Саді, изгледа да немате поверења у мене.

²⁷⁵ *Non ... lui* — Није, госпођо, да немам поверења, али би било добро да је он овде.

²⁷⁶ *Ci ... cosa* — И он ће овде бити, оставите их, а ту сам сад ја, а ја и он смо једно.

²⁷⁷ *So ... raso* — Знам. Дао Бог да увек будете заједно јер сигурно је да ви имате љубавника достојног вас а он госпођу достојну њега. Шта смета да ја понесем бисере са собом, па да се за кратко време вратим овамо?

ЛАУРА: Importa, ch'è io le voglio metter al collo, e non vorria che qualcheuno, vedendole e piacendogli, ve le pagasse qualche cosa di più, ed io ne restasse priva. Conosco ben io la avarizia di voi altri Ziudei.²⁷⁸

САДИ: Siamo quel che vol la signoria vostra, e farò quel che piace a quella.²⁷⁹

ЛАУРА: Spettate, scendo giù alla porta.²⁸⁰

САДИ: Per Dio, mal volentieri le lascio. Non mi piacque quel che vidi correr quel vecchio drieto il signor Marino. Sti giovani spendono alla cieca, se indebitano, inbrogliano e poi danno del sulzo. Quel vecchio pareva che dicesse: „I mei ducati!“ Ducati nominava, il resto non intendevo. Ma questa signora altre volte me ha pagato liberamente, credo non mi mancherà neanche questa volta.²⁸¹

ЛАУРА: Misser Sadi!²⁸²

САДИ: Eccovi le perle, sono trenta, contatele voi.²⁸³

ЛАУРА: Cinque, dieci, quindici, venti, .vinti cinque, trenta. Sono tutte. Sadi mio, tornate da quà a una ora, e ser Marino vi contenterà i vostri cento e cinquanta scudi. Queste perle porterà per amor di signor Marino.²⁸⁴

САДИ: O, le vi stanno bene! Che possiate goderle in grazia del signor Marino lungo tempo.²⁸⁵

²⁷⁸ *Importa ... Ziudei* — Смета што хоћу да их ставим на врат, а не бих желела да вам неко, видевши их и допаднувши му се, плати више за њих, а ја да останем без њих. Познајем ја добро тврдичлук вас Јевреја.

²⁷⁹ *Siamo ... quella* — Оно смо што хоће ваше господство, а учинићу онако како се вама допада.

²⁸⁰ *Spettate ... porta* — Сачекајте, силазим доле на врата.

²⁸¹ *Per ... volta* — Богами, нерадо их остављам. Не допада ми се то што сам видео да онај старац трчи за господином Марином. Ти младићи троше несмотрено, задужују се, варају, а после беже. Изгледа да је онај старац говорио: „Моји дукати!“ Дукате је помињао, остало нисам разумео. Али ова госпођа ми је сваки пут плаћала широко, верујем да неће ни овога пута оманути.

²⁸² *Misser Sadi* — Господине Саді.

²⁸³ *Eccovi ... voi* — Ево вам бисера, тридесет их је, избројте их ви.

²⁸⁴ *Cinque ... tutte* — Пет, десет, петнаест, двадесет, двадесет и пет, тридесет — сви су. Саді мој, вратите се овамо за један сат и господин Марин ће вам избројати ваших сто и педесет шкуда. Ове бисере ћу носити за љубав господина Марина.

²⁸⁵ *O ... tempo* — О лепо вам стоје! Уживали дуго у њима за љубав господина Марина!

ЛАУРА: Dio lo permetta.²⁸⁶

САДИ: (O, che liberal gentilomo: ciò che ha non è suo!)²⁸⁷

ЛАУРА: Sadi mio, se voi sapeste, queste cose me ha comprato d' un anno in quà, voi ve ne maravegliareste, forse per tre milia ducati di gioie, collane, vestimenti ed altre cose.²⁸⁸

САДИ: Bon prò vi faccia, signora! Non posso piu star con voi. Io ho da far, da quà a una ora tornarò da voi.²⁸⁹

ЛАУРА: Andate in bona ora, Sadi mio caro.²⁹⁰

Третја шена

ТРИПЧЕ

ТРИПЧЕ: Одавно је речена она света ријеч која би ваљало да је златом писана: „Rumores fuge“²⁹¹ Мајдеши, stiam freschi per Dio: andar a combatter con li sbirri!²⁹² За кога? За врага и његова оца, за једну бестију мизеру како уш. Уставио ме је на воштарију, јесу двије уре ер је прошло бријеме од обједа. Да враг вазме његову злу ћуд, да ти доброчести човик успомену за објед, за ручак, за врага да га вазме! По четири ванђеље и Блаженицу од Котора²⁹³, као ова бестија није отац сињора Мара. Оно је сињор и господар, а он је нјека махнит. Драго ми је ер се не указах из воштарије, да ми не би сињор Марин за зло имао. Умирем од глада, поћу се

²⁸⁶ Dio ... permetta — Дао Бор!

²⁸⁷ O ... suo — О какав дарежљив властелин: то што има није његово.

²⁸⁸ Sadi ... cose — Сади мој, када бисте знали колико ми је ствари купио за годину дана, ви бисте се зачудили, можда за три хиљаде дуката драгуља, огрлица, хаљина и других ствари.

²⁸⁹ Bon ... voi — Нека вам је са срећом, госпођо! Не могу више са вама да останем. Ја имам посла, за један сат вратићу се к вама.

²⁹⁰ Andate ... caro — Идите са срећом, Сади мој драги.

²⁹¹ Rumores fuge — Избегавај гужву! (цитат из Катонских дистиха).

²⁹² Мајдеши ... sbirri — Одиста, зло по нас, забога, тући се са чуварима реда.

²⁹³ По ... Котора — Тако ми четири јеванђеља и блажене Марије которске.

домом заложит два бокуна е andar a far i fati mei.²⁹⁴ И ја сам пошао кортицат људи које не знам! Бјестије мене! Још да буђах ш њим тер да убодијаше²⁹⁵ сињора Мара! Quae par est, cuius generis?²⁹⁶ Остајах in delitto²⁹⁷ ш њиме, убојица, по светог Тримуна! Враг ти ме вођаше per farmi scavezzar il collo.²⁹⁸ Ма блаженица наша девота од Котора миракулозаменте слободи ме од велика зла. Хвала теби нет сам! Персоном могу слободно и с отворенијем челом моје после чинит по Риму. Ото, мало увриједих тоболац, коста ме un boccal de vin:²⁹⁹ оному његову човјеку сиромашу дах се напита, carità³⁰⁰. Не да му ни јести ни пит, а хоће да га служи! А он и добро учини. У потрјебу га абандона, штица се унутра у воштарију кад види да га вуку in пржон³⁰¹. Да' јести служи и кареца' га in malora³⁰², да за тебе на потрјебу скочи, али му сашиј пркно да не ије, и носол' га и стави га у комин. Mi moro di fame³⁰³, умријех од глада, поћу два бокуна изјести.

БОКЧИЛО И ОШТИЈЕР И ДРУГИ ОШТИЈЕР

БОКЧИЛО: Јаох си ве мени, биједан ја, у који ве ти час дођох гдје рука маха³⁰⁴, богме, гдје рука маха. Јао мени, јао! Госпара за косе одвукоше тамо, а биједан не знам хоће ли и мене водит. Ма кога сам врага ја учинио? Зашто ли ме ће водит? Ма јаох си ве биједну мени, што водише, водише, доводише, мене доведоше. Биједан, не знам куд ћу ни камо ћу! Путу нијесам вјеш, језика не умијем, спендзице трућахан не имам, не познавам човјека ни тко мене.

ПРВИ ОШТИЈЕР: Dove è costui? S n' è fuggito il traditor! Eccolo per Dio, che netta via. A, gaglioffo, ti

²⁹⁴ E ... mei — И ја идем да радим свој посао.

²⁹⁵ Joш ... убодијаше — Још да сам био са њим и да је убо.

²⁹⁶ Quae ... generis — Чему је то слично? Кога је рода?

²⁹⁷ In delitto — У преступу.

²⁹⁸ Per ... collo — Да сломим врат.

²⁹⁹ Oто ... vin — Ево мало се истроших, кошта ме бокал вина.

³⁰⁰ Carità — Милосрђе.

³⁰¹ In пржон — У тамници.

³⁰² In malora — До ђавола.

³⁰³ Mi ... fame — Умирем од глади.

³⁰⁴ Гдје ... маха — Где се потеже оружје.

netti e non voi pagar la ostaria? Il mangiar ti fu dolce,
'l pagar ti è amaro, n'è vero?³⁰⁵

БОКЧИЛО: Е, Маро³⁰⁶, госпар Мароје ће платит.

ПРВИ ОШТИЈЕР: Che Maro, dà quà quel caban,
manigoldo!³⁰⁷

БОКЧИЛО: Ајме, манигода зове!³⁰⁸ Нијесам ја по
Дјевицу ништа, нијесам ја крив!

ПРВИ ОШТИЈЕР: Cri cri canta ora chirieleisson e
letanie.³⁰⁹

БОКЧИЛО: Јао мени, јао биједан ја! Летаније, то
да се исповијем!³¹⁰ Нијесам по криж³¹¹ божији!

ПРВИ ОШТИЈЕР: „Божи, божи“ che mani-
goldo!³¹²

БОКЧИЛО: Ајме, божији? Богу да дух придам!
Немо' зват, господине, манигода! Јао, нијесам крив
ја, јао!

ДРУГИ ОШТИЈЕР: Che diavolo urla quà? Che ha
costui?³¹³

ПРВИ ОШТИЈЕР: Non vol pagar la ostaria, e gli
ho tolto il gabban.³¹⁴

БОКЧИЛО: Нијесам ја, господине!

ДРУГИ ОШТИЈЕР: Manda con giavolo sta bestia,
introna mezza Roma con suo urlar.³¹⁵

ПРВИ ОШТИЈЕР: Che manigoldo, ne?³¹⁶

³⁰⁵ Dove . . . vero — Где је онај? Побегло је издајник. Ено га,
богами, како бежи. А лопове, бежиш а нећеш да платиш крчму.
Слатко ти је било да једеш а горко да платиш, је ли!

³⁰⁶ Маро — Бокчило не разуме италијански језик, па је реч
амаго (горак) схватио као Маро.

³⁰⁷ Che . . . manigoldo — Како мачје зеље, дај овамо ту
кабаницу, лупежу! — Крчмар је Бокчилово Маро схватио као
(трава мачје зеље).

³⁰⁸ Манигода зове — Целата зове. — Бокчило је погрешно
разумео реч manigoldo (лупеж).

³⁰⁹ Cri . . . letanie — Кри, кри, певај сада „Кирије елејсон“
(Господе, помилуј) и литаније (последњу реч Бокчилову крив
крчмар чуо као Cri).

³¹⁰ Да се исповијеш — Да се исповедим (пред смрт).

³¹¹ По криж — Крста ми.

³¹² Che manigoldo — Какава варалица.

³¹³ Che . . . costui — Какав враг овде урла? Шта му је?

³¹⁴ Non . . . gabban — Неће да плати крчму, па сам му узео
кабаницу.

³¹⁵ Manda . . . urlar — Пустите, до ђавола, ту животињу, заглу-
шио је пола Рима својом виком.

³¹⁶ Che . . . ne — Какав лупеж, зар не?

ДРУГИ ОШТИЈЕР: Rendegli el gabban e mandalo
con giavolo. Quel vecchio pagará per lui.³¹⁷

ПРВИ ОШТИЈЕР: E dov' è 'l vecchio? Non vedeste
voi che fu menato in pargione?³¹⁸

ДРУГИ ОШТИЈЕР: Ci è non so che del suo in casa.
Siamo securi.³¹⁹

ПРВИ ОШТИЈЕР: Dunche gli rendo il gabban?³²⁰

ДРУГИ ОШТИЈЕР: Rendeglielo.³²¹

ПРВИ ОШТИЈЕР: Tò, va via!³²²

БОКЧИЛО: Ах, да те Бог поможе, Дјевица те
крунила круном! Мајко Дјево, смили ве се, теби
хвала! Коруницу веће да т' појем, завјетујем се,
сваку суботу. Мајко од сирота, скапулах! Није нико-
га! Ма, биједан, што веће ишчекујем? Прида'
ногама³²³, Бокчило! Ма, тужан, куди ве ћу? Камо ли
ћу невјеш опет у ступицу упасти? Поћу се овамо
стране гдјегоди скрит и чекат једа тко од нашијех
прође. Жеђахан сам, а срдацце ми је утрнуло. Дјево
Мајко, у твоје руке!

ПОМЕТ, САМ

ПОМЕТ: Је ли човјеку на свијету срјећа у руци
како је мени? Је ли итко под небом господар од људи
како сам ја? Без мене се нитко не може пасат, без
мене се људи не умију обрнут. Гдје није Помета, ту
није ништа учињено, гди није Пометова конселја, ту
све ствари наопако иду. Затој се је добро рекло:
„Човјек ваља за сто људи, а сто не ваљају за
једнога.“³²⁴ Ја малоприје отидох за испитат од
дошастја³²⁵ Дунда Мароја. Ото т' cum fustibus et

³¹⁷ Rendegli . . . lui — Врати му кабаницу и пошаљи га до
ђавола. Онај старац ће да плати за њега.

³¹⁸ E . . . pargione — А где је старац? Нисте видели да је
одведен у затвор?

³¹⁹ Ci . . . securi — Ту има, не знам шта, нешто од његовог у
кући. Сигурни смо.

³²⁰ Dunche . . . gabban — Дакле, да му вратим кабаницу?

³²¹ Rendeglielo — Врати му је.

³²² Tò . . . via — На, иди!

³²³ Прида' ногама — Божи!

³²⁴ Човјек . . . једнога — Човек који има способности вреди
колико сто људи, а сто безначајних нису вредни колико он један.

³²⁵ Од дошастја — О доласку.

laternibus³²⁶ вуку Дунда Мароја у тамницу! Гледам али ја сним али биљ видим, Дунда Мароја међу Ируди и Пилати гдје га воде као Барабу!³²⁷ А нјеки три из Дубровника, аманти од Пријекога³²⁸, дошли су с малом грацијом³²⁹ к барижелу говорећи: „Capetano el è un di nostri, lasciatelo, è suo padre“.³³⁰ А барижео им одговара: „Che padre, che di nostri, che lasciar! Ognun largo!“³³¹ Истом се човјек, прави човјек суну, Помет дође: „Стране, дијети!“ С реверенцијом се поклоних Дунду Мароју, а капетана с реверенцијом салутах, а барижео је вас мој, а тко Помету није пријатељ у Риму? Барижелу рекох двије ријечи на ухо. Влах Влаха потиште, а катунару клетиште!³³² In pocis verbibus intendiantur vobis³³³ разумије ме! Дундо ми Мароје укратко сповидје као је работа прошла, а мени се срце обесели. А смијех ми доходи од трата сињора Мара: „Non ti conosco!“³³⁴ Шума т' мати³³⁵, не познавам те!“ Не хтје да позна оца, па га ће, богме, и за невољу познат. Тудешко, мој идолу, сада се држи, твоја је сињора! Ор³³⁶ ја с репутацијони слушах и стојим као госпар човјек, а Дундо се је Мароје укувечио тер ми се припоручује, а ја стојим sulle mie reputazioni.³³⁷ Рекох: „Не брини се, направимо ту работу“. Друге двије ријечи рекох барижелу на ухо, ухитих Дунда Мароја за руку, тако и одшетах ш њим. И старац поче ми барету скидават, а захваљује ми, а ја: „Неа барета стоји“.³³⁸ А сињор Марин ми пријети! Ах, хоћу данаска да зна

³²⁶ Cum... *laternibus* — С бичевима и светиљкама (погрешно наведен одељак из јеванђеља који говори о Христовом страдању).

³²⁷ Међу... Барабу — Поређење са страдањем Христовим.

³²⁸ Аманти од Пријекога — Љубавници из Пријекога (улица у Дубровнику).

³²⁹ С... грацијом — С малим поштовањем.

³³⁰ Capetano... padre — Капетане, он је један од наших, пустите га, то је његов отац.

³³¹ Che... largo — Какав отац, који наши, шта пустити! Даље сви.

³³² Влах... клетиште — Народна пословица са значењем: док се двојица свађају, трећи се користи.

³³³ In... vobis — С мало речи вас разумеју (Помет веома лоше говори латински).

³³⁴ Non ti conosco — Не познајем те.

³³⁵ Шума т' мати — Пословични израз: не зна се ко си.

³³⁶ Ор — Сад.

³³⁷ Sulle... reputazioni — Са својим достојанством.

³³⁸ Неа... стоји — Нека капа стоји.

што је Помет, што је човјек виртоуз, човјек virtutibus praedutus!³³⁹ Одправих Дунда Мароја с онјезије-ма тријема властеличићи, спачах се од њега најбрже, знам му ћуд, држао би ме собом три дни и три ноћи у посту и у пенитенцији. Одкинух се и рекох: „Имам посала, велицијех посала, достојнијех Помета баше.“ Помете, да, Помете, паче племенити краљу и господине, Пометов трбуше соффриктани, весели се, храни се да делиције, на залогаје, на мању небеску, на варено, на печено, на пригано, на подпригано, на тортице драге, на сапуриће инцукараде и с водицом русатом, на јетрице слатке од капунића, на гуске, на патке, на пауне, на галине од Индијана, блаженство вјечно! За тебе Помет све стента, за тебе се све ово справља, краљу и господине! Ти си мој, ја сам твој, ти мени господар, а ја твој слуга и пудар, пудар богме, пудар, ер ја тебе чувам од зла човјека, од оцта и блуте, од говеђега мяса и од тјезијех полтронарија, а ти ме не претилиш иницијем нег братковином и смоквама. Ма тко иде овамо? Попива је.

ПОПИВА:

Chi t' ha fatto quelle scarpe,
che ti stan si ben,
che ti stan si ben?³⁴⁰

ПОМЕТ: (Попијева)

ПОПИВА:

Che ti stan si ben,
Gernietta,
che ti stan si ben?³⁴¹

ПОМЕТ: (Богме те ћу домало још видјет плакат.)

ПОПИВА: Петрунјела!

ПЕТРУНЈЕЛА: Брајо!

ПОПИВА: Срчано зелјице³⁴², узми ово.

ПЕТРУНЈЕЛА: Мој горки пелинку, добар ми си дошао кад си донио.

³³⁹ Virtutibus praedutus — Врлинама обдарен.

³⁴⁰ Chi... ben — Ко ти је направио ове ципеле, које ти тако добро стоје, које ти тако добро стоје?

³⁴¹ Che... ben — Које ти тако добро стоје, Ђернијета, које ти тако добро стоје?

³⁴² Срчано зелјице — Рутвице.

ПОПИВА: Моје слатко неспање, Петрунјелице, коликат ме си чинила не спат!

ПЕТРУНЈЕЛА: Што то, брижан?

ПОПИВА: Гди је сињора? Чује ли нас сињора?

ПЕТРУНЈЕЛА: Онамо се грије у оној камари на каминати. Говори слободно!

ПОПИВА: Узми ову пратеж! Јаох си ве, моја немоћи! Петрунјелице, худа птичице, видиш као те храним, а ти тврђа камена, сјетнико, кому се храниш? Злочесто' старости?

Дај се, дај се, а не хај се,
дај се за ме и удај се,
нећеш лачна са мнош бити:
зими врућа, хладна лити.

ПОМЕТ, ИЗ КАНТУНА

ПОМЕТ: (Ах, псе један, и Петрунјеле ми се хиташ!)

ПЕТРУНЈЕЛА:

Хоћу, хоћу, туго моја,
мисли, несну, за бит твоја,
будућ моја, дат се и дати
мислићу се, да ти је знати.

ПОМЕТ: (Попива, прождри тој!)

ПЕТРУНЈЕЛА: И збогом! Поћу вечеру кухат.

ПОПИВА:

Драг циљу,
кад не сад,
кадгоди
бит ћу рад.

ПЕТРУНЈЕЛА:

Розицо,
да чекај,
још ће доћ
данак тај.

ПОПИВА:

Јаох, ако није дошао,
веће и не дошао.

ПЕТРУНЈЕЛА: К себи руке, ја т' вељу.

ПОМЕТ: Нут пса прозунтоза, ја те ћу³⁴³ домало послотије! Ко ово овамо бата на клопцијех?³⁴⁴ Foggia nova³⁴⁵, у Риму, пара дубровачки товијернар. Одкле си ти? Тко си ти?

БОКЧИЛО: Ах, Мајко Блаженицо Лунцијато³⁴⁶ хвала теби!

ПОМЕТ: Богме је Дубровчанин!

БОКЧИЛО: Из Дубровника сам! Е, Помо, Помете, неа ми ти ручицу целивам.

ПОМЕТ: Тко је ово?

БОКЧИЛО: Бокчила не познаваш? Колико си винца на мојој товијерни попио, а заборавио ме си!

ПОМЕТ: Бокчило, пјаницо, ти ли си? Које те³⁴⁷ у Рим доведоше на ова вина на огрестију?³⁴⁸

БОКЧИЛО: Моја несрјећа! С господаром сам Маројем дошао, да га убије Бог! Трча за сином Маром с пужетом и тамо га одведоше. Не знам к врагу гдје је, а мене је оставио. Ни умијем језика ни сам вјеш мјесту, а што је највећа, јаох си ве тужни мени, није спендзице!

ПОМЕТ: Та је, Бокчило, највећа! (Ово ми оказијони! Сад мислим учинит трат, један трат. Ну гледа'те!) Бокчило, све знам: сад те ћу упутат као ћеш отит госпару и као ћеш миран бит.

БОКЧИЛО: Ах, Мајка те од сирота помогла!

ПОМЕТ: Поћи на она врата онди и покуца' и реци: „Је ли Попива гори?“ Попива ти се ће озват, реци му: „Трчи најбрже, госпару ти је отац дошао, госпар Мароје, и донио је веће сто тавула цамбјелота³⁴⁹ и толико врјећа папра и друзијех пратежи за тријес тисућ дуката. Трчи на воштарију „Од звона“, ер га су тамо нјеки три властеличићи повели“, и реци му да га поведе дома и да старца гуверна докле Маро дође. И не говори ер те сам ја послао. Сиромаше, трчи најбрже, туј ћеш доћ гдје ћеш пит, јести и починут као краљ.

³⁴³ Ја те ћу — Ја ћу те (видети).

³⁴⁴ Бата . . . клопцијех — Клопара цокулама.

³⁴⁵ Foggia nova — Нова мода.

³⁴⁶ Мајко . . . Лунцијато — Богородице од Благовести (Анунцијата).

³⁴⁷ Које те — Које те (неприлике).

³⁴⁸ На огрестију — На кисело вино.

³⁴⁹ Сто . . . цамбјелота — Сто туба fine тканине.

БОКЧИЛО: Захваљам, Помо, да ти Бог плати! На она ли врата?

ПОМЕТ: Е, на она врата. — (Поћу из кантуна вирир хоће ли умјет оправит.)

БОКЧИЛО: (Тик, ток.)

ПОПИВА: Тко је ово?

БОКЧИЛО: Једа је Попива гори, Маров слуга?

ПОПИВА: Тко је ово? Тко Попиву пита?

БОКЧИЛО: Бокчило је из Дубровника, стари слуга, а старога господара Мароја.

ПОПИВА: Одкле идеш ти?

БОКЧИЛО: Госпар је стари дошао на проштенје.³⁵⁰

ПОМЕТ: (Добро! Ово га ја нијесам научио.)

БОКЧИЛО: И донио је цамбјелота табула веће стотину, и врјећа папира чафрана другу стотину.

ПОМЕТ: (Аферин, Бокчило, ни ово га нијесам научио.)

БОКЧИЛО: И робе грацију de Diu³⁵¹ веће за песет хиљада муните дуката.

ПОПИВА: Бокчило, ти ли си?

БОКЧИЛО: Попо, Попива, сиди доли да ми ти је ручицу тегнут.³⁵² Живи се виде кадгоди, а мртви никада.

ПОПИВА: А, Бокчило, добру нам си нову³⁵³ донио! Да ми ти се је дат напите.

БОКЧИЛО: Ово је дубровачко дијете. Блажено млијеко које сиса!

ПОПИВА: Сињора, чула си?

ЛАУРА: Чула сам.

ПОПИВА: Bone nove!³⁵⁴

ЛАУРА: Bone!³⁵⁵ Чин' да та човјек узиде гори.

ПОПИВА: Бокчило, вели госпођа да узидеш гори.

БОКЧИЛО: Пате, за послух сам.

³⁵⁰ На проштенје — На ходочашће, како се чинило сваке 25. године ради узимања опроштаја за грехове.

³⁵¹ Грацију de Diu — По божјој милости.

³⁵² Ручицу тегнут — Поздравити.

³⁵³ Нову — Новост.

³⁵⁴ Bone nove — Добре новости.

³⁵⁵ Bone — Добре.

ПОМЕТ, САМ

ПОМЕТ: Добро, добро! Боже! Ово трата, ово новеле! С Пометом имати што чинит, канала, нељуди, сиромаси! Помет се с вами рве. Поћу сада наћ Дунда Мароја alla ostaria della campana³⁵⁶, тер му ћу све сповидјет и научит га ћу да с Попивом уњига, докле га дома поведе. Кад им Дундо Мароје у кућу улјезе, топрва ће фаченде, трјеске, буне бит, конти се ће искат. Динари су спенцани! Тот ја и мој Тудешак остасмо eredi delli beni di condan signora Laura.³⁵⁷ Фора, фора³⁵⁸ без мједи! У Дубровник, с врагом, на кринуцу јухе и на десет печа у динару мяса.³⁵⁹ Полетјех веће ови посао оправит.³⁶⁰

МАРО, САМ

МАРО: Ајмех, несрјећо, крудела несрјећо, веома ти ме уби, веома ти ме уцвили! Ах, лакомости од отаца! А оци, врагови, непријатељи мира и гоја и контента од синова! Деспоњао се је у Рим доћ за руинат ме, за уморит ме! Крудео човјек, веће љуби динар нег сина, једнога сина кога има. С којом је грацијом³⁶¹ дошао, гдје ли ме је нашао! Враг узео час и хип кад нијесам прије дан умро, ер умрах миран, а сада ови крудео човјек хоће да водим деперан живот, да провам муке од пакла. „Дукате, динаре!“ Враг узео дукате, макар и тко их кује, покли се кажу, кад се пенцају, толико слаци, а кад се спенцају, змије, лави који нам срце деру и иједу. Ови ми ће враг ктјет конте искат. Конте! У врага ти конти! Дошао је скапулават што је у морске пучине утонуло. Враг узео и динаре, макар и њега! Је ли он свијету несрјећнији човјек од мене? Има ли иједан син овакога оца како и ја? Стоје ли ичигове ствари

³⁵⁶ Alla ... campana — У гостионици „Код звона“.

³⁵⁷ Eredi ... Laura — Наследници добара покојне госпође Лауре.

³⁵⁸ Фора — Напоље.

³⁵⁹ На ... мяса — десети део мяса купљеног за динар (мала количина).

³⁶⁰ Ови ... оправит — Да овај посао свршим.

³⁶¹ С ... грацијом — С каквом је љубазношћу.

горе нег моје? А све је узрок ови не отац ма смрт моја! Они крудео човјек, ајме, осрамотио ме је. Што ћу сада, тер прид сињором Лауром? Ајме, сињора Лаура, страх ме је ер те ћу изгубит, страх ме је ер ћу и живот изгубит. Јаох, изгубио се сам, не знам ни куд ходим ни што чиним, ни знам што ћу. Сињори ове туге не ваља да сповиједам. Сињоре неће туга ни тужнијех аманата, дијеле добро бријеме са аманти, од зла брјемена неће дијела. Поћу наћ Попиву и ш њим делиберат како се имам владат.

СВЕХА АТА
ДРУГОГА

ПОЧИЊЕ АТ ТРЕТЈИ

Шена прва

ПОПИВА И БОКЧИЛО

ПОПИВА: Бокчило, гдје рече да ћемо наћ Мара?

БОКЧИЛО: На воштарију „Од звона“.

ПОПИВА: Да умијеш ти поћ?

БОКЧИЛО: Ја, биједан, не знам ни гдје сам ни куд идем; невјеш као слијеп.

ПОПИВА: Да ходи са мнош, ја ти ћу вођак бит.

БОКЧИЛО: С тобом, Попива, моје срце попива, ја с тобом макар у пакао. Големо ти винце оно у госпође бијеше, хубава ти је владика у њој.

ПОПИВА: Бокчило, оно је Далматинка, оно је далматинско млијеко сисало.

БОКЧИЛО: Видјет је, није како и оне брижне штурљиве нјеке парлашуше.

ПОПИВА: Је ли госпар Мароје златијех дуката донио?

БОКЧИЛО: Донио је нјеку скрињицу. Тешка је, мним да је мунида у њој.

ПОПИВА: Добро наши послѣ иду, поћ'мо најбрже!

БОКЧИЛО: Куха ли се вечера дома?

ПОПИВА: Стој миран, биће свега.

БОКЧИЛО: Теби се припоручујем, Попо, Попива, мој кнеже и господине!

ПОПИВА: Што ћ ино нег да си сит и пјан?

БОКЧИЛО: Ах, да те Бог весели, то толико хоћу.

Шена друга

ЦИВО, САМ

ЦИВО: Мој Боже, мучно ти је умјет живјет на свијету, мучно ти је знат што се хоће човјеку. Нам младијем успара већекрат да све знамо и да све

умијемо, ма бријеме, које нам је мештар, учи нас и каже нам дан по дан ер што веће научивамо, то т' мање умијемо. И пара да су веће сцијењени они људи који у себи држе да мање умију нег они који се сцијене да веле знају и разумију, ер тко се веле сцијени, а не умије, операвши³⁶² чини већу штету нег корис. Ја, будући³⁶³ у Дубровнику, параше ми да све знам и у мојој прозунцијони деспоњах се моју прву братучеду Перу свјетоват и навести да иде у Рим вјереника искат Мара и да из течина хахољка изме триста дуката, како је и учинила, а све то не стављавши памет на што има доћ³⁶⁴, нег слиједивши вољу ку ктјех овизијем лудијем медзом испунит за поћ у Рим, вољу ка ми параше слатка, а сад ми се је у гркос обрнула. Овди сам, а не знам ни умијем који партит обрат. Пери не баста анимо³⁶⁵ вјеренику се указат, а мени мање од руке иде ријет му. Дубитам ер би ми за зло имао ер ју сам довео, и не би мањкало да ме овди у Риму чини убит. In fine³⁶⁶ ни је њему одкрит ову ствар, ни знам што ћу. Параше ми из Дубровника отит на пјачер у Рим, а ја сам дошао на мисли³⁶⁷, на несан, на велика фастидија, а нај-веће ми је мислит, кад се вратим у Дубровник, која ми ће час бит од лудости коју сам учинио. Иако ми је парало да што умијем, сада разгризам гди ме је моја прозунцијон довела. Напас, гдје не могу ни напријед ни назад, ни знам ни умијем што ћу. Тријеба ми је чекат да сам с неба миракулозаменте поможен, инако тонемо на прјешу. Ах, фортуна, гдје ми си довела! Поћу се вртјет по Риму сјемо-тамо да ме туга прође и чекат мању с неба или остат руинан.

Шена третја

САДИ ЕВРЕО³⁶⁸, ЛАУРА И МАРО

САДИ: (Тик, ток.)

ЛАУРА: Chi è giù? Ladi, sete voi?³⁶⁹

³⁶² *Операвши* — Учинивши.

³⁶³ *Ја будући* — Док сам био.

³⁶⁴ *Не ... доћ* — Не мислећи на шта ће то да изиђе.

³⁶⁵ *Не ... анимо* — Недостаје храбрости.

³⁶⁶ *In fine* — Најзад.

³⁶⁷ *На мисли* — На бриге.

³⁶⁸ *Садн Еврео* — Садн Јеврејин.

³⁶⁹ *Chi ... voi* — Ко је доле? Садн, јесте ли ви?

САДИ: Signor Marino sarebbe tornato?³⁷⁰

ЛАУРА: Non è tornato ancora.³⁷¹

САДИ: Signora, io ne ho da far un pagamento da quà a una ora, per altro non vi daria fastidio.³⁷²

ЛАУРА: Mo ben, signor Marino non potrà star a venire.³⁷³

САДИ: Signora non averesti voi alle man qualche scudo? Ne avevo gran bisogno.³⁷⁴

ЛАУРА: Non certo, Sadi mio, tornate da quà a un poco e sarete soddisfatto.³⁷⁵

САДИ: Faro quel che piace a vostra signoria.³⁷⁶

ЛАУРА: (O, son fastidiosi sti Giudei!³⁷⁷)

САДИ: Per Dio di Abram, Isac ed Jacob, fui pazzo a lasciar quelle perle! Cortigiane, ah! Bertoni, ah! Non bisogna dormirvi su questo fatto, bisogna sollicitar, infastidirgli e battere il ferro mentre è caldo. Son cento e cinquanta scudi, non sono frasche. Ma ecco signor Marino, per Dio. — Basio la man a vostra signoria, signor Marino.³⁷⁸

МАРО: Che c'è Sadi?³⁷⁹

САДИ: Le trenta perle che ha tolte la signora, a cinque scudi l'una, montano scudi cento e cinquanta.³⁸⁰

МАРО: Oh, Sadi, montano troppo!³⁸¹

³⁷⁰ *Signor ... tornato* — Можда се вратио господин Марин.

³⁷¹ *Non ... ancora* — Још се није вратио.

³⁷² *Signora ... fastidio* — Госпођо, имам да извршим једну исплату за један сат, иначе вам не бих досађивао.

³⁷³ *Mo ... venire* — Но добро, господин Марин ће ускоро доћи.

³⁷⁴ *Signora ... bisogno* — Госпођо, немате ли можда при руци неку шкуду? Веома су ми потребне.

³⁷⁵ *Non ... soddisfatto* — Одиста не, мој Садн, вратите се за кратко овамо и бићете подмирени.

³⁷⁶ *Faro ... signoria* — Учинићу онако како се допада вашем господству.

³⁷⁷ *O ... Giudei* — О што су досадни ови Јевреји!

³⁷⁸ *Per ... Marino* — Тако ми господа Аврамова, Исакова и Јакобова, био сам луд да оставим оне бисере. Куртизане, ах! Блудници, ах! Не треба овде спавати, треба тражити, досађивати им и ковати гвозђе док је вруће. То је сто и педесет шкуда, није мало. Али ево господина Марина, забога. — Љубим руке вашем господству, господине Марине.

³⁷⁹ *Che ... Sadi* — Шта је Садн?

³⁸⁰ *Le ... cinquanta* — Тридесет бисера које је госпођа узела, по пет шкуда један, износи шкуда сто и педесет.

³⁸¹ *Oh ... troppo* — Ох, Садн, износе исувише.

САДИ: Di tanto abbiamo fatto el mercato, ed ella se ha contentata.³⁸²

МАРО: Poichè ella se ha contentata, mi contento anche io.³⁸³

САДИ: I danar avreste appresso?³⁸⁴

МАРО: Andarò ora a casa a portarveli.³⁸⁵

САДИ: E dove vi trovarò io?³⁸⁶

МАРО: Venite dalla signora.³⁸⁷

САДИ: Non potria venir con essovoi a casa?³⁸⁸

МАРО: Voi sete fastidioso, Sadi! Quando vi dico io, tornate da quà un poco dalla signora, e sarete soddisfatto.³⁸⁹

САДИ: Quel che piace a vostra signoria, signor Marino. Vi son servitore.³⁹⁰

МАРО: Addio, vago a casa.³⁹¹

САДИ: Andate in bonora. — Gazzica! Non bisogna esser pigro a questo fatto. Costor a pigliar roba sono facili, a pagarla sono duri più che'l diamante. Non vo andar altrimenti a casa. Vò ascondermi drieto a questo canton per aspettar questo mio messia. Se non gli infastidisco, stenerò da aver il mio.³⁹²

МАРО: Једва се изех од овога вражијера Жудјела! Почела ме је неспрежа персервитат, тријебаће бит плаћат дуге, а враг узео и динаре, а динара није! Изнио бијех двијести дукат за платит дијамант и рубин што сам сињори обећао, нећу јој мањкат. Ако они вражији Жудио изиде, тријеба му ће бит контат од овизијех динара сто и песет шкуда за перле. Једа не изиде! Поћу до сињоре да ми не би за зло имала ер нијесам, јесу двије уре, у ње био, и оно што ме они

³⁸² Di . . . contentata — За толико смо се погодили, а она је задовољна.

³⁸³ Poichè . . . io — Пошто је она задовољна, задовољан сам и ја.

³⁸⁴ I . . . appresso — Имате ли новаца код себе?

³⁸⁵ Andarò . . . portarveli — Идем сад кући да вам их донесем.

³⁸⁶ E . . . io — А где ћу вас наћи?

³⁸⁷ Venite . . . signora — Дођите до госпође.

³⁸⁸ Non . . . casa — Не бих ли могао поћи са вама до куће.

³⁸⁹ Voi . . . soddisfatto — Ви сте досадни, Сади! Када вам кажем, вратите се мало касније до госпође и бићете задовољени.

³⁹⁰ Quel . . . servitore — Како је драго вашем господству, господине Марине. Слуга сам вам.

³⁹¹ Addio . . . casa — Збогом, идем кући.

³⁹² Andate . . . mio — Идите срећно. Види га! Не треба бити лењ у овој ствари. Ови лако узимају робу а да је плате тврђи су од дијаманта. Нећу да идем кући. Сакрићу се иза угла и сачекати овог мог месију. Ако му не досађујем, мучно ћу добити своје.

вражији отац тјера дат јој разумјет штогоди друго. Још да сињора уазна ове моје туге, топрва би на мене сва зла пала.

ЛАУРА: Signor Marino!³⁹³

МАРО: Bene mio!³⁹⁴

ЛАУРА: Чула сам, драго ми је.

МАРО: Што си чула?

ЛАУРА: Од мене тајиш?

МАРО: Што, сињора?

ЛАУРА: Да ти је отац пришал овди. Што мучиш? Једа ти није драго ер ја знам?

МАРО: Тко ти је рекао?

ЛАУРА: Јунак његов бил је овди. Вели на проштенје је дошал. Веле да је велје трговине донил.

МАРО: Збиљ ли говориш?

ЛАУРА: С Попивом је тај јунак отишал на оштарију della campana³⁹⁵ за двигнут старца и повести га у вас дома.

МАРО: Тер је Попива то учинио?

ЛАУРА: Зач не?

МАРИО: Имао је најпрво к мени доћ. (Ах, курвина традитура, заклат га ћу!)

ЛАУРА: Ча је он крив? Он мни добро учинит. А зач? На вјеру ти је добро учинио.

МАРО: Сињора, не за ино нег ер има све мене питат. Поћу најбрже наћ га.

САДИ: Ben trovata la signoria vostra, signor Marino!³⁹⁶

МАРО: Sadi, ho una faccenda di gran inportanza, non mi dar fastidio ora!³⁹⁷

САДИ: Signor, ho a far un pagamento, ora ora, di ducento ducati, altramente andaro in pregione.³⁹⁸

МАРО: Non tegli posso dar ora.³⁹⁹

САДИ: Rendetime dunque le mie perle, chè io non mi posso passar altrimenti. Crederei potermi servir da voi a ogni mio bisogno di trecento e quattrocento

³⁹³ Signor Marino — Господине Марине.

³⁹⁴ Bene mio — Добро моје.

³⁹⁵ Della campana — „Код звона“.

³⁹⁶ Ben . . . Marino — Добро сам нашао ваше господство, господине Марине.

³⁹⁷ Sadi . . . ora — Сади, имам један посао од велике важности, не досађујте ми сада.

³⁹⁸ Signor . . . pregione — Господине, морам да исплатим овог часа две стотине дуката, иначе ћу отићи у затвор.

³⁹⁹ Non . . . ora — Не могу ти их дати сад.

ducati come d' un banco, ed ora al bisogno non posso aver il mio.⁴⁰⁰

МАРО: Sadi, non pensavo che voi fossi tanto fastidioso.⁴⁰¹

ЛАУРА: Soddisfatelo in sua malora, poich' è tanto inportuno.⁴⁰²

МАРО: Non è, signora, che io non il posso contar sti denari ora ora, ma il bisogno grande che ho mi spingeva ad andar presto, e i denari sarian, come sono, a ogni suo piacer. Tò quà: cinque, dieci, quindeci ecc, ecc. Sete soddisfatto?⁴⁰³

САДИ: Signor si, gran mercè alla signoria vostra! Se non avevo bisogno ora, non vi davo fastidio. Abbiateme per escusato. Un' altra volta servitive della robamia, con danari e senza, a ogni vostro piacer.⁴⁰⁴

ЛАУРА: Sadi, ricordatevi di quel pendente.⁴⁰⁵

САДИ: Signora si, mi ricordo bene.⁴⁰⁶

ЛАУРА: Signor Marino, c' è uno che vende un pendente, domanda duacento scudi, una bella cosa обисит га! Nove perle!⁴⁰⁷ О, добро ти би стао!

МАРО: Све што је теби драго, сињора! Да га видимо, поћу ови посао оправит.

ЛАУРА: На вечеру те чекам.

МАРО: Не знам хоћу ли моћ.

ЛАУРА: Укради се и дојди.

МАРО: Учинићу све што је теби драго! — Враг узео час и хип кад изиде ови Жудио! Изеше ми сто и

⁴⁰⁰ *Rendetemi . . . mio* — Вратите ми онда моје бисере, јер се ја не могу извући другачије. Веровао сам да бих могао код вас да се послужим кад год би ми било потребно са три стотине или четири стотине дуката, као у банци, а сада, кад ми је потребно, не могу да добијем ни своје.

⁴⁰¹ *Sadi . . . fastidioso* — Сади, нисам мислио да сте толико досадни.

⁴⁰² *Soddisfatelo . . . inportuno* — Исплатите га, до врага, кад је толико досадан.

⁴⁰³ *Non . . . soddisfatto* — Није, госпођо, да ја не могу овог часа да избројим новац али велика потреба ме тера да идем одмах, а новац би био, као што и јесте, њему на располагању. На, ево: пет, десет, петнаест итд. Јесте ли задовољни?

⁴⁰⁴ *Signor . . . piacer* — Да, господине, велико хвала вашем господству. Да ми сада није било потребно, не бих вам досађивао. Извините ме. Други пут послужите се мојом робом, с новцем или без, како вам се допада.

⁴⁰⁵ *Sadi . . . pendente* — Сади, сетите се оне наушнице.

⁴⁰⁶ *Signora . . . bene* — Да госпођо, добро памтим.

⁴⁰⁷ *Signor . . . perle* — Господине Марине, ту је један који продаје наушницу, тражи две стотине шкуда, лепа ствар . . . Девет бисера.

песет дуката. Толико ми не остаје у ово зло бријеме, вражије бријеме које ми се приправља за руинат ме, за рашчинит ме. Ах, Попива, руинао ме си, повео ми си врага оца у кућу, разгледат ће моје ствари, пацијенција! Весео иде, а мени срце плаче! — Bevegna⁴⁰⁸, галанти! Per Dio⁴⁰⁹ с' цинтио младић и умијеш све. Гдје си досле био?

ПОПИВА: Господару, отац ти је дошао.

МАРО: Теби дошао зао дан, зло годиште! Враг ти по душу дошао!

ПОПИВА: Госпару, забога што је? Што је интравењало? Једа сам који ерор учинио? Да се ремедијава ако смо који ерор учинили.

МАРО: Једа си који ерор учинио? Руинао ме си!

ПОПИВА: Забога, што ли? Како ли?

МАРО: Ајме, није ремедија, псе један! Ти је нео-тац! Дошао је за осрамотит ме, за руинат ме у Риму, за гледат ми конте, за репренцат ме, за кастигат ме!

ПОПИВА: Говоре да је дошао на проштенје и да је донио чудне пратежи и трговине. И он говори.

МАРО: А је ли оному непријатељу божијему вјероват? Ти не знаш како ме је прид сињором нашао и како је за мном трчао с кордом. И ја сам у оно all' improvvisa⁴¹⁰ фенгао не знат га и тратао га сам махница, и барижео га је био одвео у тамницу за оружје. Враг узео кад га нијесу објесили, покли он мени ове муке задава. Не знам који га је враг чинио пустит, за оружје у Риму иду⁴¹¹ вјешала.

ПОПИВА: Ајме, тако ли је? Нјетко нам је новелу учинио! А нитко ини неће бит нег Помент. Не имаш инога непријатеља у Риму нег онога традитура.

МАРО: Ајме, не знам ни тко је, ни што је, нег видим ер ми је све зло на главу пало. Доходи ми воља узет нож тер се убости и не патит веће толике туге.

ПОПИВА: Господару, не ваља се десперават ни тако абандонават. Свему је ремедија нег самој смрти. Да се иде на ремедија! У фортуни се добар мрнар познава, на прову од огња финеца се од злата познава. Није га ту плакат ни ктјет умријет нег се не абандонат, помагат се.

⁴⁰⁸ *Bevegna* — Добро дошао.

⁴⁰⁹ *Per Dio* — Забога.

⁴¹⁰ *All' improvvisa* — Изненада.

⁴¹¹ *Иду* — Следују.

МАРО: Ја сам изгубљен, ја не умијем што. За ране божије, је ли које ремедијо? Да', научи ме, све ћу чинит.

ПОПИВА: Хоћ чинит што т' ја велим?

МАРО: Хоћу, све ћу чинит! Ти мени сад буди господар, а ја ћу теби слуга, истом да се исплије.

ПОПИВА: Докле човјек може копорат, ваља да се помага.

МАРО: Ово сам да копорем и да се помагам.

ПОПИВА: Учин' ово, и нашао ју сам!

МАРО: Да се чини, кад ју си нашао.

ПОПИВА: Пођ' у сињоре и одкриј јој се.

МАРО: Ово је цусто ријет: „Пођ' узми конопац тер се објес“, тер се сињори одкрит!

ПОПИВА: Чуј ме, *per amor de Dio*⁴¹², дај ми ријет.

МАРО: Реци, давам ти ријет. Ах, фортуна!

ПОПИВА: Велим, пођ' у сињоре. Сињора сцијени, и не би јо' вас свијет дао разумјет да је инако да твој отац има велике трговине, пратежи и злато. И сцијени да је први богатац не од Дубровника, ма од свега Леванта⁴¹³, и зна ер не има нег тебе једнога сина.

МАРО: Зна, све зна! Како толике партикуларита она може знат?

ПОПИВА: Кортицане, прије нег узму једну таку пратику⁴¹⁴, хоће знат тко ти је на крштенју био, што ти не знаш, а нег тко ти је отац и како је, и што може и не може.

МАРО: Ну, буд' је тако, тер што пак?

ПОПИВА: Пођ' у ње и одкриј јо' се у двије ријечи: „Сињора, сад је бријеме да ме поможеш, а ја, ако сам твој био оволико, сад мислим бит вас твој са свијем мојијем иманјем. Ти добро знаш тко сам и тко је мој отац. Мене знаш какав сам с тобом, а мој је отац од лакомијех људи од свијета. Ктјет ми ће искат конте, а динаре сам с тобом спенцао, мни да сам спенцалац, ер су ови оци таки“. Да *Sadi Ebreo*⁴¹⁵ провеца свита за једне три тисуће дуката, а да му сињора да пењ да се само та финта мостра учини⁴¹⁶, не друго.

⁴¹² *Per ... Dio* — За љубав божју.

⁴¹³ *Левант* — Исток.

⁴¹⁴ *Прије ... пратику* — Пре но што прихвате један такав однос.

⁴¹⁵ *Sadi Ebreo* — Сади Јеврејин.

⁴¹⁶ *Да ... учини* — Да му госпођа да јемство како би се само лажно показала (роба).

МАРО: Нут ријечј! Сињора да му да за три тисуће дуката пењ! Пара ли мао пењ од три тисуће дуката? Не имају за три тисуће дукат дзоја папине непуче!

ПОПИВА: Папине непуче? Ото јој си ти за три тисуће дукат досле дзоја искуповао, а заборавио си. Ма нека дзоје стоје, сињора има на једном банку за четр тисуће шкуда што ти моревит не знаш. Ма не гледа' ти ништа ино нег виђ једа ти ово може реушкат.

МАРО: Тер кад се нађе пратежј за три тусуће дукат и сињора обећа што да послјије учинимо?

ПОПИВА: Све да учинимо, све да направимо, тизијем се ће све начинит. Да ти поћеш и да се свучеш из тога велута, и да се обучеш на трговачку⁴¹⁷, и да поћеш к оцу и да фенгаш да ти оно нијеси био најпрво, ма ткогоди тко теби приликује. И кад ти устједбуде искат конт, укаж' му свите, а од осталог да' му разумјет да си гдјегоди послао али да имаш скоцат. И дођ' к њему с реверенцијом.

МАРО: Ствари фастидијозе, партити мучни, а свлачит се из овизијех хаљина! А и не имам хаљина од свите.

ПОПИВА: „Партити мучни“, „А и не имам хаљина од свите!“ Тријеба се је не абандонат ако хоћ не остат срамотан и ружан по бради и по глави. А бринеш се хаљинами како да у Жудјела није хаљина тацизијех за окордат. *Gran cosa*!⁴¹⁸ Као се си у адверситати веома изгубио! Свак у добру умије папат, ма ну ми се у злу умјеј акомодат.

МАРО: Оршу, Попива, реко т' сам да те ћу слушат. Што ми велиш све ћу учинит. Ход' напријед, вод' ме куд знаш.

ПОПИВА: „Вод' ме куд знаш!“ Да' да танац изведемо! Тао ти Бога, што: „Води ме!“ Отреси се да поћемо к сињори свијетлијем образом, ер ако сињора нота твоју маланконију, у суспет узе и не учини ништа, а тебе удри ногом.

МАРО: Оршу, Попива, ресолвао сам се да се понесемо као инцењози људи, да се иде к сињори. Не би ли боље било да ја најпрво Сади Жудјелом говорим и да њега најпрво деспоњам?

⁴¹⁷ *На трговачку* — Као трговац.

⁴¹⁸ *Gran cosa* — Велика ствар!

ПОПИВА: Екчеленто, добро би било! То те хоћу гдје се си и ти почео инђењават.

МАРО: Бй ли у Џанпјетра златара?

ПОПИВА: Бих.

МАРО: Хоће ли донијет рубин и дијамант?

ПОПИВА: Рекао ми је одсад до кварт уре да ће доћ у сињоре.

МАРО: Не би зло било да сињори ја реало рубин и дијамант, који ће Џанпјетро донијет, дарујем и прид њом платим.

ПОПИВА: А хоћ имат двијести шкуда на руци?

МАРО: Нјешто имам, а нјешто се могу учас врх двије колајине моје велике и врх маниља серват.⁴¹⁹ Ајмех, Попива, веће није дукат! Ако нас срјећа не поможе, отидосмо на ошпедао.

ПОПИВА: Бит ће што да Бог. *Chi ha tempo, ha vita.*⁴²⁰

МАРО: Платио сам сада сињори коларин од перала. Они вражији Жудио хтје данас динаре у највећу моју потрјебу.

ПОПИВА: И драго ми је, нека сињора волентјерије учини нам ови пјачер. Оршу, да се чини што се има чинит.

МАРО: Пођи ти у Џанпјетра златара да донесе дзоје, а ја ћу по' динаре провеџат за платит их и наћ Сади Жудјела и деспоњат га за ову работу.

ПОПИВА: То те хоћу, тако ми отресен буди! Пођи, а ја пођох по златара.

МАРО: У кући си онога неоца оставио. Проврћ ми ће све моје багателе, пацијенција! Овди је тријеба учинит срце од лава, а образ од зле жене.

ПОПИВА: Ходи веће, не пита' за друго.

*Scena quarta*⁴²¹

ПЕТРУНЈЕЛА САМА, ТРИПЧЕ, УГО,
СИЊОРА ЛАУРА

ПЕТРУНЈЕЛА: Језус, абе⁴²² Марија, кад се овако стави која на кога, тако ни ије, ни спи, него све њега

⁴¹⁹ Врх . . . серват — Да се задужим на име две моје велике колајне и наруквице.

⁴²⁰ *Chi . . . vita* — Ко има времена, има и живота (нар. послов.)

⁴²¹ *Scena quarta* — Сцена четврта.

⁴²² Абе — Аве.

хоће, све о њему мисли. Ова моја госпођа, одкле је чула да је Мару отац донио толике трговине, тако: „Ах, заборавих Мару ријет да се сврати у драпијера Луке, да ми чини донијет печу велута крмизина за вестуру“, „Ах, заборавих и да чини донијет другу печу демашкина бијела“, „Ах, и да се сврати у кожухара за ону поцтаву од дзибилина и за другу од риза“. Сјетна, закрака колико да ови⁴²³ има гдјегоди пуч дуката тер да их ромијенчом црјепље. Ух, брижне ве оне дубровачке потиштенице штоно се черсају булом и уста на сухвицу чине у корету од абе.⁴²⁴ Кад оптоку која од дзетенина има на корету пара јој да је нјека госпођа велика, у цокулицах! А, сјетне, ако двааш на недељу варе,⁴²⁵ и још да им може то бит! А ове? Одре од свиле, што носе по кући од свиле, камаре им су обстрте свилом. Све у сребру иједу, иједу вазда летуште,⁴²⁶ свака хоће двије камаријере које ини посао не имама нег њу облачит и камару начињат. А како то! Ја не смијем јој ни у камару улјести, ја кухам и перем, и јоште с другом. Брижна се ја заговорила сама, говорим као да кому сповиједам ово. Ма, расута, гдје ћу ја сад Мара наћ? Речеми: „Трчи, стигнут га ћеш.“ Ситнут га ћу! Врагут пед нећу тамо! Стат ћу овди стране тер се ћу нагледат за душу ове милости божије и у себи ћу мислит да хоћу за мужа који би ми најдражи од свијех овјезијех људи био. Они има величак нос, ух, не бих га у срјећу! Ах, они, брижна, велика ти уста има, ух, не бих га за мужа, душом мојом мнијела бих да ме ће ончас прождријет. Ма тко иде ово овамо, сјетна? А нут овога с носом и с грбом, нјешто у себи мрмори. Поћу чут што бледе ослова неманштина једна.⁴²⁷

ТРИПЧЕ, САМ

ТРИПЧЕ: Рече се: „То је бјестија, бјестија ће и умријет, а све што се од мачке роди, све мише лови, и све што лисица леже, све лиха, а што хртица

⁴²³ Ови — Овај.

⁴²⁴ Потштенице . . . абе — Беднице што се мажу булом (врста траве) а уста сувим грождем, у сукненим хаљинама.

⁴²⁵ Ако . . . варе — Ако два пута недељно кувају ручак.

⁴²⁶ Летуште — Живина, фазани, препелице.

⁴²⁷ Што . . . једна — Што блебеће магареће чудовиште једно.

коти, све зеца тјера, а змије што рађају, све то проклето сјеме јадом меће.⁴²⁸ Хоће ријет да људи, *son stato a scola, non parlo miga a caso*⁴²⁹, — велим хоће ријет да људи партичипају, *misser mio*⁴³⁰ од свизијех бјестија. Лав има срце, и зец *ar contradio*⁴³¹, пас вјеран, лисица лиха. Прасац у гнусноћи, армилин у чистоћи. Вук граби овчица с миром стоји. Осао тром, коњ брз. Људи нјеки од рампине, нјеки дају. Нјеки осли, нјеки *la gentilezza di questo mondo*⁴³². Нјеки црнилом мећу⁴³³ као и хоботница, а нјеки чисти у језику, чисти у мислех. Нјеки „*Or misser mio, or misser mio*“⁴³⁴, шарен како и змија, влачи се тихо како и змија . . .⁴³⁵ Човек је у форму, змија је у пратику. Гриј змију да те уије, пратика' њим да те отрује. *Omo coperto di lupo serviero, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, a fructibal eorum cognoscuntur.*⁴³⁶ Све што се од пелицара роди шије пели, а све што се од млинара роди, све муку краде. *Et concilium fecerunt, ut dolo terent. Intendami, fraello, se poi, chè mi intendo molto ben mi.*⁴³⁷

ПЕТРУНЈЕЛА: (Брижна, ово нјеки пара мештар од скуле⁴³⁸, говори да се сам разумије. Сјетне ве нјеке придрти!)

ТРИПЧЕ: *E per tornar*⁴³⁹ гдје бијех за не платит два солдина пијене, једни се људи находе зли бјестије, друзи се находе добри анђели *et troni*⁴⁴⁰ *Cum santus santus eris. Chi nasce matto, anniegati, tuo danno*⁴⁴¹. С добријем опћи ако х' добро имат, ја мало прије без обједа не остах за нјеку бјестију.

⁴²⁸ Јадом меће — Избацује отров.

⁴²⁹ *Son . . . caso* — Био сам у школи, не говорим само по случају.

⁴³⁰ *Misser mio* — Господине мој.

⁴³¹ *Ar contradio* — Напротив.

⁴³² *La . . . mondo* — Љубазност овога света.

⁴³³ Нјеки . . . мећу — Неки црнилом муте море.

⁴³⁴ *Or . . . mio* — Сад, господине мој, сад, господине мој.

⁴³⁵ Нејасно место у рукопису комедије „Дундо Мароје“.

⁴³⁶ *Omo . . . cognoscuntur* — Човек прекривен овчијом кожом а у њој грабљиви вукови, по плодовима својим познају се (цитат из Јеванђеља по Матеји).

⁴³⁷ *Et . . . mi* — И саветоваше се како би га на превару ухватили (цитат из Јеванђеља по Матеји).

⁴³⁸ Пара . . . скуле — Изгледа да је учитељ.

⁴³⁹ *Et . . . tornar* — И, да се вратим.

⁴⁴⁰ *Et troni* — И престоли (престо, врста анђела).

⁴⁴¹ *Cum . . . danno* — „Са светима поступаи свето“ (цитат из псалама). Неко се роди глуп, утопи се, твоја штета.

ПЕТРУНЈЕЛА: (Сјетна, ах, ах, не могу срцу одолјет да се овому човјеку не јавим кад је нашјенац). Нашијенче, добар ти дан. Нашега т' ми, нашега. А рече она:

Јаше га,
без нашега
није тега.
Наш ми два ш,
није лаж,
ноћ и дан,
гдје ти је стан?

Што ми се гонену⁴⁴²:

Тврдо ти,
меко ја,
тврдо у меко
дах ти ја,
поћи тја,
опет хтио би,
богме и ја!

ТРИПЧЕ: По светога Трипуна, ово што хтијах. Да си честита и да је честита срјећа која ме на тебе намјери, нашијеницо лијепа и пјажевола. Ја, богме, угоненух, ер овди дођох, нађох што хтјех.

Ја сам твој
буди моја,
теби мој,
мени твоја:
сладак сан
и покој,
добра воља,
а без зноја.

Угонен' ти мени ову, да ја твоју угоненем.

ПЕТРУНЈЕЛА: Угонени:

Нитко ни
дошао, пошао,
а он мни
да је ошао,
а све сни.

⁴⁴² Што . . . гонену — Шта значи ова загонетка?

ТРИПЧЕ: Богме неће бит сан, ако ти хоћеш, моја
нашијеницо лијепа и драга.

Ја моје,
а ти твоје
да' на сриједу,
да' свак своје
да се од двоје
једно учини,
суначце ми тобон сини!

ПЕТРУНЈЕЛА: Сјетан нашјенче, салачљив ти си,
ах, ах, ах!

ТРИПЧЕ: По светога Трипуна блаженога, као си
ти перла, gioia de oriente⁴⁴³, ја бих с тобом живот
учинио кад би ти хтјела.

ПЕТРУНЈЕЛА:

Ја бих хтјела
кад бих смјела,
мајка не да,
све ме гледа.
Не мучи се, све залуду,
а разумјет давам луду.

Ма ово нјетко, брижна, нјетко иде. Стан' стране, да
не мни штогоди.

ТРИПЧЕ: Ки ће враг бит?

УГО ИЗЛАЗИ ТУДЕШАК

УГО: Ah, Pomet, Pomet, traditor ah, ma fraj!⁴⁴⁴

ПЕТРУНЈЕЛА: Брижна, што вели?

УГО: Garzona cognoscer, serfitor de tua patrona,
mi star suo serfitor, e mi foler mal. Mi trar ducati mille,
to milla quanto foler.⁴⁴⁵

ТРИПЧЕ: Нут врага гдје је дошао тантат ме, сме-
сти ме и посао ми иштетит!

⁴⁴³ Gioia de oriente — Драгуљ са Истока.

⁴⁴⁴ Ah... fraj — Ах Помете, Помете, издајниче, ах моја
девојко.

⁴⁴⁵ Garzona... foler — Девојко, познајеш ме, слуга сам твоје
господарице, ја сам јој слуга, а она ме мрзи. Дајем дуката хиљаду,
две хиљаде, колико хоће.

ПЕТРУНЈЕЛА: Missier, signura parlar ti, mi non
ghe parlar, mi non se impazzo, no.⁴⁴⁶

ТРИПЧЕ: Dico, gentilomo, andè a far li fatti vostri,
non te impazzar qui, questa è cosa mia, vèh!⁴⁴⁷

ПЕТРУНЈЕЛА: Ga star qui, non ghe posciu andar
mi.⁴⁴⁸

УГО: Che foler? Ti foler combatter con mi?⁴⁴⁹

ТРИПЧЕ: So anche combatter quando bisogna. Ti
par cosa da gentilomo disconciar i fatti mei?⁴⁵⁰

УГО: Che aver tu far con questa?⁴⁵¹

ТРИПЧЕ: Aver che aver. Ho a far, e a te non ho a
render conto di fatti mei.⁴⁵²

УГО: Fer Tio, fer Tio, tu star attorno quà e lasciar
braghe e vita. Levar quà, fuggir de quà!⁴⁵³

ПЕТРУНЈЕЛА: Missier, signur, non ghe far piazza!
A tutti star passeggiar. Misser Domeneddio⁴⁵⁴ дао,
небого, нут видиш ли?!

УГО: Fer Tio, mattar te ancora, puttana, e puttana
tua padrona mattar. Fenga cancar a tutti!⁴⁵⁵

ТРИПЧЕ: Con arme e con superchiarìa sei venuto!
Ti par esser in terra tudesca e bravar. Pon mente e
guarda ben con chi hai da far.⁴⁵⁶

УГО: Jo, jo, fenir quà!⁴⁵⁷

ПЕТРУНЈЕЛА: Нут, враг ти душу не узео! Putta-
na dir a signora, e mi son puttana!⁴⁵⁸ Лажеш поспјед
уста твојижех! Tua madre, sciurelle, fratelli e tuo pare

⁴⁴⁶ Missier... no — Господине, ти говори госпођи, не говори
мени, ја се не машам, не.

⁴⁴⁷ Dico... vèh — Кажем, племићу, идите и радите ваше
послове, не мешај се овде, ово је ствар моја.

⁴⁴⁸ Ga... mi — Остајем овде, не могу да идем.

⁴⁴⁹ Che... mi — Шта хоћеш? Хоћеш да се бијеш са мном?

⁴⁵⁰ So... mei — Знам и да се тучем кад треба. Чините ли се да
је племићки да ометаш моје послове?

⁴⁵¹ Che... questa — Шта ти имаш да радиш са овом?

⁴⁵² Aver... mei — Имам шта имам. Имам посла, а не теби да
шељем рачун о својим пословима.

⁴⁵³ Fer... quà — Богами, богами, мотај се овде и оставићеш
панталоне и живот. Чисти се, бежи одавде!

⁴⁵⁴ Missier... Domeneddio — Господине, господару, не терај
га. Сви могу да шетају. Господ Бог...

⁴⁵⁵ Fer... tutti — Богами, треба убити и тебе блудницу и
блудницу твоју госпођу. Одneo вас рак све!

⁴⁵⁶ Con... far — Са оружјем си дошао да се силиш. Мислиш
да си у Немачкој и да можеш да пркосиш. Узми се у памет и
добро гледај с ким имаш посла.

⁴⁵⁷ Jo... quà — Да, да, дођи овамо.

⁴⁵⁸ Puttana... puttana — „Блудница“ да каже за госпођу и да
сам ја блудница.

puttane!⁴⁵⁹ Видиш ли, неборо, како нас је нашао?! Nè ti piu venir cosa nostra, nè mi averzer, e ti spander acqua calda supra testa⁴⁶⁰, тот!

ТРИПЧЕ: Per la verzone Maria, can mio padre! Ах, Dio, рад бих се ја и ти гдјегоди на саму наћ: per Dio⁴⁶¹ по бога и светого Трипуна блаженога, che ti faro veder le stelle a mezzogiorno.⁴⁶² Немо' истом да ја почнем играт назбиљ е davvero.⁴⁶³

УГО: Jo, jo!⁴⁶⁴

ПЕТРУНЈЕЛА: Jao ti vada како једному manigoldo di furche!⁴⁶⁵

ТРИПЧЕ: По Бога, ако почех играт! Se comenzo giogar delle man!⁴⁶⁶

УГО: Che dir ti zocar con man? Ti spettar!⁴⁶⁷

ТРИПЧЕ: Видите ли! Superchiaria! Con arme!⁴⁶⁸

ПЕТРУНЈЕЛА: Нут, неборо, гдје нас сијече! Иди! Cancaru ti vegna! Per Dio ti ga cavar occhi cun queste man!⁴⁶⁹

УГО: Puttana! Mattar, tu non viver, puttana ti e tua patrona.⁴⁷⁰

ПЕТРУНЈЕЛА: Madunna cara, madunna, averzi!⁴⁷¹

СИЊОРА ЛАУРА С ФУЊЕСТРЕ⁴⁷²

ЛАУРА: Che rumori son questi?⁴⁷³

⁴⁵⁹ Tua . . . puttane — Блуднице су твоја мајка, сестре, браћа и твој отац.

⁴⁶⁰ Nè . . . testa — Нећеш ти више доћи нашој кући, нећу ти отворити и сипаћу ти врућу воду на главу.

⁴⁶¹ Per . . . Dio — Девице ми Марије, био ми пас отац. Ах, Боже... богами.

⁴⁶² Che . . . mezzogiorno — Учинићу да видиш звезде у подне.

⁴⁶³ E davvero — И истински.

⁴⁶⁴ Jo, jo — Да, да.

⁴⁶⁵ Manigoldo di furche — Лопуžo за вешала.

⁴⁶⁶ Se . . . man — Ако почнем да се играм рукама (да се бијем).

⁴⁶⁷ Che . . . spettar — Шта говориш да се ти играш рукама?

Почекај!

⁴⁶⁸ Superchiaria! Con arme! — Насиље! С оружјем!

⁴⁶⁹ Cancaru . . . man — Рак ти дошао! Богами, извадићу ти очи овим рукама.

⁴⁷⁰ Puttana . . . patrona — Блуднице! Убити те, да не живиш, блудница си ти и твоја господарица!

⁴⁷¹ Madunna . . . averzi — Госпођо драга, госпођо, отвори!

⁴⁷² Сињора . . . фунјестре — Госпођа Лаура с прозора.

⁴⁷³ Che . . . questi — Каква је то галама?

ПЕТРУНЈЕЛА: Madunna, me ga voler ammazzar giudio!⁴⁷⁴ Хтио ме је заклат.

ТРИПЧЕ: Inmezzo di Roma far queste superchiarie a omeni dabben! Vado delogno via al governor. Saperai, can traditor⁴⁷⁵, с кијем имам што чинит.

УГО: Ti fenga il cancar, puttana!⁴⁷⁶

ЛАУРА: Signor Ugo, a gentilomini pari toi non si conviene far queste cose.⁴⁷⁷

УГО: Che far? Ferito! Mattar puttana.⁴⁷⁸

ИЗЛАЗИ ПОПИВА, ГОВОРИ СИЊОРОМ

ПОПИВА: Која је трјеска оно? Сињора Лаура, што они Тудешак браваше?

ЛАУРА: Не знам! Мним да се је помамил.

ПОПИВА: Сињора Лаура, сама видиш ово је Пометов господар, таки и слуга! Ах, ах, смијејем се од Помета, од онога рибаода, гдје је, како је узазнао да је Мару отац дошао и да је донио толике трговине. Ах, сињора, галант је човјек они Маров отац. Да га видиш! Једне презентције господар човјек, како и јес. И узазнао је да Маро у тебе пратика. Вели: „Младос је така, и ја сам у младос гори био.“ Вели: „Драго ми је, ер аламанко с галантом женом пратика.“ И за вратит се⁴⁷⁹, они рибалад Помет како је узазнао да је господар дошао с толицијем богатством, видео је ер својијем Тудешком тријеба му је далеко стât од твоје куће.

ЛАУРА: Далек стât од моје куће! Умим ти рит ер ћу чинит да издалек гледају.

ПОПИВА: И што не могу на добру, хоће рибалдаријом помагат се. Изнашао је једну астуцију. Чуо га сам иза једног кантуна гдје шапће с нјекијем и договара се да дође к теби и да ти рече: „Мару је отац дошао, лаком је човјек, узазнао је ер је Маро динаре спенцао, хоће му двигнут фаченде и хоће га

⁴⁷⁴ Madunna . . . giudio — Госпођо, хоће Јеврејин да ме закоље.

⁴⁷⁵ Inmezzo . . . traditor — Усред Рима чинити оваква насиља пристojним људима. Одмах идем гувернеру. Знаћеш, псето издајничко.

⁴⁷⁶ Ti . . . puttana — Нека те рак ухвати, блуднице.

⁴⁷⁷ Signor . . . cose — Господине Уго, племићима као што си ти не одговара да чине овакве ствари.

⁴⁷⁸ Che . . . puttana — Шта чини? Рањен сам! Убити блудницу!

⁴⁷⁹ И . . . се — И да се вратим (на оно о чему смо говорили).

повести собом у Дубровник. “И другу је несланију⁴⁸⁰ нашао с којом ће прида те доћ, да је они махнитац, ки га малоприје тјера с ножем, да је његов отац.

ЛАУРА: Ах, ах, добра је та!

ПОПИВА: Рибалад један, нут што је инмацинао! Би ли враг оваку астуцију инмацинао?

ЛАУРА: Рибалди рибалдаријом хоће са мном жит. Ја Мара љубим с правога срца и, ти видиш, одгоним свакога, а њега самога хоћу, и њега самога љубим и љубићу до смрти.

ПОПИВА: Види се, сињора, све се види, а та твоја лјепота а ти спирит твој која не има пара у свом Риму не море инако учинит нег љубит онога који тебе адора, онога који је чертаменте дењ од твоје љубави. Једна је ствар, нјешто се брине, мало је у фастидију.

ЛАУРА: Ча се брине? Море ли гдје моја помоћ у таку бригу?

ПОПИВА: Ах, заборавих ти ријет. Били смо у кухуара, готова је фолдра од дзибилина.⁴⁸¹

ЛАУРА: Кад ју ће донијет?

ПОПИВА: Рекао ми је сјутра да ће ујутро донијет.

ЛАУРА: Да ону од риза?

ПОПИВА: Свршује ју. Маро је сам био у њега. Ах, колико те они властеличић љуби!

ЛАУРА: Има замјену? Ну каж’ ми у ком је фастидију?

ПОПИВА: Рад би, као је ужанца од трговаца, указат оцу да је штогоди и на трговину настојао, нека му добровољније да иманје у руке. Стави мало на удицу, да ухитиш веле, разумијеш ме?

ЛАУРА: Ах, ах, добро велиш. Могу ли ја што у то помоћ?

ПОПИВА: Сињора, а што не мореш? Све ти мореш. Ма се моревит акомодат. Нека, договорићемо се, још ћемо говорит. Сињора, тријеба је да се сви инцењамо на корис. Што је он, то си ти, што си ти, то је он, његово добро, твоје добро, а ја вам сам вјеран слуга. Одсада ћемо, сцијеним, ларгије живјет. Кад је веће дукат, разлог је да се и веће пенца, за ино нијесу дукати него да се пенцају.

ЛАУРА: Истину велиш, ја сам приправна за Мару живот, а нег ча ино.⁴⁸²

⁴⁸⁰ Несланију — Измишљотину.

⁴⁸¹ Фолдра од дзибилина — Постава од самоуровине.

⁴⁸² А . . . оно — А камо ли шта друго.

ПОПИВА: Ти си вазда права госпођа била и бит ћеш увијеке. Поћу, сињора, у Џанпјетра златара чинит да донесе рубин и дијамант.

ЛАУРА: Поћи. Ако видиш Мару, реци му да дојде к мени.

ПОПИВА: Хоћу, сињора! — Могах ли, могах ли игда у бољи час доћ к сињори нег доћох? Море ли иједна ствар боља бит нег што аванцах трат Помету? Ер знам, доће к сињори, наше јо’ ће туге сповидјет, рофијан је астут! Ова нас ће импресијон од сињоре штитит: да јој највеће истину Помет пак говори, неће вјероват, сцијениће да Помет за свој интерес говори зло од нас. Ах, Маро, гдје си, Маро? Сад искрсни, сада си од потребе. Ма ово га, *per Dio!*⁴⁸³ — Ах, господару, нигда нијеси на боље бријеме дошао нег сада! Аванцао сам Помету трат: рекао сам сињори с добријем начином да не вјерује Помету ако што од нас зло рече, ер ће рибалад доћ к сињори са свијем нашијем тугами. И вргао сам дзар⁴⁸⁴ на тавулијер: тегнуо ју сам ер си се ти оцу рад указат ер си настојао на трговине и да имаш пратежи. Њој не би дао вас свијет разумјет да твој отац није донио тезоро у Рим, и диспоста је све учинит. Поћ’мо сада прије нег традитур Помет доће.

МАРО: Ах, Попива, сад познам ер ваљаш, ер ми си вјеран слуга и да имаш инцењ.

ПОПИВА: Поћ’мо сада у сињоре, не изгубимо ове оказијони. Говори ли Жудјелом?

МАРО: Говорих. Ото га, иде отуда. Даровао му сам сто дукат да ме серва за три тисуће дукат свита, ма пас неће инако нег да му банак од Олицата⁴⁸⁵ провеца три тисуће дуката, на ком сињора држи дукате.

ПОПИВА: Сињора ће све обећат. Гдје је Жудио?

МАРО: Ово га, иде. Ах, Попива, ако нас срјећа не поможе, руинанији смо људи од свијета.

ПОПИВА: Пушта’ сада маланконију, с курвами имамо што чинит. Чин’ да си сада мариол: уњигај, умјет фенгат.⁴⁸⁶ Ово Сади Жудјела.

МАРО: Попива, нека је мени, *lascia far a mi!*⁴⁸⁷

⁴⁸³ *Per Dio* — Богами.

⁴⁸⁴ *И . . . дзар* — Бацтио сам коцку.

⁴⁸⁵ Банак од Олицата — Олицатова банка.

⁴⁸⁶ Уњигај . . . фенгат — Ласкај, претварај се!

⁴⁸⁷ *Lascia . . . mi* — Пустити да ја радим.

ПОПИВА: Sadi, sete informato d' ogni cosa?⁴⁸⁸
 САДИ: D' ogni cosa.⁴⁸⁹
 ПОПИВА: Fa che tu sei accorto.⁴⁹⁰
 САДИ: Non accadon troppe parole con me.⁴⁹¹
 МАРО: (Тик, ток.)
 ЛАУРА: Signor Marin!⁴⁹²
 МАРО: Padrona mia dolce!⁴⁹³
 ЛАУРА: Petruniella, tira.⁴⁹⁴

Scena quinta⁴⁹⁵

ПОМЕТ, САМ

ПОМЕТ: Је ли икому на свијету срјећа у фавор како је мени! Пара да гди хоћу доћ, тако ми и приправи што хоћу. Намурала се је на мене, није инако. И није чудо: cum sapiente fortuna semper conversabuntur⁴⁹⁶, с разумнијем срјећа стоји, с лудјаци, с потиштењаци, с ињоранити она не опћи. Јесу нјеки ки ми се разумију, кажу с два кујуса⁴⁹⁷. „Ergo“, „Approbitur“⁴⁹⁸, истом per littera⁴⁹⁹ говоре како и папагали, а на ожет су,⁵⁰⁰ не имају ништа! Анјеки су који копајући, бастахујући добуду свитан кабан, из гуња се свуку у свиту, пак стеку перперѧ доста, и на дукате се осладе и дукатѧ стеку, и дукати пак обуку се у ризе тер шетају пак „Ово сам!“ и „Ја сам“, и пара му да је и он. Бастаси, веле се хоће! За властелину човјеку бит хоће се чиста крв од јухе од капуна и од јаребица учињена, а не од лука чесновитог и од срдјела. Ово се море ријет човјек, ја сам човјек ки с галантаријом идем, разумно се владам, нијесам рустик, ала ми не пара да сам! Добра срјећа са мном је, а ш човјеком је. Умијем ју карецат, та-

⁴⁸⁸ Sadi . . . cosa — Сади, да ли сте обавештени о свему?

⁴⁸⁹ D'ogni cosa — О свему.

⁴⁹⁰ Fa . . . accorto — Буди опрезан.

⁴⁹¹ Non . . . me — Не треба трошити много речи самном.

⁴⁹² Signor Marin — Господине Марине.

⁴⁹³ Padrona mia dolce — Господарице моја слатка.

⁴⁹⁴ Petruniella, tira — Петрунјела, отвори.

⁴⁹⁵ Scena quinta — Сцена пета.

⁴⁹⁶ Cum . . . conversabuntur — С мудрима срећа увек другује.

⁴⁹⁷ С два кујуса — Тобож учени.

⁴⁹⁸ Ergo, Approbitur — Дакле, одобрава се.

⁴⁹⁹ Per littera — Учено.

⁵⁰⁰ На ожет су — Безвредни су.

ко са мном добровољно и стоји. Felicitas felicitantium!⁵⁰¹ Нађох Дунда Мароја alla ostaria della campana⁵⁰², укратко га информмах, ухитих за руку, поведох, поведох, на кућу сињора Мара. „Сињор“ се сад зове, ја те ћу⁵⁰³ до мало послије! Информмах Дунда Мароја ер ће Попива доћ с Бокчилом да ш њим уњига докле га у кућу стави. И рекох му: „Попива, слуга Маров, неслуга Марина, од онога убога од памети младића, не зна он твога дошастја. Да' му разумјет да си донио велике трговине, ер они имају чудне фаченде сињорами чинит. Обеселит се ће Попива докле те у кућу стави.“ Ото т' излази Попива с Бокчилом, ја се скрих за кантун. Курвина старца што се умије добро акомодат, а ја га научих! Без мене се не умијаше обрнут! Тамо Попива с кортезијом: „Господару, добар дошао!“ Поведи га у кућу. Рекох. „Неа, дошао вам је мештар у кућу! Одсад до мало послије говорите са мном“. Ја, реушавши ми ова новела, трчим, летим да ми је у посес уљести од сињоре. Signor Ugo⁵⁰⁴, ти си сада господар! Сентенцију си имао у фавор, а ја ћу твој бит eredus coeredus⁵⁰⁵, а мој ти ће трбух слуга бит, а ја га ћу карецат за твоју љубав. Ма што ја чиним тер не идем у сињоре тер јој не сповијем мизерије Марове и наше феличитати? Ма с врагом! Нут што је бит акорту! Ако Мара нађем у ње, quae pars, cuius, quare?⁵⁰⁶ Нашао сам ремедијо. Фенгаћу да и њега иштем да му узмем колач ер му је отац дошао. Sta bene!⁵⁰⁷

(Тик, ток.)

ПЕТРУНЈЕЛА: Тко куца доли?

ПОМЕТ: Пријатељи!

⁵⁰¹ Felicitas felicitantium — Срећнима срећа.

⁵⁰² Alla . . . campana — У гостионици „Код звона“.

⁵⁰³ Ја те ћу — Видећу те.

⁵⁰⁴ Signor Ugo — Господине Уго.

⁵⁰⁵ Fredus coeredus — Сунаследник.

⁵⁰⁶ Quae . . . quare — У име кога, чији, зашто?

⁵⁰⁷ Sta bene — Добро је.

СИЊОРА ЛАУРА ИЗ КУЋЕ, ПЕТРУНЈЕЛА, САДИ,
ПОПИВА, МАРО

ПЕТРУНЈЕЛА: Помете, није госпође, има потребу.

ПОМЕТ: Сињора Лаура, двије ријечи, ако је твојој милости драго. Једа је сињор Марин гори?

ПЕТРУНЈЕЛА:

Доли,
гори,
моли,
твори.
Нећу сада,
ход' отада.
Нути врага,
отвор', драга.
Нут напасти.
Помо, то с' ти.

ПОМЕТ: Петрунјелице, драга птичице, остав'мо салац! Вас је посао: шес ријечи сињори Лаури!

САДИ:

*La signora è signora,
fratel, andè in bona ora!
Oggi non si dà ricetta
nè a Pomo nè a Pometto.*⁵⁰⁸

ПОМЕТ: Ки је враг ово? Ова се чељад руга мном.
*Non si potria dir dua parole alla signora Laura?*⁵⁰⁹

ПЕТРУНЈЕЛА:

*La signora dorme, Pomo,
non averze a nìgun omo.
Tentaziun, staga fora,
andè a beber che xe ora.*⁵¹⁰

ПОМЕТ: Неборе, Пётре, што су ти рузи? И прије си са мном говорила. Нут врага, неће да свој посао чују! Ваш је посао! Петрунјела, па крштенје које на себи носим, остав'те те цанце!

⁵⁰⁸ *La ... Pometto* — Госпођа је госпођа, брате, иди са срећом! Данас неће бити примљен ни Помет, ни Пометић.

⁵⁰⁹ *Non ... Laura* — Не би ли се могле рећи две речи госпођи Лаури?

⁵¹⁰ *La ... oga* — Госпођа спава, Помете, не прима никога; напасти, остани напољу, иди да пијеш јер је време.

ПЕТРУНЈЕЛА:

Друзи нам колач узеше,
тебе нам вухву ријеше.⁵¹¹
Вухво, изиди,
госпо, сиди
да те напас
не нађе овчас.

ПОМЕТ: Је ли враг жене узео? Ваш је посао, Петрунјела, ви нијесте у свој памети!

ПОПИВА: Лупежу! „Госпар је Мароје дошао“, је ли што друго? „Лакомац је“, је ли што друго? „Конте ће Мару искат“, је ли што друго? „Маро је спенцао“, је ли што друго? „Отац га ће у Дубровник повести“, је ли што друго? Ти с Тудешком идеш с дукатми. Неће те, сентенцију ти дава ова кућа. Неће те ни с дукатми ни с ничијем! Лупежу, довабио си се на одор од нјекијех капуна који се у сињоре пеку вечери, Овди није твоје пиће!

МАРО: Ну' чека', мариолу један! На ти начин, рибаоде један!

ПОМЕТ: Signor Marin, ја не знам што сам теби учинио.

МАРО: Утече рибалад један! Ну стиснут те ћу, не бој се.

ЛАУРА: Е, lascialo andar, signor Marin, è un poltron⁵¹², нека иде злом чести.

ПОПИВА: Да нас се неће остат рибалад један.

МАРО: Неће ми скапулат друговја.

ПОПИВА: Господару, да се оправит што се има оправит, а њега удри с врагом. Сињора, хоћу ли поћи ја Цанпавула, фактура од Олицата⁵¹³, дозват да асикура овди Сади за три тисуће дуката?

ЛАУРА: Поћи, поћи, ја сам контента. Signor Marin, а ви нећете ли узит гори?

МАРО: Сињора, поћу ја оправит што имам. Сад ћу се опет к теби вратит. Кад дође Цанпавуло, да' му ријеч.

ЛАУРА: Хоћу.

МАРО: Petruniella, piglia questa spada, bene mio.⁵¹⁴

⁵¹¹ *Тебе ... ријеше* — За тебе рекоше да си варалица.

⁵¹² *Е ... poltron* — И пусти га да иде, господине Марине, кукавица је.

⁵¹³ *Од Олицата* — У Олицатовој банци.

⁵¹⁴ *Petruniella ... mio* — Петрунјела, узми овај мач, добро моје.

ЛАУРА: Спомени се доћ на вечеру.

МАРО: Хоћу. — Добро, по муку божију, добро! Изех три тисуће дукат од сињоре. Они курвин Марио мало ми вас посао не иштети! Помете, Помете, научит те ћу живјет. Баста, сада овди није тријеба спат⁵¹⁵, фортуна је с нами. Поћу се свућ из велута и обућу се на трговачку и отит к оцу и фенгат да га прије нијесам видио. Овди је тријеба образ од курве учинит, тријеба се је убезочит, ријет: „Ја нијесам те прије видио! То т' је ткогоди к мени приликовао.“ Враг! Кад пратеж укажем, све се ће начинит. Ах, Жудио оста у сињоре, поћ га ћу дозват. — Сади!

САДИ: Signor Marin, commandate!⁵¹⁶

ЛАУРА: Signor Marin, орденала му сам да ми донесе сто лакат курдјеле од злата, три прсте широке, за павијун. Ти га ћеш тамо платит.

МАРО: Добро, моја драга, све што је теби драго. — Sadi, ascoltame bene: voglio che quei tre milia ducati di panni non moviamo altrimenti del vostro magazzino. E ci è più panni dentro che per valuta di tre milia ducati?⁵¹⁷

САДИ: Misser, non venete voi a veder il fatto vostro e vedete se sono per valuta di tre milia ducati? Son tutti panni fini di Olanda, ci sono ache, ma pochi, panni leggeri. Venite a veder il fatto vostro.⁵¹⁸

МАРО: Non accade che io più guardi, mi fido di voi. Non mi potreste dar adesso la chiave del magazzino?⁵¹⁹

САДИ: Besogna prima che 'l banco mi faccia sicuro.⁵²⁰

⁵¹⁵ Спат — Спавати.

⁵¹⁶ Signor Marin, commandate — Господине Марине, заповедајте!

⁵¹⁷ Sadi . . . ducati — Сади, слушај ме добро: желим да оне тканине, за три хиљаде дуката, не померамо из вашег магацина. А нема ли унутра више тканина но у вредности од три хиљаде дуката?

⁵¹⁸ Misser . . . vostro — Господине, зар нећете ви доћи да видите свој посао и да ли има (тканина) у вредности од три хиљаде дуката? То су све скупочене тканине из Холандије, а има, али мало, и лакших тканина. Дођите да видите.

⁵¹⁹ Non . . . magazzino — Нема потребе да је више гледам, имам у вас поверења. Зар ми не бисте сад могли дати кључ од магацина?

⁵²⁰ Besogna . . . sicuro — Потребно је најпре да ми банка гарантује.

МАРО: Parlate ben. Avereste voi un saio e cappa di panno tutto chietto da prestar a nolo?⁵²¹

САДИ: Ne ho venticinque, se pur vi bisogna.⁵²²

МАРО: Mi bisogna un saio e una cappa scietta. Solamente andemo alla buttega vostra finchè 'l mio servitor torni con la cosa acconcia con banchiere.⁵²³

САДИ: Andiamo!⁵²⁴

Шена шеста

ПЕРА ВЈЕРЕНИЦА, БАБА И ПЕТРУНЈЕЛА

ПЕРА: Јаохи, бабѐ, у који ве ти час из Града поћох, и лијепо ти се самохоћ стависмо на кљу!⁵²⁵ Пошла сам да наћем вјереника, а, јаох, мој се вјереник изгубио, тако да га већ није моћ наћ.

БАБА: Тко злице слиједи, моја кћерце, тај се је веће изгубио. Ото нас наш гријех доведе у ове стране гди свој бјежи од својијех.

ПЕРА: Јаох, доведе нас у стране гдје су камена срца од људи! Сцијениш ли ти да Маро није узазнао ер сам ја за њим дошла у Рим? Ото је та сад љубав међу дразијем, чине се не знат!

БАБА: А тко не зна ер си ти овди? Јур веће свак зна нег само он, ер, моја кћерце, не хоће да зна. У злице се је вас ставио гдје ће и душу изгубит. Ах, младости, младости, луда младости! Дочекали моје старости да познате како ваш вјетар није ино нег лудос, него мало видјенје, него злочество, неспознанје! У злице сте ставили ваш контент и ваш мир, туј се сте забавили. Брижни, не видите ли ер с канкари имате што чинит који вам иједу и живот и иманје и част? Гриње су зле жене, злочести, по брадах вам се познава које вам, брижни ходили, опадају.

⁵²¹ Parlate . . . nolo — Добро кажете. Да ли бисте имали да ми изнајмите један капут и огртач од сасвим простог сукна?

⁵²² Ne . . . bisogna — Имам их двадесет и пет, ако вам је само потребно.

⁵²³ Mi . . . banchiere — Мени су потребни један капут и један прост огртач. Хајдемо само до ваше радње док се мој слуга не врати пошто среди ствар са банкарком.

⁵²⁴ Andiamo — Хајдемо!

⁵²⁵ Самохоћ . . . кљу — Својевољно се стависмо на срамни стуб (на срамни стуб или на кола стављане су жене лошег понашања).

ПЕРА: Бабѐ, оно нјека дјевојка одонуд излази. Пара да је нашијенка. Да' да ју упитамо тко је и једа ве што зна од наше сјете.

БАБА: (Мучи, говори!)

ПЕТРУНЈЕЛА: Сјетна ве, Пѐтре, не ходила! С чијем бијеше манигодо они дошао да нам од Мара зло говори, од Мара, ах!

БАБА: (Ова дјевојка пара да Мара мијентује, нашки говори.)

ПЕТРУНЈЕЛА: Од Мара нашега доброга!

БАБА: Кћерце, добар ти дан!

ПЕТРУНЈЕЛА: Тко је ово? Тко сте ви? Ти параш Дубровкиња.

БАБА: Из Дубровника смо на проштенје дошли. Кћерце, једа ве што знаш за нјекога Мара Маројева Дубровчанина?

ПЕТРУНЈЕЛА: Брже за нашега Мара питате? Млад властелин од двадесет и једно годиште, пристао дјетић?

БАБА: То је, то је он! Једа с вами стоји?

ПЕТРУНЈЕЛА: С нама је и с јутра и вечер, и не одходи од нас.

БАБА: А тко сте ви, сестрице, кажи ве ми.

ПЕТРУНЈЕЛА: Стојим с једном госпођом. Кортицана је прва од Рима. Маро ју добро хоће,⁵²⁶ све што има, све јој дава.

ПЕРА: Ајме, ајме, умријех!

БАБА: Брижна!

ПЕТРУНЈЕЛА: Сјетна, што ти би?

ПЕРА: Није ми ништа, мало ме срце заболје.

ПЕТРУНЈЕЛА: Из Града ли је ови дјетић?

БАБА: И он је, тужан, из Града.

ПЕТРУНЈЕЛА: Би ли се у моје госпође окордао?

БАБА: Моја сестрице, те су кортицане зле и не добре. Тој ти је велика сјета. Та је кагоди злица и пустош, то је куга од несвијесне младости.

ПЕТРУНЈЕЛА: Сјетна, што то говориш? А једа како и оне ваше од Пелила и од Подмирја⁵²⁷ ке се вазда од буха пуђају? Ово је госпођа и краљица богата, пуна јој је кућа сребра и злата.

⁵²⁶ Маро . . . хоће — Маро је воли.

⁵²⁷ Пелило, Подмирје — Делови старог Дубровника, настањени сиромашним становницима међу којима је било и жена слободног владања.

БАБА: Оне су наше од Пелила велика сјета, а та је твоја гора нег зла срјећа. Брижно им иманје, а сјетна добит, мађионичине једне!

ПЕТРУНЈЕЛА: Онака каква је моја госпођа, у њу је Маро спенцао веће пет тисућ дуката.

ПЕРА: Јаохи мени, ајме мени!

ПЕТРУНЈЕЛА: Брижна, што овому дјетићу би?

БАБА: Једа ти што би?

ПЕРА: Јаохи, и сад ми зави срце!

ПЕТРУНЈЕЛА: То се си нахладио. Како ријех, у њу је Маро спенцао пет тисућ дуката и мисли ју за жену узет.

ПЕРА: Јаохи мени!

БАБА: Неборе, трпи сада, немој јаукат.

ПЕРА: Јаох, а може ли се трпјет и не јаукат?

ПЕТРУНЈЕЛА: Брижника, што га је нашло?

БАБА: Рече: „Узет ју ће за жену.“ Нђ, узми! То му не може бит, свезан је.

ПЕТРУНЈЕЛА: Како свезан?

БАБА: Вјерен је, јесу три годишта.

ПЕТРУНЈЕЛА: Маро је вјерен! Је ли, драга? Нут традитура, а мојој је госпођи говорио да ју ће узет свакако за жену.

БАБА: За жену! То се не море трпјет! Хоћу да знаш ер је вјерен и ер му је вјереница овди у Рим дошла. Не даду се тако те ствари чинит. Нут, небого, реци то твојој госпођи: „Пушта' ту мисао, ер ти традитур дава разумјет, то не може учинит.“

ПЕТРУНЈЕЛА: Дабогме т' јој ћу најбрже ријет! Поћу нјеки посао оправит гдје ме је послала. Остај збогом, бабе. Истом ми се је мило с нашјеницама разговорит.

БАБА: Чу ли, небого?

ПЕРА: Ајмех, бабе, јес' ли чула од мога невјереника? Ма ђво Цива! — Циво, уазнали смо, и чули смо, и наслушали се смо.

ЦИВО: Неборе, чему сте саме без мене исходиле надвор?

ПЕРА: Циво, зло смо учиниле, ер смо уазнале нашу велику тугу, и невољу, и нашу смрт.

ЦИВО: Што је забога?

ПЕРА: Уазнали смо с кијем Марац опћи и како је све сплавиво у нјеку злицу, и вели хоће ју за жену узет.

ЦИВО: Још би то мањкало! А, традитуру, а, не-

свијесни лудјаче, то од тебе наша кућа мерита?

ПЕРА: Ајме, то ли ја од њега меритах!

ЦИВО: Пођ'мо, тријеба је ставит памет на ово. Овди му је отац и знам што ћу учинит.

БАБА: Брижна, луда младости, веле ти лудијех ствари чиниш! Веле ти туга невољне мајке и мукā тужни оци за вас подносе, а ви вјетар што вјетар! А ви, брижни, у старос гријехе ваше плаћате, кад би бријеме⁵²⁸ од добријех дјела да плātu, чās и покој имате.

*Scena settima*⁵²⁹

ЏАНПАВУЛО ОЛИЦАТИ, СИЊОРА ЛАУРА,
САДИ И ПОПИВА

ЏАНПАВУЛО: Bon giorno alla signoria vostra, signora Laura.⁵³⁰

ЛАУРА: Ben venga, misser Gianpaulo mio.⁵³¹

ЏАНПАВУЛО: Volete che faccio Sadi sicuro di tre milia ducati?⁵³²

ЛАУРА: Misser, si.⁵³³

ЏАНПАВУЛО: Chi ama di cor il suo galante, siccome lo fa signore della persona, così ancora lo fa padron della roba.⁵³⁴

ЛАУРА: Signor Marin è patron di me e di tutto il mio.⁵³⁵

ЏАНПАВУЛО: Beato chi v' è in grazia vostra! Se mi vol commandar altro?⁵³⁶

⁵²⁸ Кад... бријеме — Кад би било време.

⁵²⁹ *Scena settima* — Сцена седма.

⁵³⁰ *Bon... Laura* — Добар дан вашем господству, госпођо Лаура.

⁵³¹ *Ben... mio* — Добро дошао, мој господине Џанпавуло.

⁵³² *Volete... ducati* — Хоћете ли да гарантујем Садију за три хиљаде дуката?

⁵³³ *Misser, si* — Да, господине.

⁵³⁴ *Chi... roba* — Ко воли од срца свог љубавника, као што га чини господаром своје личности, тако га чини и господаром свог добра.

⁵³⁵ *Signor... mio* — Господин Марин је мој господар и свега што је моје.

⁵³⁶ *Beato... altro* — Блажен је онај ко је у вашој милости! Желите ли да ми заповедите нешто друго?

ЛАУРА: Son a piaceri vostri, misser Gianpaulo mio caro.⁵³⁷

САДИ: Signora, voletemi commandar altro? Di panni lascerò far a misser Marino quel che vorrà?⁵³⁸

ЛАУРА: Si, si, dateli la chiave del magazzino. Ricordatevi di quei cento braccia di curdella.⁵³⁹

САДИ: Signora, si mi recorderò.⁵⁴⁰

ПОПИВА: Ја ћу поћ господару, ако му што узбудем од потрјебе.

ЛАУРА: Пођи, чекам вас на вечеру. Чујеш ли, би ли у златара?

ПОПИВА: Сад ћу поћ. — Ово ми оправисмо! Попива, сад попијева! Из морске пучине изеше се три тисуће дуката! Кому би ово ишло од руке! Римској кортицани изет дукате из руке, изет јој срце из тијела! Добро прође: лакомос лакомости добисмо! Ова је ставила на удицу нариклу за изет смудута,⁵⁴¹ ставила је на перикуло три тисуће дуката за учинит се госпођа од песет тисућ дуката. А ставила се је у фантазију да ју Маро узме за жену. Да се злом женом ожени, лијепо би учинио! Ото, да је мудар, тако би и однио ове три тисуће дуката, а њу пјантао и платио једнијем кантуном⁵⁴², ма не умије. Ах, да је мени чинит! Ма га ћу поћ наћ да с оцем когагоди врага направи. Кад Мароје види пратеж, све се ће начинит.

СВРХА ТРЕТЈЕГА
АТА

⁵³⁷ *Son... caro* — На вашем сам располагању, драги мој господине Џанпавуло.

⁵³⁸ *Signora... vorrà* — Госпођо, желите ли да ми заповедите што друго? Тканине ћу оставити господину Марину да чини шта хоће.

⁵³⁹ *Si... curdella* — Да, да, дајте му кључ од магацина. Сетите се оних сто лаката врпце.

⁵⁴⁰ *Signora... recorderò* — Госпођо, сетићу се.

⁵⁴¹ *Ставила... смудата* — Ставила је на удицу као мамац морског пужа да би извукла већу рибу.

⁵⁴² *Платио... кантуном* — Значење: ничим.

ПОЧИЊЕ ЧЕТВРТИ АТ

*Scena prima*⁵⁴³

МАРОЈЕ И БОКЧИЛО

МАРОЈЕ: Што се веће живи, то се веће и учи. И стар сам, а не умијем живјет. И почео сам на скулу ходит, и учим, богме, и учим, а за ме стоји: ако не научих, зло моји последицу. Син ми је мештар, он ми сад шпалмате дава, норму ми чини. Он ме учи, а ја примам. Ма, јаохи, страх ме је ер ће залуду ова скула бит! Поплавио је све динаре моје, пет тисућ дуката утонуле су у морску пучину, богме утонуле! Није веће ремедија, ма ћу проват једа се што може скапулат, и искат ћу репозано: веће се нећу ш њим у колору стављат, промијенит ћу ћуд. На бријеме ваља умјет фенгат, од њега сам научио. Чини ми се не знат! „Шума т' мати, non ti cognosco.“⁵⁴⁴ Аја, а ја ћу фенгат да вјерујем. Тако је! Једа што лаву из ноката измем, пак и ја ћу како и он: „non ti cognosco!“⁵⁴⁵ „Извуч' се, не мени на очи веће!“ Не буде веће он мој син бит. Лијепо, ком дођем у Град, да тестамент причиним: комуноу, све комуноу! Нека се друзи њим кастигају. Из куће му сам скупио што сам мало нашао: гаћа фрапанијех, сајуна од велута ваера⁵⁴⁶ што је по кући носио. И с овизијем ће штогоди боље бит, једа франкам спендзе од овога невољнога пута, богме невољнога пута. Јаох, гдје моји дукати пођоше? Ма гдје Бокчило оста с пратежи! Даси је зашао?⁵⁴⁷ Ah, santa Maria⁵⁴⁸, Бокчило. У товијерну је гдјегоди ш њом упао, дво ми у

⁵⁴³ *Scena prima* — Сцена прва.

⁵⁴⁴ Чини . . . cognosco — Прави се да ме не познаје! „Ко зна ко си, не познајем те“.

⁵⁴⁵ Non ti conosco — Не познајем те!

⁵⁴⁶ Сајуна . . . ваера — Капута од кадифе.

⁵⁴⁷ Даси . . . зашао — Сигурно је залутао.

⁵⁴⁸ Ah . . . Maria — Ах, света Маријо!

браду како ослу! Бокчило — L'è fatta⁵⁴⁹. Поузда' се, пођ' се узда'. — Бокчило!

БОКЧИЛО: Коју ме сјету богаш?

МАРОЈЕ: Хвала Богу!

БОКЧИЛО: Ово, једва идем под овизијем бре-
меном.

МАРОЈЕ: Најлакше⁵⁵⁰, Бôго!

БОКЧИЛО: Најлакше! Ово ми се дао куталац винца. За бастаха ме си собом повео. Убио Бог и моје пошастје с тобом и твоју храну! Од тебе није ино чут нег плакат. Кад се ћеш насмијејат и ја с тобом? Убио Бог имање за које се тако све плаче! Хоћу ли се када добавит мога убошкôга стана да ми је с мојијем кутаоцем вина попијеват, а ти да без мене плачеш с дукатми?

МАРОЈЕ: Бôго, све се ће начинит, све ће бит! Ото је сад бријеме од туга, једа Бог да да се кад и насмијејемо.

БОКЧИЛО: Кад ме упоаш, ти се ћеш насмијејат мно. На, гдје ћемо ово врћ? Прикину ме ово брјеме тешко.

МАРОЈЕ: Вјерујем ти да је тешко. И мени је тешко, и ја то брјеме носим. Ту су моји дукати обрнули се у гаће фрапане.

БОКЧИЛО: На, убио Бог и ријечи, мало не пукох под њим.

МАРОЈЕ: Santa Maria, туга мојијех што патим. Бокчило, што то учини?

БОКЧИЛО: Учиних! Придира' се ти, ако ти је тријеба. Ја се хоћу здрав вратит, захвалё Дјеви⁵⁵¹, к мојој домаћој.

МАРОЈЕ: Не имат слуге, зло, а имат их, зло и горе, на оваки начин. Бокачило, тако се моја пратеж гуверна!

БОКЧИЛО: Господару, да овако ли се слуге хране?

МАРОЈЕ: Ругаш се мно?

БОКЧИЛО: А ти мниш паганјела си собом довео, да га мијендеоком храниш! Ако хоћ да ти овака брјемена носим, да' ми кутао ручку, на оброк два алиманку, кад хоћу лећ један, неа ми снага, кад почивам, дође.

⁵⁴⁹ L'è fatta — Свршено је.

⁵⁵⁰ Најлакше — Само полако.

⁵⁵¹ Захвале Дјеви — Захваљујући Девизи Марији.

МАРОЈЕ: Ја не чиним те спендзе, брајо, пођ' у сињора Марина, у мога сина, у тога ћеш пјан бит с јутра и вечер, ја давам што могу.

БОКЧИЛО: Да' амо куталац винца.

МАРОЈЕ: Бит ти ће, Бокчило. Двигни то да понесемо на воштарију.

БОКЧИЛО: Што ве му ове прапане гаће узе, Бог те не убио?

МАРОЈЕ: Ја раздрте носим, а он их фрапа.

БОКЧИЛО: Биједнијех парлашуша, гдје на махачу свилу носе.

МАРОЈЕ: Е, задњицу ми су почели свилом обтакат. Оци им су све криви, ми смо све криви, ер тако хоћемо. Луда дјеца сад у гаће злате пенцају, тезоро пенцају, а ми се оглушамо⁵⁵².

БОКЧИЛО: Неа ти нашијех брегешица, у којијех се оженимо, у тјезијех нас и упојају.

МАРОЈЕ: Е, чохе и ми, у наше младе дни, ужахомо, и костаху, ма дураху вијек. Још бих ја нашао од мога дједа чоха у кући, не могаху се раздријет. Ма ово нјекога видим одовуда.

БОКЧИЛО: Госпару, богме је ово Попива!

МАРОЈЕ: Пара и они мој мјештар! Није сад у велуту. Почели смо мало помало, богме га ћу још видјет у сукну. Нјешто се договарају.

БОКЧИЛО: Да' да се, госпару, гдјегоди скријемо, једна можемо знат што вијећају.

МАРОЈЕ: Нека вијећају, довијећаше за мене, а богме и за себе.

БОКЧИЛО: Госпару, они су овди вјешти мјесту и костуманци, могу нас продат ако хоће.

МАРОЈЕ: Богме, Бокчило, нијес' глуму⁵⁵³ рекао, могу зло учинит као су и учинили. Пођ'мо с пратежи у воштарију. Ото их. Двигни!

БОКЧИЛО: Ја ово двигнут? Врагут пед! Бастаха, госпару, нађи.

МАРОЈЕ: Ах, Бокчило, штето моја! Иштети ми вас посао ова пјаница!

БОКЧИЛО: Ах, госпару, смрти моја, кутлом ме вина нећеш слободит.

МАРОЈЕ: Бокчило, је ли то право да ми иштети вас посао?!

⁵⁵² У... оглушамо — Троше на златне панталоне... а ми се правимо да не видимо.

⁵⁵³ Глуму — Глупост.

БОКЧИЛО: Неа, госпару, наспи се.

ОВДИ БОКЧИЛО КАБАНОМ СВИТЕ ПОКРИЈЕ, А МАРОЈЕ УЛЛЕЗЕ
У ВОШТАРИЈУ

Scena seconda⁵⁵⁴

МАРО, ПОПИВА, МАРОЈЕ И БОКЧИЛО

МАРО: Ах, Попива, изгубљен сам! Не сцијењех на ове термине⁵⁵⁵ доћ.

ПОПИВА: Не ваља се на потрјебу губит.⁵⁵⁶ Овди оволико! А што се страшиш? К оцу идеш.

МАРО: К оцу идем? К базилишку идем који ме ће очима отроват, идем к човјеку који само динар љуби, а веће не зна ни што је љубав од сина, ни од кума, ни од пријатеља.

ПОПИВА: Пацијенцијом се све добива, а умјетелан човјек свему врха доходи.⁵⁵⁷ Ти кад доћеш прида њ, фенга' да га нијеси прије видио. С добром дођи, кад се си ресолвао прида њ доћ. Чин' да ваљаш. Ја бијех од опинијони да с ове три тисуће дукат пјантамо и њега и сињору и да промијенимо мјесто.

МАРО: Да ја пјантам сињору? Ајме, Попива, што говориш? Прије бих умро нег бих то учинио.

ПОПИВА: Да ако т' отац, човјек авар, агранча ове свите, неће ли сињора остат пјантана?

МАРОЈЕ С ВОШТАРИЈЕ

МАРОЈЕ: (Добро! О свитах нјекијех говоре, ма како ми их ће моћ агранчат? Играћемо ш њима *al più saper*⁵⁵⁸, жи м' т', *al più saper*. Добро!)

МАРО: Попива, они мој неотац има динара као соврне. Не бих рад да ме дезередита.

МАРОЈЕ: (Богме ће то бит, и угоненуо си.)

ПОПИВА: Оршу, овди није друго нег да га нађемо.

⁵⁵⁴ Scena seconda — Сцена друга.

⁵⁵⁵ На... доћ — Да овако завршим.

⁵⁵⁶ Не... губит — Не ваља изгубити се кад треба деловати.

⁵⁵⁷ Свему... доходи — Све савлада.

⁵⁵⁸ *Al più saper* — Ко зна више.

МАРО: Гдје га ћемо, Боже, наћ? Ах, једа се изгуби завазда, тер да га вијеку не нађемо!

МАРОЈЕ: (Не бој се, изгубио се си ти, да се нећ наћ скоро.)

МАРО: Тко је ово овди? Ово Бокчило, по муку божију! — Бокчило, што си ту?

БОКЧИЛО: *Che Bokcilo sparlari! Andari, non Bokcilo.*⁵⁵⁹

ПОПИВА: Нути пјанице, бофун се је учинио! — Пјаницо, тко те из Града доведе да нам карестију од вина у Риму чиниш?

БОКЧИЛО: Госпару Маро, да ми ти је ручицу целиват! Ово ми моје круне, ово ми меда! Благо-совљено млијеко које сиса, мој добри господару. А и ћаћко је овди.

МАРО: Гдје је отац?

БОКЧИЛО: Госпару! Мени колач,⁵⁶⁰ а теби Маро!

МАРОЈЕ: Мароје, *bevegna!*⁵⁶¹

МАРО: Ћаћко, како си?

МАРОЈЕ: Колико те сам жудио видјет!

ПОПИВА: (Добар почетак, мучи!)

МАРО: Како ми би речено да си дошао, обискао сам вас Рим иштући те.

МАРОЈЕ: Рим је величак, није се тако ласно наћ.

БОКЧИЛО: (Није ти нат ћаћком!⁵⁶² Ово је вазда његово блудило било, а моја сперанца. Злато је, крух је.)

МАРО: Које⁵⁶³ те су у Рим довеле?

МАРОЈЕ: Дошао сам једно на проштенје, друго за видјет тебе како си, јеси ли се гувернао, ма ото си добре чијере.⁵⁶⁴

МАРО: Добро, ћаћко, здраво сам, здраво сам. А ти јеси ли свећер здраво био? Нијеси ни ти зле чијере.

ПОПИВА: (Нут врагови гдје уњигају, да би Бог дао да им су онака срца!)

МАРО: Ћаћко, двигни се с воштарије да идемо дома. Јес' ли ку пратеж донио?

МАРОЈЕ: Стан'те ви тамо стране.

⁵⁵⁹ *Che...* *Bokcilo* — Ко говори о Бокчилу? Одлази, нема Бокчила!

⁵⁶⁰ *Мени колач* — Мени част за добру вест.

⁵⁶¹ *Bevegna* — Добро дошао.

⁵⁶² *Није...* *ћаћком* — Не може ти се надмашити отац.

⁵⁶³ *Које* — Какве су те потребе.

⁵⁶⁴ *Јеси...* *чијере* — Јеси ли се добро понашао, ма ето добро изгледаш.

ПОПИВА: (Боже, што ли ће бит?)

БОКЧИЛО: (Ћаћко и син, милости божије!)

МАРОЈЕ: Маро, хоћу да ми истину речеш — не хтјех те питат прид онизијем — би ли ти оно кога најпрво видјех? Параше ми пуки ти. Ако се си цјећ часа био срамио, не таји од мене, и ја сам млад био.

МАРО: Ја, ћаћко? Тер⁵⁶⁵ се ја теби не бих јавио! Неборе, што ми то говориш? Ма не чуди се, ћаћко, и друзи се су приварили тако. Јес један кога зову *signor Marin*,⁵⁶⁶ у велуту, с колајином на грлу. Ја сам сиромаш трговац, човјек који вас к мени прикладује.

МАРОЈЕ: Баста, покли је тако, ја се приварих.

МАРО: Ах, колици се су приварили!

МАРОЈЕ: Друго ти ћу ријет, донио сам нјешто верга злата и нјешто пањуле. То сам учинио кријући. Имаш магадзин гдје пратежи држиш?

МАРО: Имам пун свита.

МАРОЈЕ: *Per amor de Dio*⁵⁶⁷, чему ти не пође у Фјеренцу како ти ја рекох?

МАРО: Ћаћко, све ћеш знат, имаћемо се брјемена разговорит.

МАРОЈЕ: Ово злато и ову пањулу рад бих⁵⁶⁸ под кључ ставит.

МАРО: Ја ти ћу дат скрињу у што ћеш моћ то ставит.

МАРОЈЕ: Ја имам скрињицу у што држим, ма бих ју рад ставит гдје ми веле не бижигају дјетићи. Ти магадзин је ли сикур?

МАРО: Сикурисим!

МАРОЈЕ: Ту ће добро стât намору! И поћ'мо тер ћу те свите видјет, пак да поћемо дома да мало репозам. Добру станицју држиш? Комода је?

МАРО: Веома је комада.

ПОПИВА: (Пусти вијеће! Лисиче отац и син. Боже, тко ће добит?)

БОКЧИЛО: (Драг а с дразијем! Милости божије!)

МАРОЈЕ: Ну, чека', Маро, Бокчилу ћу ријет двије ријечи. — Бокчило, овамо ходи! На ти ову муниту за вино.

БОКЧИЛО: Ах, свијетла ти вазда рука!

⁵⁶⁵ *Тер* — Зар.

⁵⁶⁶ *Signor Marin* — Господин Марин.

⁵⁶⁷ *Per Dio* — За љубав божју.

⁵⁶⁸ *Рад бих* — Био бих рад.

МАРОЈЕ: (Бого, ако ми се игда вјеран био, сад ми послужи, а видјећеш што ћу ја теби учинит.)

БОКЧИЛО: Кад ми си дао за винце, да' ми и за смок.

МАРОЈЕ: Дома ти ћу дат свега.

БОКЧИЛО: Пикат ми⁵⁶⁹, господине! Уста ми пуцају на јетру.

МАРОЈЕ: Пикат да ти буде, Бого.

БОКЧИЛО: Неа ми ти је ручицу целиват.

МАРОЈЕ: (Бого, узми твој кабан и завиј ову пратеж, да се не види, ер ако ју ови видјеше, иштетих вас мој посао.)

БОКЧИЛО: Брини ми се колачем⁵⁷⁰, знаш ер ти сам колач узео за Мара.

МАРОЈЕ: Биће и колач.

БОКЧИЛО: (Нећу имати чијим свезат, ма неа је мени⁵⁷¹, наспи се, буд' миран.)

ПОПИВА: (Кога врага шапће? Као работе проходе?)

МАРО: (Не зло, ако ми се дава разумјет.⁵⁷²)

ПОПИВА: (Не имам ја злу сперанцу, отац је напокон отац.)

МАРО: Ћаћко, је ли ми књига од вјеренице?

МАРОЈЕ: Није: како се у прешу двигнух тер им се не јавих, ма су сви здраво. Ово су минуто годиште велике немоћи биле. Ото ми стари декрепити, и још смо живи.

МАРО: Жи м' ти, ћаћко, још нијеси стар, јоште си фресак.

МАРОЈЕ: Туге ме постараше. Ти, ки си млад, не давај туге на срце, није горе ствари нег маланконије.

МАРО: На то настојимо.

ПОПИВА: (На што ли се ће оно уњиганје обратит?)

МАРОЈЕ: (Бокчило, ход' тако за нами, у оному завиј то.) — Носим ону ствар ку ти рекох.

МАРО: У име божије!

⁵⁶⁹ Пикат ми — Дај ми цигерице.

⁵⁷⁰ Колачем — Да ме частиш.

⁵⁷¹ Ма . . . мени — Ма нека је мени остављено.

⁵⁷² Ако . . . разумјет — Ако разумем.

ПОМЕТ САМ, ГУЛИСАВ ХРВАТ И ПЕТРУНЈЕЛА

ПОМЕТ: Враг узео срјећу и несрјећу. Фортуну пишу женом⁵⁷⁴ не заман и добро чине ту јој час чинит, ако се обрће сад овамо, сад онамо, сад на злу, сад на добру, сад те кареца а сад те души. Тко јој је крив? Ма богме је она мени крива! Да враг узме ту ње моћ којоме начас чини смијејат људи, начас плакат. Вражија нјека женска нарав! Сцијеним да апоста чини да се ја сад мало проплачем, а да се она насмијеје. Насмијеј се, насмијеј се! Богме плачем срцем, плачем очима. Плакат женска је ствар! У којој просперитати домало прије бијех, штоно се рече олова ми пливаху⁵⁷⁵ с мојијем Тудешком. Веће није мој. Бандешкао ме је из своје куће. Уживах рај земаљски. Ајме, једа ја сним ово, ах, Боже, али је биљ?⁵⁷⁶ Ајме, биљ је, богме је назбиљ! Ах, невољни Помете, почеше ми уста пуцат на оне виванде, на маћу небеску. А гдје сада да се консолаш, трбуше, мој драги господине? Прими у пацијенцију⁵⁷⁷, одсе-ла ћеш кадгоди и срдјелицом се пасат. Жао ми је, мени се не море смање, ма си ти у то вазда галант био, у трављах се си добро носио, а добар се мрнар у фортуну познава. А и оцтичице ако се кадгоди напинеш, реци: „И ово је за боље, тко није провао зло, не зна што је добро!“ За оцтиком слађа ће бит мавасијица, и за укропом и срдјелама боље ћеш густат капуне, торте, јаребице и фацане. Ја те и сад у адверситати с баретом у руци онорам, и нијесам како и нјеки ки у добру пријатеља љубе, а у злу не чине га се видјет. Проплаках од нјеке тенереце, ер ми га је жао, патешкаће за кигоди час не удуго. А ту ми сперанцу дава нарав од фортуне⁵⁷⁸, која је како и нјека коју дунижах, сад ми добру чијеру чињајше, а сад злу, сад ме чињаше плакат, опет учас смијејат. Ја, колико за мене, не губим се, имам велико анимо, за овога ми је компања мало трудно. Ја не знам ки је враг мому Тудешку тисућу врага на мене напањ-

⁵⁷³ Scena terza — Сцена трећа.

⁵⁷⁴ Фортуну . . . женом — Срећу представљају као жену.

⁵⁷⁵ Олова ми пливаху — Све ми је ишло добро.

⁵⁷⁶ Али је биљ — Или је збиља.

⁵⁷⁷ Прими у пацијенцију — Буди стрпљив.

⁵⁷⁸ Нарав од фортуне — Природа среће.

као. Ком к њему дођох, на ме се избећи: „Traditor, fuggir casa mia!“⁵⁷⁹ — „Signor Ugo, што је забога?“ — „Ti star, ti guartar!“⁵⁸⁰ Потјегну нјеке кордетине на тудешку, ја прједах ногами⁵⁸¹ а рекох трбуху: „Коризма ти! Веће одсела пости.“ Двојица ми се је данаска оружјем живота хитала, још сам, још сам Помет, богме Помет! Сињор Марин с оружјем на мене! Ах, Попива, Попива, овди иде од рибаода до рибаода. Видјећемо тко ће већи рибалад бит. Ма ово нјекога одовуд, на мене гледа. Да га није ки враг на мене послао, да ме посијече? Боље је шкиват.

ГУЛИСАВ: O quel omo dabben!⁵⁸²

ПОМЕТ: Ах!

ГУЛИСАВ: О, нашјенче!

ПОМЕТ: Што, ан?

ГУЛИСАВ: Неборе, не бјежи!

ПОМЕТ: Одкле си ти? Тко си ти?

ГУЛИСАВ: Пријатељ сам, неборе, приближај се.

ПОМЕТ: Брате, прости. И непријатељи већекрат тако реку, а кордом се укажу непријатељи. Ма те видим добра човјека, да' ми руку! Одкле те имамо?

ГУЛИСАВ: Добар јуначе, идем из тудешке земље велицијем послом. Посила ме Ондарда Тудешак, властелин од Аугусте, једа му кћер најдем ку је, јесу осам годишта, изгубио.

ПОМЕТ: Како је тој кћери његово' било име?

ГУЛИСАВ: Мандалијена. Ондардо овде стао, у Бнецијех велико бријеме на трговине настојећи. И ту, у Бнецијех, обљуби једну владику бнетачку; ш њом има кћер Мандалијену. Ту ти кћер уза се уздржи. Девојка узрaste, у њој се учини голема влади-ка. Хтједбуде несрјећа⁵⁸³, један сусид властелин бнетачки врже око на девојку, а девојка на њега. Један дан изведе девојку из куће од оца, с девојком умаха утече. Отац велике ствари чини за опет имат девојку, девојка како побјеже веће се не врати.

ПОМЕТ: Тер што би хтио сад тај отац? Онда ју није могао наћ, а сад, до сто годиш⁵⁸⁴, гдје да ју нађе?

ГУЛИСАВ: Господин Ондардо у почетак је веома искао ту девојку, пак, кад се је у свој дом у Аугусту

⁵⁷⁹ Traditor . . . mia — Издајниче, бежи из моје куће!

⁵⁸⁰ Ti . . . guartar — Стој, па ћеш видети!

⁵⁸¹ Прједах ногами — Побегох.

⁵⁸² O . . . dabben — О добри човече.

⁵⁸³ Хтједбуде несрјећа — Несрећа је хтела.

⁵⁸⁴ До сто годиш — После сто година.

врнуо и оженил се и имал дјецу, веће није марио за девојку Мандалијену.

ПОМЕТ: Да сада што би хтио?

ГУЛИСАВ: Жена му умри, дјеца му помрише, иманје велико има. Споменул се је од девојке Мандалијене, мене је послао да ипићем, да питам, да гледам, да обећам тко би ју изнашао.

ПОМЕТ: Да што обећаш?

ГУЛИСАВ: Пинеца сто шкуди, тко ми ју обнајде.

ПОМЕТ: И ти не би зао колач био! Ма то гдје да се нађе?

ГУЛИСАВ: Ако је жива, мој јуначе, обнајти се ће.

ПОМЕТ: Да, да ка друга Мандалијена рече: „Ја сам“ за улјести у иманје, а не буде његова кћи? Ер се у дуга годишта образи приображају.

ГУЛИСАВ: Јуначе, зламенја су!⁵⁸⁵ Под ливом сисом има мадеж и на руци има зламенје које ја знам, Бабка је ш њоме, ако нй приминула сегај свита.⁵⁸⁶

ПОМЕТ: Добар јуначе, чуо сам и ја ћу поиспитат, једа и ја сто шкуди добудем. Гдје ћеш на стан?

ГУЛИСАВ: Овди ћу на воштарији бит della grassezza⁵⁸⁷, ход' да са мнош пијеш.

ПОМЕТ: Хвала јуначе, опет се ћемо стаћ, имам сад њеку потребу. — Да се враг умижа русатом водом, да ми се срјећа у фавор обрне, да се Манде у Мандалијену створи, ја бих добио сто шкуда! Ма ја виђу, данас нијесам те срјеће и сцијеним да они све тлапљаше, ја сцијеним хтијаше да га поведем дома, да га гостим. Музувијер од музувијера мало може аванцат. Ма ово Петрунјеле одовуд, нјешто мрмори у себи. Поћу, с врагом, чут што говори а не смијем јој се ни јавит. Свак ме се је одвргао, на кога богови, на тога и људи.

ПЕТРУНЈЕЛА: Нут, тако ти враг душу не узео, То т' како ослици мојој госпођи: „Маро моја душа, Маро моје срце, signor Marin!“ Да не будем мојијем

ПОМЕТ: (Нјешто ће бит.)

ПЕТРУНЈЕЛА: Брижна, три тисуће дуката оти-доше, однесе свите они злостар!

ПОМЕТ: (Не могу срцу одолјет да не испитам Петрунјеле што је.) — Пётре, и ти ли си на твога

⁵⁸⁵ Зламенја су — Постоје знакови.

⁵⁸⁶ Ceraј свита — Са овога света.

⁵⁸⁷ Della grassezza — „Код обиља“.

Помета? Хоћ ме за мртва? На, убиј ме!

ПЕТРУНЈЕЛА: Помете, тако ти вјере, немој ми, дај, још ти к тузи пристајат.

ПОМЕТ: Петрунјела, молим те као краљицу, моја госпође, сповјеђ ми што је.

ПЕТРУНЈЕЛА: Велика ти ћу врага сповједат! Све традитур, све асисини! Брижна, три тисуће дуката! „Маро мој!“ Маро враг и његов отац!

ПОМЕТ: Богме вам је Маро калао. Помета не хтјесте чут, ругахоте се Пометом⁵⁸⁸, махнитице! С истином Помет бијеше дошао, а ви ашишине хтјесте слушат, то т' вам! Ну што је забога, што су традитури учинили?

ПЕТРУНЈЕЛА: Учинише богме, расута, три тисуће дукат. Посла ме госпођа да спијам тко је ти Маров отац. Видјех Сади Жудјела; упитах га тко је Маров отац. Указа ми уш нјеку у раздртој чошини гдје отвара магазин, а стоји за њим рпа бастаха. Упитах једа ће носит зле трговине, које је из Града донио, у они магадзин. Рече ми Сади Жудио: „Ма гдје, овди су свите за које је сињора обећала три тисуће дуката.“ Гледам што ће они старац учинит. Иза све оне свите надвар и однесе их с бастаси не знам гдје к врагу. Тако ончас мени Сади Жудио рече: „Видиш ли? Маров отац одније.“ Рече ми латински: „Pare che misser portao robe⁵⁸⁹ одније свите. Ја ћу се поћ платит на банку од сињоринијех динара.“ То т' госпођа моја прихари три тисуће дукат.

ПОМЕТ: То т' јој у браду. Не хтје мене чут, ја бијех с тизијем дошао, ја сам све знао. Маров отац Жудио је, мједеничар, дошао је ер је чуо да пенца, да му узме све што нађе прид њим и да га двигне одовле, и мисли га дезередитат.

ПЕТРУНЈЕЛА: Брижна, а ми не знали ништа! Моја госпођа десперат се ће.

ПОМЕТ: Да ти сињор, ветхи сињор Марин, бијеше ли ту кад му отац одније те свите.

ПЕТРУНЈЕЛА: Не, одаслао га нјегди бијеше.

ПОМЕТ: Трат Дунда Мароја! Петрунјела, сад познате тко вам је пријатељ. Прије нег поћеш дома, нека те упитам једну ствар.

ПЕТРУНЈЕЛА: Велику ме тугу упитај. Сјетна ве Пётре, с којијем ћу колачем госпођи поћ.

ПОМЕТ: Петрунјела, овди оволико! Ну ме чуј. Она старица која је у вашој кући, је ли баба сињоре?

ПЕТРУНЈЕЛА: Јес, а зашто?

ПОМЕТ: За добро. Умије ли тудешки говорит?

ПЕТРУНЈЕЛА: Та је баба из тудешке земље.

ПОМЕТ: Из тудешке је земље!

ПЕТРУНЈЕЛА: Брже је и госпођа из тудешке земље. Мени је сповидјела ер јој је отац Тудешак, ма не зна за њега ништа.

ПОМЕТ: Сињори Лаури отац је Тудешак! Ах, Петрунјела, да зашто се овди зове signora Laura⁵⁹⁰, а у Котору се зваше Манде?

ПЕТРУНЈЕЛА: Прво јој је име било Мандалијена, тако ју у Котору и зваху Мандом, а овди је у Риму промијенила име за веће узрока⁵⁹¹: нјешто цјећ оца, ер ју је веле искао, хтио ју је заклат. — Брижан Помете, што чиниш?

ПОМЕТ: Ах, моја Петрунјелице, нă т' ови шкуд, куп' штогоди за моју љубав.

ПЕТРУНЈЕЛА: Помете, што је ово? Ти се салацаш?

ПОМЕТ: Пётре, краља ме се данас учинила! Одсела питај што ћеш од мене!

ПЕТРУНЈЕЛА: Брижна, што ћу питат? Не имам што.

ПОМЕТ: А ја ћу у тебе питат! Реци сињори Лаури: „Још ћу указат да ти сам већи пријатељ нег га си нигда имала.“

ПЕТРУНЈЕЛА: Сјетна, немој јој говорит ер ти сам ја сповидјела ер јој је отац Тудешак и ер је име промијенила, она то веле таји. Језус, не би ми живо-та било да узазна ер ти сам ја сповидјела.

ПОМЕТ: Петрунјелице, још имам с тобом поуживат, не друго! Реци сињори Лаури: „Да те Тудешак (мој господар!) хоће узет за жену, би ли хтјела?“ и реци јој: „Знај ер је ови Тудешак властелин богатац од песет тисућ дуката.“

ПЕТРУНЈЕЛА: Пôмо, велика је та! Тко би се тога одвргао? Ја за њу обећавам, она ће то учинит, и толико веће, ер је и она Тудешка.

ПОМЕТ: Поћ' јој тако реци, и доћу мало послѣје к вам.

ПЕТРУНЈЕЛА: Пôмо, Бог тебе пољубио ки нас

⁵⁸⁸ Ругахоте се Пометом — Изругивале сте се са Пометом.

⁵⁸⁹ Pare... robe — Изгледа да је господин однео робу.

⁵⁹⁰ Signora Laura — Госпођа Лаура.

⁵⁹¹ За веће узрока — Из више разлога.

толико љубиш. Жи ми душа, како је ови Пошет веле
вриједан пријатељ од наше куће. Ах, заборавих ми-
могреде купит двије литре сапуна! Намору прије нег
дома пођем, пођ га ћу часом узет.

ПОМЕТ, САМ

ПОМЕТ: Ах, срјећо, моја срјећо, фортуна драга,
сад познам ер се мнош шпоташ! Очито видим ер се
са мнош салацаш, и видим ер ме љубиш, богме ме
љубиш, а ја, жи ми, ја твој, махнит сам за тобом! А
тко ме је досле питао бокуни поповскијем нег ти?
А сад ме мало поогњијеви. Зашто? За учинит ме
свасма честита и блажена: дала ми си по руке ока-
зијон да девентам што не бих веће могао жудјет!
*Signor Ugo, la signora è tua*⁵⁹² — *Signora Laura*,
Манде, Мандалијена! Богме си ти она Мандалијена,
кћи *de Ondardo de Augusta*⁵⁹³ — *Signor Ugo*, честита
те ћу учинит, дат ти ћу сињору Лауру да је до смрти
твоја с велицијем иманјем. — *Signora Laura*, дат ти
ћу за твога вјереника властелина млада, богата. Ја
вам ово добро чиним, богме ће овако бит! — Ма кога
видим одовуд? Дундо је Мароје с Бокчилом. Ово
човјека, умије се носит, изе из морске пучине три
тисуће дукат. Нјешто говоре, поћу чут што говоре.

*Scena quarta*⁵⁹⁴

МАРОЈЕ, БОКЧИЛО, МАРО

МАРОЈЕ: Бокчило, понијех ли се као? Ја сам
сикур веће за три тисуће дуката, изех лаву из нока-
та велик бокун!

БОКЧИЛО: Што је мени за то, ако и ја не окусим
кус од тога бокуна? Не може ли ми бит од оне
карижице дзубун и брагешнице?

МАРОЈЕ: Бокчило, све ће бит, ми смо на добру ско-
ку.

БОКЧИЛО: Све ће бит кад мене не буде! Јаох си

⁵⁹² *Signor... tua* — Господине Уго, госпођа је твоја.

⁵⁹³ *De Ondardo de Augusta* — Ондарда из Аугсбурга.

⁵⁹⁴ *Scena quarta* — Сцена четврта

ве моја леђа, тешке ти бијеху оне бале, прикидоше
ме.

МАРОЈЕ: Мучи, Бокчило! Ово онога мештра!
Чинићу се да га не познавам, минутом га ћу платит
којом је он мене платио.

МАРО: Ах, курвићу, као ја оставих кључе од
магадзина оному врагу! Ма ово га, *per Dio*⁵⁹⁵! —
Ћаћко!

МАРОЈЕ: Што је, брајо? Тко си ти? Упознао се си,
кога питаш?

ПОМЕТ: (Ово трата, гледа'те!)

МАРО: Како кога питам? Нијесам се упознао!

МАРОЈЕ: Чигов си ти?

МАРО: Вражји сам кад је тако. Што су те ствари?

МАРОЈЕ: Прикрсти се, млаче, ти нијеси сам!⁵⁹⁶

ПОМЕТ: (Ово комедије!)

БОКЧИЛО: (Овди је од музувијера до музувије-
ра!)

МАРО: Што су те рибалдарије? Да' ми кључе од
магадзина, нијесу свите моје.

МАРОЈЕ: *Assassin, all' assassino!*⁵⁹⁷ Бокчило, по-
мози! *Ladro, al ladro!*⁵⁹⁸

МАРО: Ах, не оче, ма враже један!

ПОМЕТ: (Је ли тко, свијете? Је ли се игда овака
комедија учинила?)

МАРОЈЕ: Бокчило, добисмо!

БОКЧИЛО: Стучише се двије вухве не мале, отег-
ну већа!

МАРОЈЕ: Тријеба је и вухва и све бит тко с враго-
ви има што чинит.

БОКЧИЛО: Господару, ти отац, он син, угодит се
ћете.

МАРОЈЕ: Међу лисицом и хртом није угођаја. Ма
ја сад лисица бих, а он ме је научио. И пођ'мо на
воштарију да чиним да трунфаш.

БОКЧИЛО: А богме је и сапоринтија⁵⁹⁹, оне ме
бале утрудеше.

МАРОЈЕ: Улјез' унутра.

БОКЧИЛО: Паће, небит да буде.

ПОМЕТ: Комедије које се нагледах! Сињор Ма-

⁵⁹⁵ *Per Dio* — Забога.

⁵⁹⁶ *Ти нијеси сам* — Ти ниси здрав.

⁵⁹⁷ *Assassin, all' assassino* — Разбојник, држите разбојника!

⁵⁹⁸ *Ladro, al ladro* — Лопов, држите лопова!

⁵⁹⁹ *Сопоринтија* — Значење нејасно, у смислу: време је,
право је.

рин као ушкопљен вук измаче, а дукати сињорини станише се у Дунда Мароја. Нут, људи, одкад динаре скапулају иза дна од Фара од Мисине⁶⁰⁰. Ма тко му је мештар био? Помет! Пометови су ови трати! Ја му сам трамунтану одкрио, а он је умио једрит. Ма кога видим одовуда? Нјеко је персона нова, пара ово Мазија с књигама. Он је, штогоди ће ново бит. Фортуна ме је почела с нјекијем новијем персонами стављат напријед. Једа ми још с Мазијом буде која срјећа! Ако што би, Мазија, приправи се, гостих те на босанску.

*Scena quinta*⁶⁰¹

ПОМЕТ И МАЗИЈА⁶⁰²

ПОМЕТ: Мазија, bevegna!⁶⁰³

МАЗИЈА: Помо, Помете, да т' токам ручицу. Сета Госпође, хвала теби! Добар ми је глас кад те сам срио.

ПОМЕТ: Музувијеру, што музувијериш?

МАЗИЈА: Ја ћу ови пут пит, јести и трунфат на госпоцку.

ПОМЕТ: Уњигало, с кијем уњигаш?

МАЗИЈА: По сету Марију, као бих волио тебе срјести нег папу.

ПОМЕТ: Зашто, приморска харамијо?

МАЗИЈА: Зашто пара да се су сви добри бокуни с тобом побратимили; гдје си ти, туј се ије и пије и весело стоји.

ПОМЕТ: Дабогме весело стоји, Мазија.

МАЗИЈА: Чујеш ли ти, хоће ли ми кога врага што боље с тобом бит? Ото ме узми за слугу, неа сам истом уза те. По сету Госпођу, волио бих тебе служит нег једнога бискупа.

ПОМЕТ: Ах, ах, бискупа! Мазија, још не знаш што сам ја у Риму. Пјаницо, истом за мном ходи, моје се сјени држи, тер ћеш видјет тко је Помет Трпеза.

⁶⁰⁰ Од Фара до Мисине — Између копна и сицијиланске обале (Месина, град на Сицилији).

⁶⁰¹ *Scena quinta* — Сцена пета.

⁶⁰² Мазија — Стварна личност оновременог Дубровника, општински гласноша.

⁶⁰³ *Bevegna* — Добро дошао.

МАЗИЈА: Ја знам те кад те сам напојио једнијем сиромашкијем по кутаоца винца, а ти небог не могаше торалу круха купит, сад си величак човјек, ја сам сиромах. *Non conveniuntus Xudielis cum Samaritanorum.*⁶⁰⁴

ПОМЕТ: Мазија, амо ходи, што је ново из Града?

МАЗИЈА: Ново је: Милашица⁶⁰⁵ сиренје продава, Прид Орландом⁶⁰⁶ вино личе, јунаци га пију, круа не мањка Прид Лужом, ни воде на Фонтани.⁶⁰⁷

ПОМЕТ: Брацка мјеро, то је све старо! Је ли што ново?

МАЗИЈА: Јес, мавасија је била овога годишта по песет.⁶⁰⁸

ПОМЕТ: Је ли ка књига?

МАЗИЈА: Боже, знаш ли гдје стоји Маро Маројев? Књига му је из Града.

ПОМЕТ: Знам, ја сам свакчас ш њим, ја му је ћу придат.

МАЗИЈА: И нјекому Џиву друга иде. Тао ти вјере, Помо, прида' то ми их.

ПОМЕТ: Хоћу, *lassa far a mi.*⁶⁰⁹

МАЗИЈА: Умрла је нјека удовица у Граду, и синови јој и кћи, и оставила је велико иманје за собом.

ПОМЕТ: Тко је та удовица?

МАЗИЈА: Не знам, ту у књигах пише. Поћу ја, имам сто посала оправит. Помо, да ми је штогоди боље с тобом.

ПОМЕТ: Мазија, да се пак станемо да те гостим, пјаницо.

МАЗИЈА: Као брацу захваљам, вухво.

ПОМЕТ: Богме ће први Помет знат ову нџу, моревит Помету буде добар колач. Књиге су у мене, будем их отворит. Ма ја сам зашао у феличита тер не идем искат мога идола, сињор Уга, који се је мало разгнијевио на мене. Кад му донесем нџу ер је сињора Лаура Мандалијена, кћи Ондарда од

⁶⁰⁴ *Non... Samaritanorum* — Не приличи Јеврејима са Самарјанима (значење: не мешају се богати са сиромашнима).

⁶⁰⁵ Милашица — Продавачица на Плаци.

⁶⁰⁶ Прид Орландом — Пред статуом Роланда, постављеном на месту где се у Дубровнику трговало.

⁶⁰⁷ Прид Лужом, Фонтана — Дубровачки локалитети.

⁶⁰⁸ По песет — По педесет (шкуди). Продаје се на ведре.

⁶⁰⁹ *Lassa... mi* — Остави ми да то учиним.

Аугусте кому је умрла жена и дјеца, и сињора Манде има бит ереда од великога иманја Ондардова. *Cur, quare, cuius?*⁶¹⁰ Неће мачка ларда! А Помет ће добит сто дукатаца! Ма на *pari miei*⁶¹¹ бијех заборавио. Поћу ја најбрже на воштарију наћ опета онога јунака Хрвата да ми тко други не изије лов који сам уловио, и да ми га је боље испитат. Богме је Манде ова Мандалијена ку он иште, неће ина бит, сењи су досле сви. Ах, куд ја идем? Овамо је на воштарији *della grassezza*⁶¹², а сињор Марин алоца веће на ошпедао.

Шена шеста

ПАВО НОВОБРЋАНИН, КАМИЛО, ГРУБИША

ПАВО: Господине Камило, јеси ли вјеш у овому мјесту?

КАМИЛО: *Misser si*⁶¹³, ја зна све.

ГРУБИША: Тата, биједан Грубиша, гдје си се јоште станих, гдје људи сви „шу“ парлају, „шу-пшу“,⁶¹⁴ да им се врагуто слово не разумије.

ПАВО: Да гдје је овди воштарија *della sciocchezza*?⁶¹⁵

ПРВИ ОШТИЈЕР: *Alla sciocchezza, alla sciocchezza! Che domandate?*⁶¹⁶

ГРУБИША: Шо, шо, нути свиње, гдје како пра-сац шока.

ПАВО: Упита' га је ли овди алоцао нјеки Дубровчанин.

ПРВИ ОШТИЈЕР: *Che, signor?*⁶¹⁷

КАМИЛО: *Sarebbe qui alloggiato nisciun Rauseo?*⁶¹⁸

⁶¹⁰ *Cur... cuius* — Зашто, због чега, чији (питања која се постављају на суду).

⁶¹¹ *Pari miei* — Мани равне.

⁶¹² *Della grassezza* — „Код обиља“.

⁶¹³ *Misser, si* — Да, господине.

⁶¹⁴ *Шу... пшу* — Имитира италијански језик, који не разуме.

⁶¹⁵ *Воштарија della sciocchezza* — Гостионица „Код лудости“.

⁶¹⁶ *Alla... domandate* — Код лудости, код лудости! Шта хоћете?

⁶¹⁷ *Che, signor* — Шта, господине?

⁶¹⁸ *Sarebbe... Rauseo* — Да ли је овде одсео неки Дубровчанин?

ПРВИ ОШТИЈЕР: *Credo di sì, i Ragusei sempre alloggiano qui da noi. Ah, ci è un vecchio.*⁶¹⁹

КАМИЛО: Јес, једно старо.

ПАВО: Тој ће бит Мароје, мој пријатељ, рекли ми су да је у Риму јес три дни.

ПРВИ ОШТИЈЕР: Овди коди⁶²⁰ добро вина!

ГРУБИША: Биједан, што тако шеперлакаш? Што не говориш као христјани говоре? Има ли како вино?

ПАВО: Мучи, свињо, и за те ли је говорит?!

ПРВИ ОШТИЈЕР: Вино добро, вино добро пито слуко, пато⁶²¹!

КАМИЛО: *O che spasso! Misser Paulo*, пођи на воштарија е наћи старац Мароја⁶²².

ПАВО: А ти, нећ ли гору?

КАМИЛО: Хоћу сада.

ГРУБИША: Биједан се Грубиша у латинску земљу доскитао гдје се жабе и спужи иједу, гдје се огрестија пије и гдје се на уре они биједан оброк једе, гдје се у здравице не пије, а вода се у вино лијева. Тата, мили Боже, гдје си ме моја срјећа, худа срјећа, доведе? Гдје си, Прибрате, Радате, Букмиру, Обраде, Радмиле, моја љубима дружино? Далеко ми сте, биједан!

КАМИЛО: *O, che spasso di questa bestia!*⁶²³

ПРВИ ОШТИЈЕР: *Che giavolo urlì tu, ciera di buo?*⁶²⁴

ГРУБИША: Убо мај прц с бодилом!⁶²⁵

ПРВИ ОШТИЈЕР: *E un buo ti è, un buo sì.*⁶²⁶

ПАВО: Грубиша, гори ходи, свињо једна; одавна ти нијесам дао тојага.

ГРУБИША: Прц воштац, влашки светац. Ови хоће бости! — Не боди, ја т' вељу, јунака!

⁶¹⁹ *Credo... vecchio* — Верујем да јесте, Дубровчани увек одседају овде код нас. Ах, има један старац.

⁶²⁰ *Овди коди* — Дођи овде (гостионичар натуца понеку нашу реч).

⁶²¹ *Вино... пато* — Пићете добро вино, слуга сам, заповедајте.

⁶²² *О... Мароје* — О каква забава, господине Паво, пођи у крчму и наћи старца Мароја.

⁶²³ *О... bestia* — О, каква забава са овом животињом.

⁶²⁴ *Che... buo* — Ког ђавола урлаш, воле!

⁶²⁵ *Убо... бодилом* — Грубиша накарадно разуме италијанске речи (убо јарац с рогом).

⁶²⁶ *E... sì* — А ти си један во, да баш во.

ПРВИ ОШТИЈЕР: Bodi, bodi, va con giavolo!⁶²⁷

КАМИЛО: E mandalo al burdello: è un poveraccio.⁶²⁸ Пођи ти гори.

ГРУВИША: Ух! Ух!

КАМИЛО: E un faceto animal questo. Sin she costor se intertengono alla ostaria, vo' far un poco amor con questa signora. Ma ecco la sua massara, la par Schiavona.⁶²⁹

ПЕТРУНЈЕЛА: Брижна, што ја цкним? Имала сам и саплуна и све оставит, а најбрже потрчат и сповидјет госпођи штете, срамоте и руге које сам чула и видјела. Брижна, три тисуће дуката отидоше госпођи! Марац, нут враг ти душу не узео!

КАМИЛО: Indovinai, ch' è Schiavona.⁶³⁰ — Дјевојка, добра дјевојка, Дубровнико?

ПЕТРУНЈЕЛА: Брижна, тко је ово? Камило је! Сјетан Камило, овди ли си? Што ти је од Кате? Је ли ве здраво, Камо!

КАМОЛО: Ах, Милица, ти си! Како стоји?

ПЕТРУНЈЕЛА: Добро, Камо, живи се виде кад-годи а мртви никада. Ма se ne chiama più Милица, Petruniella sce chiama.⁶³¹

КАМИЛО: Е латинешки ти научила? Стоји con la signora,⁶³² лијепа signora и драга?

ПЕТРУНЈЕЛА: Драга! Нека друзи драгају, ти драга имаш, не ишти ве ти, Камо, то.

КАМИЛО: Не зло за зло мене пита de signora⁶³³, добро коћу.

ПЕТРУНЈЕЛА:

Добро хоћеш,
добро т' буди,
зло не жуди,
дома ради
и не кради
што није твоје
злато моје.

⁶²⁷ Bodi... giavolo — Боди, Боди, иди с врагом.

⁶²⁸ E... poveraccio — Пошаљи га у бурдељ, то је неки пуки сиромас.

⁶²⁹ E... Schiavona — Овај је нека шаљива животиња. Док се ови буду бавили у крчми, идем мало да се удварам овој госпођи. Ма ево њене служавке, чини се да је Словенка.

⁶³⁰ Indovinai... Schiavona — Погодих да је Словенка.

⁶³¹ Ma... chiama — Али не зове се више Милица, зове се Петрунјела.

⁶³² Con la signora — С госпођом.

⁶³³ De signora — О госпођи.

КАМИЛО: Ти говориш и s rima.⁶³⁴

ПЕТРУНЈЕЛА: А богме и версат умијем. Збогом, Камо, ово ми госпође на фуњестру, имам велику потрјебу.

КАМИЛО: Чека', чека', гошпођа пождрави. О, che intertenimento!⁶³⁵

ПАВО: Signor Camillo!⁶³⁶

КАМИЛО: Miscere.⁶³⁷

ПАВО: Узиди гори.

КАМИЛО: Eccomi.⁶³⁸

ЛАУРА: Petruniella, che vol dir che tu se' stata tanto a tornar?⁶³⁹

ПЕТРУНЈЕЛА: Uh madunna, triste nuve porto!⁶⁴⁰

ЛАУРА: Сјетна, што је? Нашки ми говори!

ПЕТРУНЈЕЛА: Овизијем сам очима видјела и овизијем ушима чула?

ЛАУРА: Што си чула?

ПЕТРУНЈЕЛА: Мару је у Рим вјереница дошла и вјерен је!

ЛАУРА: Ah, traditor!⁶⁴¹

ПЕТРУНЈЕЛА: Три тисуће си дукат изгубила, свите су однијели ончас! Ја сам видјела гдје их чини нјеки злостар однијет.

ЛАУРА: Ah, assassino⁶⁴², пођ' се узда', пођ' се вјеруј! Traditor! Узди гори, Петрунјела.

МАРО, САМ

МАРО: Ајмех земљо, што се не отвориш те ме не прождреш да ми је оволику не патит, да ми је мојијема очима не гледат и толиком пеном не патит круделтати које јесу ли гди под небом? Је ли оваки гди на свијету отац? Је ли овака под сунцем лакомос у човјеку? За имат динар, сина уморит! Ајмех, веће сам ја отишао, веће мени не остаје нег ставит конопац на грло, тер се објесит. Прид

⁶³⁴ Ti... rima — Ти говориш у стиховима.

⁶³⁵ O... intertenimento — О, каква забава.

⁶³⁶ Signor Camillo — Господине Камило.

⁶³⁷ Miscere — Господине.

⁶³⁸ Eccomi — Ево ме.

⁶³⁹ Petruniella... tornar — Петрунјела, шта то треба да значи да се тако касно враћаш?

⁶⁴⁰ Uh... porto — Ух, госпођо, доносим тужне вести.

⁶⁴¹ Ah, traditor — Ах, издајник.

⁶⁴² Ah, assassino — Ах, разбојник.

сињору с којијем очима имам доћ? Ајмех, указах се асасин прид њом! Прид моје компање с којијем образом имам приступит? Одрије ме, указа ме фалита. Како да се веће прид добре људи укажем? Ајмех, што је гора, откуда толике дуге да платим? На све стране ме ће потезат! А враг узео кад сам жив, а веће ни мједенице! Ах, Попива, руино моја! Ах, Попива, да тебе не слушах, три тисуће дукат наше бијеху! Ах, Попива, да твој консељ не слијеђах! Ах, Попива, гди те ћу наћ? Има бит да је у Џанпјетра златара отишао рубин и дијамант узет. Отидоше моје двије колајине и маниљи, веће ми не остаје, ајмех, за објед на воштарији платит, а кључ ми је од куће у онога мога манигода који ме коље. Ах, Попива, једа не будеш понио сињори рубин и дијамант! У тому самому остаје сва моја сперанца. Ах, животу мој луди, ињоранти гуверну. Ах, сињоре, ах курве, тко вас слиједи, оно му интравења! Ах, моја руино, мој слјепилу⁶⁴³, ни знам куд ћу ни што ћу! Попиву да наћу.

*Scena settima*⁶⁴⁴

ПОПИВА, ПЕТРУНЈЕЛА, ЛАУРА, МАРО

ПОПИВА: Боже, као ли ће проћ ствар од оне старе лисице до младе? Имамо што чинит с астутијем човјеком. Познао му сам по чијери, ма син му је, ки може враг бит? А Маро мени пошапта на ухо: „Поћ’ с колајинами и с маниљи и трчи у Џанпјетра златара, узми дијамант и рубин и понеси их најбрже у сињоре.“ Нјеке његове прјеше, фурије! Ки враг зна што ће бит, не остаје му веће пице, а дуга на све стране! Још да му отац кугоди новелу учини⁶⁴⁵... лакомац. Ух, тако веће кад му драго на ошпедао! Срце ми нјешто говори да сињори не носим ове дзоје, ма да јој их не понесем тер да штогоди интравења, не би ми живота шњим било. Слуга је за слушат господара, ја ћу

⁶⁴³ *Мој слијепилу* — Моје слепило.

⁶⁴⁴ *Scena settima* — Сцена седма.

⁶⁴⁵ Нејасно место у рукопису комедије.

оправит што ми је рекао, ако што интравења, нека он мишли. (Тик, ток.)

ПЕТРУНЈЕЛА: *Chi batte giuso?*⁶⁴⁶

ПОПИВА: Петрунјелице, ма грличице!

ПЕТРУНЈЕЛА: Што си дошао, традитуру један? Онако се чини, ан?

ПОПИВА: Пётре, што сам ти учинио нег те сам љубнуо једном? Ах, брже оно што те уштинух?

ПЕТРУНЈЕЛА: Друго је, псе један!

ПОПИВА: Једа ми гди рука утече? Ако је рука крива, нијесам ја крив.

Рука пође,
а не дође,
руку стучи,
рука мучи.
Крив сам,
твој сам,
драга љуби,
твога слугу
не погуби!

ПЕТРУНЈЕЛА: Још се ругаш, традитуру, псе један!

ЛАУРА: Петрунјела с кијем говориш?

ПОПИВА: Сињора, донио сам рубин и дијамант. Оваке се двије пече нијесу одавна у Рим донијеле.

ЛАУРА: Попива, да гди је сињор Марин?

ПОПИВА: Сад ће и он бит овди.

ЛАУРА: Што учинисте тамо?

ПОПИВА: Све добро.

ЛАУРА: Све добро? Добро, ну чека’ доли.

ПОПИВА: Оно „Све добро“ не делекта ме! Да није кога врага узазнала од онога нашега лакомца? Доходи ми воља да јој не дам ове дзоје.

ЛАУРА: *Popiva mio!*⁶⁴⁷

ПОПИВА: *Signora!*⁶⁴⁸

ЛАУРА: Ну да’ сјемо!

ПОПИВА: *Che bella cosa!*⁶⁴⁹

ЛАУРА: Попива, пођи најбрже и доведи ми Мара. Имам велику потрјебу од њега.

ПОПИВА: На твоју заповијед, трчим најбрже. —

⁶⁴⁶ *Chi... giuso* — Ко лупа доле?

⁶⁴⁷ *Popiva mio* — Попива мој.

⁶⁴⁸ *Signora* — Госпођо.

⁶⁴⁹ *Che... cosa* — Каква лепа ствар!

Ова сињора у чијеру и у говоренје пара да није она, али тко има суспет од чеса, тако му и пара и што није. Ма ово ми господара! Адио, маланконик ти је! Што ће бит? — Господару!

МАРО: Ах, традитуру Попива, руино моја!

ПОПИВА: Што је забога?

МАРО: Једа си сињори рубин и дијамант понио?

ПОПИВА: Како ми си рекао, ја сам оправдио.

МАРО: Ах, традитуру! Ах, псе један! Ах, гдје ми је пуњао да закољем овога асасина!

ПОПИВА: *Per amor de Dio*⁶⁵⁰, господару, устави колору!

МАРО: Ах, ти, руино моја! Ајме, што ћу сада? Кудије ли ћу сада? Чему живем? Што не узмем нож, тер не дам сврху толицијем тугам!

ПОПИВА: Забога, господару, која је толика десперацијон? Репоза' малахно, свему се може наћ ремедијо кад се човјек не абандона; кад се абандона, и мале ствари велику му тугу задају.

МАРО: Ах, зли гуверну мој! Ах, моје мало напријед мишљенје! Ах, оче враже! Ах, Попива, смрти моја, ти ме, рибаоде, дџакла!

ПОПИВА: Госпару, нјека ти је болес и маланконија од срца стегла, тер ти и невелика ствар прем велика пара, немо' тако!

МАРО: Ах, Попива, динара веће није, час изгубих, ередита веће не могу имат, дузи на све стране, зло патит не умијем, што ћу? Из Рима се двигнут не имам с чијем, не имам веће ни гдје на стан поћ. Ти си оному врагу, а не оцу, дао кључ од куће, обијати је срамота. Ајме, несрећо, веома т' ме рџчини!

ПОПИВА: Видим, фортуна нас је на велико зло збила, ма ну се мало аквијета', мало репоза'.

МАРО: Ово сам репозао. Ајме, наћи штогоди, изнаћи које ремедијо смрти мојој.

ПОПИВА: Сињора још не зна ништа од твојијех ствари ни најмање.

МАРО: Они неотац однио је свите из магадзина, а Жудио се је они час пошао ваљат на банку од три тисуће дукат.⁶⁵¹

ПОПИВА: Може ли бит? Ах, нут авариције од човјека! То сињора још не зна ништа. Поћ' вечерас

у ње на вечеру и на спанје, и двигнимо јој кугоди колајину, прстен, дзоју, покли наша срјећа хоће тако, и сјутра најсјутрије отидимо.

МАРО: То је најбоље нашој десперацијони, то је ремедијо најеспедитије.

ПОПИВА: Ма кад дођеш к њој, не кажи маланконију, усилуј се весео бит. И прије нег у ње пођемо, поћ' врати сајун и ту капу Жудјелу, а узми твој сајун од велута и капу. А *ogamai*⁶⁵² је ноћ, вечерас сињора неће моћ знат ове ствари, а сјутра знај⁶⁵³ како јој драго.

МАРО: Асасин, богме остах асасин! Што се ће по Риму од мене говорит! Поћ'мо!

ПОПИВА: Овди оволико! Овди није инога ремедија.

СВРХА ЧЕТВРТОГА АТА

⁶⁵² *Ogamai* — Сад.

⁶⁵³ *Знај* — Нека зна.

⁶⁵⁰ *Per... Dio* — За љубав божју.

⁶⁵¹ *Пошао...* дукат — Отишао у банку да наплати три хиљаде дуката.

Шена прва

ПОМЕТ САМ

ПОМЕТ: *Honores mutant moribus*⁶⁵⁴, и тко ме види да сам промијенио овако хаљине, ријет ће: „Помет се је Трпеза помамио!“ А не зна ер сам *abate*⁶⁵⁵ сада, конт сам, кавалијер сам, зато сам и колајину ставио на грло, сињора Мара сучеда', он одпаде од колајине. Хоћу ли кад у Дубровник да видим гдје се је у орманицу учинио?⁶⁵⁶ А мени пристоји хаљина, богме пристоји! Нашао сам за черто, за фермо да је сињора Лаура она Мандалијена, кћи Ондардова, из Аугусте, а отоле је и Уго, мој Тудешак. Онога сам човјека који ми доније нџву оставио весела на воштарији *della grassezza*⁶⁵⁷, а ја сам, богме, веселији од њега, *de ello*⁶⁵⁸, Угу кад речем, неће мачка ларда, ова је парентијера учињена! Поћу најбрже у сињоре Лауре, у госпође Мандалијене. За ријет боље, нећу јој говорит да ју отац иште и да је остала тако ереда од толикога иманја, ер би се узохолила, кортицана је! Хоћу да јој *all' improvviso*⁶⁵⁹ дође ово веселје да је Помету облегана. Угу ћу, мому Тудешку, све ријет, нека је добровољније узме за жену. Ма кога видим одовуд? Поћу се ретират мало стране да ми не смете фаченде од инпортанције.

МАРО: Ајме, несрјећо, на што ме си збила, да ни сајуна мога од велута не могох имат! Ма мојој невољи не конвења се нег и злочестија хаљина од

ове. Што ће ријет сињора Лаура?

ПОПИВА: Господару, није га сада плакат нег учинит срце од лава. Свијећа је дошла на зелено⁶⁶⁰, веће није куда. Ако још не изесмо сињори из руке прстен, колајину али штогоди, нећемо имат с чијем отит, нећемо имат што јести.

ПОМЕТ: (Ово их, ово су они фалити! Ту вас хоћу, гринтавци, дошли сте гдје рука маха⁶⁶¹.)

ПОПИВА: Што мучиш?

МАРО: Ајмех, Попива, ја сам се изгубио!

ПОМЕТ: (Русатијем му оцтицем полсе!⁶⁶²)

ПОПИВА: Није се сад бријеме губит, тријеба је учинит образ од мариола.

ПОМЕТ: (Богме од мариола!)

ПОПИВА: Није што јести!

ПОМЕТ: (Јес ошпедао њему, ма тебе ако не видим на вјешалијех, нећу миран умријет.)

МАРО: Оршу, да се иде у сињоре, овди је тријеба имат...

ПОМЕТ: (Богме га нећеш сад тамо.)

МАРО: Тко је ово? Је ли ово Помет? Помет је!

ПОПИВА: Нут рибаода гди се у велут обукао и с колајином је!

МАРО: Да' да га убијемо на мјесто! Ово је лјепша okazjiон⁶⁶³ од свијета, тер нам неће ријет да смо утекли као фалити, ма како омичиди, тер нам неће толика срамота бит.

ПОПОВИ: То хоћу да заутра учинимо, вечерас не имамо с чијем отит. С оружјем је, рибалад један, нека, мало ти ће ваљат.

МАРО: Помете, ти?

ПОМЕТ: *Misser Marin, ben trovato*.⁶⁶⁴

МАРО: Малоприје ми си скапулао, друговја ми нећеш скапулат!

ПОПИВА: Рибаоде један, још имаш очи с нами говорит!

ПОМЕТ: Ид' тја, ти поћ' на комарду!⁶⁶⁵ — *Misser Маро*, свјетовах се, тако и скапулах, и опет сам се свјетовао да ово оружје уза се вазда носим. Неа

⁶⁵⁴ *Honores... moribus* — Час и мењају обичаје.

⁶⁵⁵ *Abate* — Опат.

⁶⁵⁶ *У... учинио* — Ступио у морнарску службу (због невоље).

⁶⁵⁷ *Della grassezza* — „Код обиља“.

⁶⁵⁸ *De ello* — Од њега.

⁶⁵⁹ *All'improvviso* — Изненада.

⁶⁶⁰ Дошла на зелено — Изгорела до краја.

⁶⁶¹ Гдје... маха — Где се туче.

⁶⁶² Русатијем... полсе — Значење: Сирћетом од руже истрљај му пулс.

⁶⁶³ Лјепша okazjiон — Најлепша прилика.

⁶⁶⁴ *Misser... trovato* — Господине Марине, добро те нашао.

⁶⁶⁵ На комарду — Значење: дођавола.

Попива приступи да ми ову муху с носа збије!

ПОПИВА: Нут рибатода, још нам брава!

МАРО: Ки је враг ово? Лесандро драпијер!

Шена друга

МАРО, ПОМЕТ, ЛЕСАНДРО, ПОПИВА

ЛЕСАНДРО: Signor Marin, bon giorno alla signoria vostra! Oramai è tempo che io sia soddisfatto.⁶⁶⁶

МАРО: Avete fatto il conto quanto vi resto a dar?⁶⁶⁷

ЛЕСАНДРО: Ho avuto cinquanta scudi, e mi restate a dar ancora cento.⁶⁶⁸

МАРО: Sta bene. Domattina sarete soddisfatto senza fallo.⁶⁶⁹

ЛЕСАНДРО: Voi andate mandandomi da un di all' altro. Non posso più spettar, voglio esser soddisfatto.⁶⁷⁰

ПОМЕТ: (Попиј ту здравицу!)

МАРО: Avete ogni ragion, voglio satisfarvi. Venite domattina a casa mia, e sarete pagato.⁶⁷¹

ПОМЕТ: (Не остави га се, не има гринтаве мједенице!)

ЛЕСАНДРО: Stasera io ho da far un pagamento. Se pensate pagarme domattina, pagate mi stasera, e datemi qualche cosa manco.⁶⁷²

МАРО: Voi sete vennuto con si gran furia! Alle vintitre ore che faccia pagamenti! Trovate all' ora di banchi, e sarete soddisfatto.⁶⁷³

⁶⁶⁶ Signor... *soddisfatto* — Господине Марине, добар дан вашем господству! Сад је време да будем намирен.

⁶⁶⁷ Avete... *dar* — Јесте ли срачунали колико је остало да вам дам?

⁶⁶⁸ Ho... *cento* — Добио сам педесет шкуди, остаје да ми дате још сто.

⁶⁶⁹ Sta... *fallo* — Добро је. Сутра ћете бити јамачно намирени.

⁶⁷⁰ Voi... *soddisfatto* — Ви ме одбијате из дана у дан. Не могу више да чекам, желим да будем подмирен.

⁶⁷¹ Avete... *pagato* — Имате потпуно право, желим да вас намирим. Дођите сутра мојој кући и бићете исплаћени.

⁶⁷² Stasera... *manco* — Вечерас имам једну исплату. Ако мислите да ми платите сутра, платите ми вечерас, а дајте ми нешто мање.

⁶⁷³ Voi... *soddisfatto* — С толиком јарошћу сте дошли! У двадесет и три сата да вам исплаћујем! Нађите ме у време кад су банке отворене и бићете исплаћени.

ЛЕСАНДРО: Dico, voglio aver el mio, e non vo' parole!⁶⁷⁴

ПОПИВА: Voi sete venuto con superchiarìa.⁶⁷⁵

ЛЕСАНДРО: Non volete pagarmi, eh?⁶⁷⁶

ПОМЕТ: (Је ли тко, Боже? Гледа' фесте!)

МАРО: Par che voi vogliate combatter?⁶⁷⁷

ЛЕСАНДРО: Non con venuto per combatter, ma per aver il mio.⁶⁷⁸

МАРО: Orsciù, che abbiate il vostro. Vado a portarvi vostri danari.⁶⁷⁹

ЛЕСАНДРО: Vengo io con voi.⁶⁸⁰

МАРО: Aspetta alla buttega vostra. Per mio servitor vi mando adesso, senza indugiar, cento scudi, giacchè sete tanto inportuno.⁶⁸¹

ЛЕСАНДРО: Aspetto, purchè sia così. — Se non mi paga, vo dilungo via a farlo citar.⁶⁸²

ПОМЕТ: Сто уши ће платит! Cento ducati!⁶⁸³ Почели га су потезат. Да би Бог дао да му још Помет не доноси у лончићу на тамницу! А, на велик ти препозит изиде ови свилар. Олова ми сад плију, све ми просперо проходи! Ови фалити могаху ми посао иштетит. Жене су као лис којијем сваки вјетар креће. Поћу најбрже у сињоре, у посес улазим. (Тик, ток.) — Signora Laura, patrona mia!⁶⁸⁴

ЛАУРА: Ах, Помете, ти ли си? Узиди гори.

ПОМЕТ: Ах, сињора, да малоприје овако учињаше, твоје три тисуће не утоњаху.

ЛАУРА: Ото, тако моја несрјећа хтје, ма, жи ми твоја љубав, Помо, како их не будем изгубит.

ПОМЕТ: Сињора Лаура, носим ти нове које сцијеним да ти ће драге бит.

⁶⁷⁴ Dico... *parole* — Кажем да хоћу своје, а не речи ваше.

⁶⁷⁵ Voi... *superchiarìa* — Ви сте дошли са претњом.

⁶⁷⁶ Non... *che* — Не желите да ми платите, је ли?

⁶⁷⁷ Par... *combatter* — Изгледа да хоћете да се бијете?

⁶⁷⁸ Non... *mio* — Нисам дошао да се бијем већ да добијем своје.

⁶⁷⁹ Orsciù... *danari* — Добро, да добијете своје. Идем да вам донесем ваш новац.

⁶⁸⁰ Vergo... *voi* — Идем ја са вама.

⁶⁸¹ Aspetta... *importuno* — Чекајте у својој радњи. Шаљем вам по свом слуги одмах, без одлагања, сто шкуда, кад сте тако неносни.

⁶⁸² Aspetto... *citar* — Чекам, само нека буде тако. Ако ми не плати, одмах идем да га пријавим.

⁶⁸³ Cento ducati — Сто дуката.

⁶⁸⁴ Signora... *mia* — Госпођо Лаура, господарице моја.

ЛАУРА: Таки човјек не може нег с добријем колачем доћ.

ПЕТРУНЈЕЛА: Брижна, нут гдје се је нагалан-тао и с колајином на грлу како да иде на пир.

ПОМЕТ: А богме, Пётре, на пир.

ПЕТРУНЈЕЛА: Дабогме, госпо, ја ти честитих. Све ти честито!

ЛАУРА: Иди, ослицо!

ПЕТРУНЈЕЛА: (Е, недраго јој је!)

ПОМЕТ: Сињора Лаура, у добри час десном напријед ступих.

*Scena terza*⁶⁸⁵

МАРО, ПОПИВА, СИЊОРА ЛАУРА

МАРО: Ах Попива, видиш ли гди нас је фортуна збила? Да ми је тријеба лагат, да ми је тријеба бјежат од дужника, јаох да сва моја сперанца стоји сада у мариолству! Ако не украдем што сињори Лаури, ми веће не знамо ни куд ни камо. Ах, смрти, гдје си? На велик ти би ми препозит сад била! Благосовљена она рука која сама кадгоди либера се овацијех туга.

ПОПИВА: Господару, није га ту плакат ни губит бријеме. Пођ'мо у сињоре, чека на вечеру. И оправ'мо што имамо, ако нећ заутра у тамницу улјести.

МАРО: Пођ'мо, пођ'мо.

ПОПИВА: Што „Пођ'мо“? Ово си прид врати од сињоре.

МАРО: Да куца'.

ПОПИВА: (Тик, ток.)

ПЕТРУНЈЕЛА: Chi batte guiso?⁶⁸⁶

ПОПИВА: Петрунјела, отвори!

ОВДИ ИЗЛАЗИ ВЛАХО, ПИЈЕРО, НИКО

ВЛАХО: (Компањијо, ну гледа'те, видим Мара прид врати од сињоре.)

ПОПИВА: Петрунјела, што си се забила?⁶⁸⁷

⁶⁸⁵ *Scena terza* — Сцена трећа.

⁶⁸⁶ *Chi... Chi... guiso* — Ко лупа доле?

⁶⁸⁷ *Што... забила* — Што си се скрила?

ПЕТРУНЈЕЛА: Гледам те, Попо, смурала сам се на тебе. Брижника, пристао ти је!

ПОПИВА: Пётре, Петрунјелице!

ЛАУРА: Signor Marin!⁶⁸⁸

МАРО: Signora mia!⁶⁸⁹

ЛАУРА: То ли ја од тебе достојих?

МАРО: Што, сињора?

ПЕТРУНЈЕЛА: Нут онога безочника! Небого, доходи ми кима да му овизијема ноктима издерем оне очине кијема још има очи гледат.

ЛАУРА: Мучи ти, Петрунјела.

ПОПИВА: Неборе Петре, што је та колора? Помет ли вам је штогоди налагао?

ПЕТРУНЈЕЛА: Безочници једни! Ашишина сињору од три тисуће дукат, ах!

МАРО: Помет ли вам је штогоди налагао? Ах, Помете, Помете, веле ти ми их си сакројио!

ПЕТРУНЈЕЛА: Мојијем сам очима видјела, традитури једни, гдје ти они злостар однесе свите, а Жудио се ончас пође наплатит на банку. Небого, још имају очи говорит.

МАРО: Тер си ти то видјела?

ПЕТРУНЈЕЛА: Видјела! Не видјели ви да би!

ЛАУРА: Маро, ја ли то од тебе меритам!

МАРО: Сињора, ја не знам ништа од тога.

ЛАУРА: А од вјеренице си имао књигу, а мени си говорио да нијеси вјерен! Баста! На два начина сам од тебе приварена тако да овако досле није ниједна моја друга приварена била. Сцијениш ли да у Риму није правде? Чини да имам моје три тисуће дуката без скандала и без твоје велике срамоте.

МАРО: Сињора, зло си информана. Овди с улице не могу моје разлоге говорит.

ПОПИВА: Отвори мало, сињора, да улјеземо у кућу. Нијесу толике ствари колике ти су налагали!

ПЕТРУНЈЕЛА: То, да нам још двигнете штогоди! Нут, небого, да' ашишине у кућу!

ВЛАХО: (Компањија, чујете ли и видите ли?)

НИКО: (И чујемо и видимо.)

ПИЈЕРО: (Ово је што се рече: „Курвам ноге плачи да те овако госте.“)

⁶⁸⁸ *Signor Marin* — Госпдине Марине.

⁶⁸⁹ *Signora mia* — Госпођо моја.

ПОМЕТ, ИЗ КУЋЕ ОД СИЊОРЕ

ПОМЕТ: Тко је ово доли? Ах, *misser Marin*, простите, мјеста су пуна, не имате гдје сјести, а комедија се је почела одкада! Попива, реци господару: „Пацијенција! Вук лисицу привари.“

МАРО: Курвин рибоаде један, хоћу ли ти се кад крви напиток? Хоћ ли ми кад у руке упаст да т' укажем што је те трате чинит?

ПОПИВА: Мариолу један, ну сид' долу да т' укажем с кијем имаш што чинит!

ПОМЕТ: Да сидем доли! Ашендао сам ја, а ви сте пали! И ви бијехоте на овому мјесту малоприје, ма, гринтавици, укинусте се, ер на доброчесту мјесту не умије злочест сједит.

МАРО: Ах, мариолу један! — Чујеш ли, сињора Лаура, отвори ер, по распетје божије, сажегох га у кући.

ПОПИВА: Да' да разбијемо врата!

ВЛАХО: (Видите ли?)

НИКО: (Слушамо и гледамо комедију.)

ПИЈЕРО: (*Che spasso!*⁶⁹⁰)

ПЕТРУНЈЕЛА: Да разбијете врата!

ЛАУРА: Врата мени да разбијете! Петрунјела, *mortar mi!*⁶⁹¹

ПЕТРУНЈЕЛА: Да нам разбијете, манигодо један! По Лунцијату божију⁶⁹², како вас се ћу сад бачкјелом врх, чијем ми на руке дође. Нут! Враг ти душу не узео!

МАРО: Ах, курве, курве! Тко с вама има што чинит!

ПОПИВА: *L' è fatta!*⁶⁹³

ВЛАХО: (Скријмо се да нас не види.)

МАРО: Ајме, Попива, ово нам фаља! Што ћемо?

ПОПИВА: Ах, једа можемо Помета гди дочекат да му се, ајме, крви напијемо.

МАРО: Хоћу свакако да га прежимо и да га убијемо на мјесто. Овди оволико! Попива, ми смо спачани.

ПОПИВА: Госпару, немо' се још абандонават,

⁶⁹⁰ *Che spasso* — Каква Каква забава.

⁶⁹¹ *Мортар ми* — Дај ми аван!

⁶⁹² *По... божију* — Тако ми Благовести.

⁶⁹³ *L' è fatta* — Свршено је.

ако узмањка, а ми на соду⁶⁹⁴. Звднй тамбур.⁶⁹⁵

МАРО: Ајмех, несрјећо, на што ме си довела! Попива, хоћу да закољемо Помета, *che lo ammazziamo!*⁶⁹⁶

ПОПИВА: Господару, на смрт, на живот, ово сам, слиједим те.

МАРО: Хоћу да улјеземо *per forza!*⁶⁹⁷ у Лауре (ах, курве! Да их свијех у кући закољемо ко ми под руку дође! Десперан сам, отац враг, пак ћу сам себе убит. Поћ'мо оружје узет.

ПОПИВА: А, свијете, а, враже, веле ти мореш!

*Scena quarta*⁶⁹⁸

ВЛАХО, НИКО, ПИЈЕРО

ВЛАХО: Ах, враже, зао ти си! А, злочество, од мала ти си⁶⁹⁹! А, зли гуверну, на што доходиш!

НИКО: Да у Дубровнику мени која онако учини, по муку божију, бих је фјерсао.

ПИЈЕРО: Онаки десперан дубитам да који скандао не учини.

ВЛАХО: Онаки злочес дубитам да врат не уломи. Ако га барижео нађе с оружјем, видјећете фесте.

НИКО: Враг! Поћ'мо за њим, немо'мо га абандонат да у оној фурији не учини ки ерор.

ВЛАХО: Ако што можемо, поћ'мо, поћ'мо!

НИКО: Ми смо дошли у Рим за имат кигоди пјачер, а најлише с овизијем Маром, а ја виђу ш њиме нећемо имат нег деспјачер. Враг! Жао је мени ер се је сињором свадио, за мој дио, ма циљоз бијаше, не дадијеше бјестија на њу ни гледат.

*Scena quinta*⁷⁰⁰

ЦИВУЛИН, ТРИПЕ

ЦИВУЛИН: Ах, ах, *giuraddio!*⁷⁰¹ не да се наћ они

⁶⁹⁴ *На соду* — У војску.

⁶⁹⁵ *Звони тамбур* — Лупа бубањ.

⁶⁹⁶ *Che... ammazziamo* — Да га убијемо!

⁶⁹⁷ *Per forza* — Силом.

⁶⁹⁸ *Scena quarta* — Сцена четврта.

⁶⁹⁹ *Од... си* — За кратко си.

⁷⁰⁰ *Scena quinta* — Сцена пета.

⁷⁰¹ *Giuraddio* — Бога ми.

наш Џухо риђе браде штоно ми плаца, лази ми као индијана жаба. Боже, хоћу ли се гдје стѣт ш њим? Да ми је ш њим на балун поиграт⁷⁰² да га учиним од јајера, да мало полети, да му дам ногом у оћас, да га вихар однесе, не друго, да се ш њим поздравим. Није га, слава Милостивици!⁷⁰³ Ма тко иде ово одовуда? Ма кога се ја бојим? Курвин син буди с двијема рукама! Ма ми је боље стѣт стране да спијам које су чијере од непријатеља.

ТРИПЧЕ: По которску адвокату, сап, *besso futuo*⁷⁰⁴, сад ме нађу с оружјем! Гдје је ови син мајке од седам мужи? Не виђу га, по светога Џулијана, јуначкога адвоката, добре жене сина, да овако речем, који би ми сада добар срамоту учинит. Изиди, сап, *besso futuo*!

ЦИВУЛИН: Ах, ах, ово је мога Џуха мајсторија! Он га је послао неће инако бит, по Госпу од Пшуња, познах ја ер се хоће изет да ми не плати навао.

ТРИПЧЕ: *Eccomi in campragna*!⁷⁰⁵ Ако је тко, изиди, није се овди крит, тко није жена, ход' напоље.

ЦИВУЛИН: *Misser*, кога ти иштеш? Ако човјека иштеш, ово је на пјаци, ако жене иштеш, у кући су гдје кудјеље преду. Ти ли си они? Тко те је послао?

ТРИПЧЕ: Да ти ли си они који мене иштеш? Ово сам! Нут, што ме наблизу гледаш? Сит ме се нагледа'.

ЦИВУЛИН: Реци ми ти, не смијемо ли нашега искат?

ТРИПЧЕ: Да кажи ти мени што т' не море' бит *per amor*. Зашто хоћ *per forza*?⁷⁰⁶

ЦИВУЛИН: *Giuraddio*⁷⁰⁷ по Мајку од Пшуња, помање говори!

Остатак комедије није сачуван⁷⁰⁸. Маро се, несумњиво, вратио Пери, која је изненада постала богата, а Лаура је припала Угу Тудешку. Дундо Мароје је био задовољан што је спасао део блага. Једино је неизвесно коме је припала Петрунјела, Попиви или Помету.

⁷⁰⁸ За позоришно извођење комедију је прерадио и крај дописао Марко Фотез (1938) а касније и Миховил Комбол.

⁷⁰² Да... поиграт — Да ми је се с њиме као с лоптом поиграти.

⁷⁰³ Милостивици — Мајци Божјој.

⁷⁰⁴ По... *futuo* — Которског ми заштитника, псето... јарче.

⁷⁰⁵ *Eccomi... campragna* — Ево ме на бојном пољу.

⁷⁰⁶ *Per amor... per forza* — Милом... силом.

⁷⁰⁷ *Giuraddio* — Бога ми.